

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
CIVILTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

PIENĀKUMS UZTURĒT VECĀKUS UN VECVECĀKUS
BAKALaura DARBS

Autors: **Krišjānis Kaļāns**

Studenta apliecības numurs: kk - 20162

Zinātniskais vadītājs: Mag. iur. Alise Reide

RĪGA 2023

Anotācija

Darba mērķis ir izpētīt vecāku un vecvecāku uzturēšanas pienākuma regulējumu Latvijā un ārvalstīs. Lai sasniegtu mērķi: 1.aplūkoti Latvijā esošie normatīvie akti, kuri regulē pienākumu uzturēt vecākus, vai vecvecākus institūtu; 2.veikts pilnīgs tiesu prakses apkopojums; 3.izstrādāta konkrēta shēma tiesu pieejai šādos strīdos; 4.izpētīts pienākuma uzturēt vecākus un vecvecākus vēsturiskais fons pasaulē; 5.izpētīts sociālās aprūpes pakalpojums Latvijā. Darbā tiek izvirzīti priekšlikumi, ņemot vērā citu valstu pieeju un Latvijas tiesu praksi, kas būtu efektīvāka un atvieglotu darbu gan tiesnešiem, gan personām, kas, iespējams, saskartos ar pienākumu uzturēt savus vecākus vai vecvecākus nākotnē.

Atslēgvārdi: uzturlīdzekļi, civillikums, civilprocess, vecāki, vecvecāki, sociālā aprūpe.

Annotation

The purpose of the work is to study the regulation of the maintenance obligation of parents and grandparents in Latvia and abroad. In order to achieve the objective: 1. reviews the laws and regulations in Latvia governing the obligation to maintain parents or grandparents institute; 2. a complete summary of the case-law has been carried out; 3. a specific scheme for access to justice in such disputes has been developed; 4. explored the historical background of the obligation to maintain parents and grandparents in the world; 5. the social care service in Latvia has been investigated. Proposals are being put forward in the work, taking into account the approach of other countries and the case law of the courts of Latvia, which would be more effective and facilitate work for judges and persons who would potentially face the obligation to maintain their parents or grandparents in the future.

Keywords: maintenance, civil law, civil procedure, parents, grandparents, social care.

Satura rādītājs

Anotācija	2
Annotation	3
Ievads.....	5
1. PIENĀKUMS UZTURĒT VECĀKUS, VAI VECVECĀKUS PASAULĒ	7
1.1 Vēsturiskais fons pasaulē.....	7
1.2 Amerikas Savienotās Valstis	10
1.3 Uzturlīdzekļu vecākiem un vecvecākiem pārrobežu piedziņa	12
2. TIESU PRAKSES APKOPOJUMA ANALĪZE.....	15
2.1 Panākumu rādītāji CL 188.panta pirmās un otrās daļas tiesvedībām.....	17
2.2 Judikatūras kritika	23
3. OPTIMĀLAS TIESVEDĪBAS SOĻI	26
3.1 Uzturlīdzekļu nepieciešamība	26
3.2 Bērna iespējas sniegt uzturu.....	29
3.3 Tiesības tikt atbrīvotam no pienākuma uzturēt savus vecākus un vecvecākus	31
4. UZTURLĪDZEKĻU NEMAKSĀŠANAS SEKAS	33
4.1 Kriminālatbildība par uzturlīdzekļu nemaksāšanu	33
4.2 Mantošanas ierobežojumi.....	34
4.3 Statistikas analīze	35
5. SOCIĀLĀS APRŪPES PAKALPOJUMS.....	39
Kopsavilkums	42
Izmantotās literatūras un avotu saraksts.....	43
Pielikumi	48

Ievads

Latvijā vidējais iedzīvotājs ar terminu “Uzturlīdzekļi” saprot naudu, kura izmaksājama bērna uzturam, gadījumā, ja bērns dzīvo tikai ar vienu no abiem vecākiem.¹ Mazāk pazīstams ir Civillikuma² (turpmāk - CL) 188.panta pirmajā daļā ietvertais regulējums, kurš paredz pienākumu, nepieciešamības gadījumā, sniegt uzturu vecākiem un arī vecvecākiem. Atšķirībā no uzturlīdzekļu regulējuma, kas paredzēts bērniem, vecāku uzturēšanas pienākums tiek regulēts ar vienu pantu – CL 188.pantu. Autors uzskata par nepieciešamu noskaidrot, vai esošais regulējums ir pietiekams, un vai tiesas spēj objektīvi noskaidrot, kuros gadījumos vecāku un vecvecāku uzturēšanas pienākumu jāpilda bērnam, un kuros gadījumos no šī pienākuma bērns ir atbrīvojams. Lai sasniegtu galveno mērķi, autors veica pilnīgu tiesu prakses apkopošanu, lai tālāk sniegtu atbildi uz galvenajiem problēmjautājumiem. Piemēram, uzturlīdzekļu apmēra noteikšana; kādi apstākļi ļauj bērnu atbrīvot no pienākuma uzturēt savus vecākus vai vecvecākus; kādas ir uzturlīdzekļu nemaksāšanas sekas. Atsevišķi no tiesu prakses apkopošanas un analīzes, autors izvirzīja mērķi noskaidrot, kāda ir sociālās aprūpes pakalpojuma kvalitāte Latvijā, kādas ir vidējās izmaksas, un kam šīs izmaksas būtu jāsedz. Darba izpētes objekts ir vecāku un vecvecāku uzturēšanas pienākums.

Rakstot šo darbu autors izvirzīja uzdevumus:

- Izpētīt uztura jēdzienu
- Izpētīt vecākiem un vecvecākiem sniedzamā uztura apmēru
- Izpētīt Latvijas un ārvalstu vecāku uzturēšanas normatīvo regulējumu
- Izpētīt uzturlīdzekļu nemaksāšanas sekas
- Izpētīt sociālās aprūpes pakalpojumu Latvijā
- Izstrādāt konkrētu un vairākkārt piemērojamu shēmu, lai risinātu strīdus, kas izcēlušies uz CL 188.panta pirmās un otrās daļas pamata.

Lai izpildītu izvirzītos uzdevumus, un sasniegtu darba mērķi, tika izmantotas šādas zinātniski pētnieciskās metodes: Analītiskā metode, deduktīvā metode un salīdzinošā metode. Analītiskā metode tika izmantota, lai pētītu gan normatīvos tiesību aktus, gan tiesu praksi, kā arī citus juridiskos avotus par pienākumu uzturēt vecākus un vecākus. Deduktīvā metode ļauj veikt analītiskus secinājumus, kas izriet no teorētiskām atziņām un vispārinājumiem par pienākumu uzturēt vecākus un vecākus. Salīdzinošā metode tiek izmantota, lai pētītu tiesu praksi un izvērtētu dažādu autoru perspektīvas par pienākumu uzturēt vecākus un vecvecākus.

¹ Skatīt 5. Pielikumu – Aptaujas rezultāti

² Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/225418> [aplūkots: 26.03.2023]

Pētījuma empīriskā bāze ir Latvijas Republikas tiesu prakse. Darbs sastāv no ievada, piecām nodaļām: 1. nodaļā vispārīgi aprakstīts vēsturiskais fons pienākuma uzturēt vecākus 16.gs, aplūkots ASV un Ķīnas regulējums, kā arī aprakstīta mūsdienu uzturlīdzekļu pārrobežu piedziņa un to regulējošie tiesību akti; 2. nodaļā tiek veikta pilnīga tiesu prakses analīze, kurā izmantoti visi publiski pieejamie nolēmumi (150), par pienākumu uzturēt vecākus, vai vecvecākus, kā arī izteikta pastāvošās judikatūras kritika; 3. nodaļā tiek aprakstīti optimālas tiesvedības soļi, nosakot to, vai bērnam ir pienākums uzturēt savus vecākus vai vecvecākus; 4. nodaļā tiek aplūkotas iespējamās uzturlīdzekļu nemaksāšanas sekas, kā arī apkopota un analizēta statistika; 5. nodaļā tiek aplūkots sociālās aprūpes pakalpojums Latvijā, sasaistot to ar personas pienākumu uzturēt savus vecākus vai vecvecākus; secinājumiem, izmantotās literatūras saraksta, un pielikumiem starp kuriem ir izstrādātais tiesu prakses apkopojums, piedāvātās optimālas tiesvedības shēmas vizualizācija, apkopotā statistika par aizgādības tiesību atņemšanas un atjaunošanas gadījumu skaitu, izstrādātās aptaujas par vidusmēra cilvēka izpratni par terminu “Uzturlīdzekļi”.

1. PIENĀKUMS UZTURĒT VECĀKUS, VAI VECVECĀKUS PASAULĒ

Dažādās valstīs pienākums uzturēt vecākus, vai vecvecākus, gan no morālā viedokļa, gan no juridiskā viedokļa tiek uzverts ļoti dažādi. Autors galvenokārt pievērsīsies dažādu valstu likumiem, pretstatot tos Latvijas regulējumam, kā arī veiks vēstures apskatu, lai noskaidrotu pienākuma uzturēt vecākus un vecvecākus izcelsmi pasaulē.

1.1 Vēsturiskais fons pasaulē

Autors šajā apakšnodaļā apkopos atsevišķu vēsturnieku darbus, kuri sniedz priekšstatu un vēsturisko fonu tam, kādēļ šāds pienākums ir nepieciešams, un kādēļ tas radās tolaik. Pienākuma uzturēt vecākus un vecvecākus, tādā formā kā mūsdienās, vēsturiskais sākums atrodams Lielbritānijā vairāk nekā 400 gadus atpakaļ. Tas radās, jo reaģējot uz pieaugošo nabadzības problēmu, Elizabetes I parlaments 1597. gadā pieņēma Likumu par palīdzību trūcīgajiem, kas vēlāk tika pārskatīts ar 1601. gada Likumu par palīdzību trūcīgajiem (*Poor Relief Act*). Šie likumi noteica jaunu juridisku pienākumu, kas iepriekš nebija atzīts vispārējās tiesībās (*common law*). Šis likums uzlika pienākumu personām atbalstīt ģimenes locekļus, kuri slimības, fiziskas invaliditātes vai vecuma dēļ nevarēja strādāt un dzīvoja nabadzībā. Par šī pienākuma nepildīšanu varēja piemērot bargus sodus, tostarp ievērojamus naudas sodus.³ 1601. gada likums tiek uzskatīts par pamatu likumiem, kas šobrīd ir spēkā visās Kanādas teritorijās, kā arī divdesmit deviņos ASV štatos un astoņās Kanādas provincēs. Šie noteikumi ļauj vecākiem, valsts organizācijām un medicīnas un veselības aprūpes iestādēm prasīt no pilngadīgiem bērniem finansiālu atbalstu iesniedzot prasību tiesā.

Apstākļi Anglijā liecina, ka tās likumi, kas kalpoja par paraugu Kanādas un ASV tiesību aktiem par bērnu atbildību pret vecākiem, netika pieņemti, lai palīdzētu ģimenēm, bet drīzāk tādēļ, lai samazinātu valsts izdevumus līdz minimumam, ņemot vērā plaši izplatīto nabadzību.⁴ Autors uzskata, ka šī motivācija pieņemt šādu likumu iespējams ir kalpojusi arī pieņemot Latvijas regulējumu. Autors saskata, ka šāda likuma radīšana, ir vienlaikus negatīvi vērtējama no morālā viedokļa, un pozitīvi no valsts ekonomikas viedokļa. No morālā viedokļa tā vērtējama negatīvi, jo autors saskata kopējo situāciju, kurā trūcīgie iedzīvotāji paliek trūcīgi un nespēj pilnveidoties pateicoties finansiāliem pienākumiem pret saviem trūcīgajiem vecākiem.

³ Peter D. G. Thomas, "Poor Relief," in Oxford Dictionary of National Biography, edited by H. C. G. Matthew and Brian Harrison (Oxford: OUP, 2004), p. 1

⁴ Ibid p. 20

Taču attiecīgi turīgākas ģimenes šis neskar, jo tām ar šādu pienākumu nebūs nepieciešamības saskarties, tādejādi turīgu cilvēku bērni savā dzīves laikā netiks apgrūtināti ar finansiālu pienākumu sniegt uzturu saviem vecākiem. No valsts ekonomikas viedokļa šāda veida motivācija ieviest likumu vērtējama pozitīvi, jo tādejādi valsts budžets nav jātērē primāri tikai sociālajām garantijām un programmām. Attiecīgi arī indivīdiem nebūtu pienākuma sajūtas pret sevi un saviem vecākiem, zinot, ka valsts par tiem parūpēsies jebkurā gadījumā.

Valstis piedzīvoja nabadzību, ko izraisīja iedzīvotāju skaita pieaugums, izmaiņas resursu izmantošanā un mazākas darba iespējas laikā, kad bija augsts bezdarba līmenis, Kanādā sāka apmesties Eiropas kolonisti. Lielākā daļa kolonistu 1600. gadu sākumā bija jauni, veseli un spējīgi atrast darbu. Tomēr līdz 17. gadsimta beigām daudzi cilvēki bija novecojuši un vairs nebija darbaspējīgi. Šie cilvēki vērsās pie kopienas grupām pēc atbalsta, ja nevarēja to saņemt no draugiem vai ģimenes.⁵

Nabadzīgo pabalsts ir bijis valdības un reliģiskās sabiedrības iesaistīšanās metode, lai mazinātu nabadzību visā Anglijas un Lielbritānijas vēsturē. Vēstures gaitā varas iestādēm ir bijis jāpieņem lēmumi par to, kam ir tiesības saņemt palīdzību un kam jāsedz rēķins par palīdzību nabadzīgajiem. Lai risinātu šos jautājumus, ir izmēģinātas daudzas pieejas, kā arī mainījusies attieksme pret nabadzību. Pateicoties tiesību aktiem par nabadzību, ko Anglijas parlaments pieņēma 16. gadsimta sākumā, palīdzība trūcīgajiem ir mainījusies no soda pasākuma uz sarežģītu valsts finansētas palīdzības un aizsardzības sistēmu. Pēc labklājības valsts izveides pagājušā gadsimta 40. gados šī pāreja kļuva skaidrāka.⁶

Visās trijās valstīs - ASV, Kanādā un Anglijā - likumi par ģimenes atbildību bieži tika pieņemti kā plašākas nabadzības likumu sistēmas sastāvdaļa. Šie likumi tika radīti kā reakcija uz vispārējo sabiedrības nabadzību, lai to pārvaldītu un sodītu trūcīgos, liekot viņiem atrast darbu, kura bieži vien nebija. Ierobežojumi bija stingri un, visticamāk, nepalielināja ģimenes locekļu mīlestības un uzticības emocijas. Visbeidzot, šie likumi bija neveiksmīgi un nepopulāri.⁷

Laika gaitā vietējie pagasti un mazie ciemati konstatēja, ka paši nespēj cīnīties ar nabadzību, tāpēc bija nepieciešama federālā palīdzība. Taču šīs iesaistīšanās rezultātā tagad pastāv stingri noteikumi, kas ierobežo, kā tiek sadalīta labdarība un kam ir tiesības to saņemt.⁸

⁵ I Peter D. G. Thomas, "Poor Relief," in Oxford Dictionary of National Biography, edited by H. C. G. Matthew and Brian Harrison (Oxford: OUP, 2004), p. 26

⁶ Ibid p. 23

⁷ Stokes P. M. Bentham, Dickens, and the Uses of the Workhouse. Studies in English Literature, 1500-1900. JSTOR, 2001, p.712. Pieejams: <https://doi.org/10.2307/1556203> [aplūkots:26.05.2023.]

⁸ Peter D. G. Thomas, "Poor Relief," in Oxford Dictionary of National Biography, edited by H. C. G. Matthew and Brian Harrison (Oxford: OUP, 2004), p. 22

Gan Kanādā, gan Amerikas Savienotajās Valstīs tiesību akti, kas reglamentē pienākumu uzturēt vecākus, parasti ir saistīti ar 1597. (*Act for the Relief of the Poor 1597*) un 1601. (*The Poor Relief Act 1601*) gada likumiem. Šie divi likumi bija tikai daži no daudzajiem, kas gadu gaitā tika pieņemti, lai kontrolētu nabadzību. Tika pieņemti vairāki likumi no 1530. gada līdz pat nabadzības likumu atcelšanai 1948. gadā, tostarp likumi, kas paredzēja, ka ubagotājiem ir jābūt atļaujām ubagot, sodīja klaidoņus un būvēja darba namus.⁹ Darba nami (Tulkots no angļu - *Workhouses*) bija 17.gs. izveidotas institūcijas, kuru mērķis bija dot trūcīgajiem pajumti un iespēju strādāt, taču vēsturnieki tās mūsdienās dēvē par nežēlīgām pat priekš tā laika standartiem.¹⁰ Apkaimei bija pienākums vietējos darba namus uzturēt. Laika gaitā dzīves apstākļi šajos darba namos kļuva tik slikti, ka daudzi cilvēki sāka tās uzskatīt par ieganstu, lai atturētu cilvēkus no palīdzības meklēšanas. Neraugoties uz to, darba nami turpināja darboties arī 20. gadsimta 40. gados.¹¹

1601.g likuma (*The Poor Relief Act 1601*) 7.pants noteica: "Tēvs un vectēvs, māte un vecmāmiņa, kā arī katra nabadzīga, akla, kliba un nevarīga cilvēka vai cita trūcīga cilvēka, kas nespēj strādāt, bērni, kas ir pietiekami spējīgi, par saviem līdzekļiem atvieglot un uzturēt katru šādu trūcīgu cilvēku tādā veidā un saskaņā ar tādu likmi, kā to noteiks tā grāfistes miera tiesneši, kurā dzīvo šādi pietiekami daudz cilvēku, vai to lielāks skaits, vispārējās kvartāla sesijās: par katru mēnesi, kad viņi to neizpildīs, katram no viņiem ir jāmaksā 20 šiliņu soda nauda." Jau šajā vēsturiskajā likumā, tika ieviesta

Draudot ģimenes locekļiem maksāt nodevu, šī panta mērķis bija samazināt valdības izdevumus. Visi iekasētie līdzekļi tika novirzīti vietējam labdarības sadales pārstāvim, nevis vecākajam ģimenes loceklim.

Citi 1601. (*The Poor Relief Act 1601*) gada likuma panti liecina, ka ģimenes saglabāšana nebija galvenā prioritāte. Šo argumentu īpaši labi ilustrē 1.pants: "Un viņi, Miers, kā minēts iepriekš, lai dotu darbu bērniem, kuru vecāki, kā uzskata baznīcas pārvaldnieki un pārraugi vai lielākā daļa no viņiem, nespēj uzturēt savus bērnus". Valdība nenodrošināja palīdzību ģimenēm, ja uzskatīja, ka vecāki ir pārāk nabadzīgi, lai rūpētos par saviem bērniem. Tā vietā bērnus nolaupīja no viņu mājām un lika strādāt citur. Šai stratēģijai nav nekāda sakara ar ciešu ģimenes saišu veidošanu. Autors šādā valdības rīcībā saskata nepārprotamu vienaldzību pār trūcīgajiem. Pēc autora domām ir acīmredzams no šīm vēstures liecībām, ka galvenais valdības mērķis bija

⁹ Peter D. G. Thomas, "Poor Relief," in Oxford Dictionary of National Biography, edited by H. C. G. Matthew and Brian Harrison (Oxford: OUP, 2004), p. 23

¹⁰ Stokes, Peter M. "Bentham, Dickens, and the Uses of the Workhouse." *Studies in English Literature, 1500-1900*. 2001, p.712. JSTOR, Pieejams: <https://doi.org/10.2307/1556203> . [aplūkots:26.05.2023.]

¹¹ Peter D. G. Thomas, "Poor Relief," in Oxford Dictionary of National Biography, edited by H. C. G. Matthew and Brian Harrison (Oxford: OUP, 2004), p. 23

saglabāt pēc iespējas vairāk resursu vienlaikus daļēji risinot situāciju ar objektīvi negodprātīgām metodēm. Neraugoties uz to, ka 7.pants bija spēkā, tas tika piemērota reti. Pieaugušo bērnu saukšana pie atbildības par saviem vecākiem, atbildīgajām amatpersonām bija sarežģīts darbs. Rīkojumi par palīdzības sniegšanu tika piešķirti reti, un pārkāpumi bieži palika nesodīti.¹²

Līdz 19. gadsimta sākumam nabadzība tika uzskatīta par nenovēršamu dzīves sastāvdaļu, paredzot, ka lielākā daļa cilvēku no zemākajām šķirām galu galā piedzīvos grūtības un viņiem būs vajadzīga palīdzība. Turpretī angļu ekonomists un zinātnieks Mag. Econ. Tomass Maltuss (*Thomas Malthus*) savā darbā "Iedzīvotāju populācijas principi" apstrīdēja šo ideju, rakstot, ka, lai gan tā kalpo kā līdzeklis iedzīvotāju skaita pieauguma kontrolei, nabadzīgo iedzīvotāju turpmāka vairošanās galu galā novedīs pie bada.¹³

1.2 Amerikas Savienotās Valstis

Amerikas Savienotās Valstīs (turpmāk – ASV) pienākums uzturēt vecākus ir 30 no 50 ASV štatiem ASV būdama federāla republika, no Latvijas tiesību sistēmas būtiski atšķiras. ASV nav federāla regulējuma, kurš attiektos uz visiem štatiem. Katrā štatā tiek paredzēta iespēja noteikt vai nēnoteikt pienākumu uzturēt savus vecākus. Tālāk autors aprakstīs dažus no štatiem, kuros šis pienākums pastāv. Pirmā no tiem ir Aļaska¹⁴, kurā pienākums uzturēt vecākus tiek nostatīts vienādā formulējumā, kā pienākums vecākiem uzturēt bērnus: “Katram vecākam ir pienākums uzturēt vecāka bērnus, kad tie ir nabadzīgi un nespēj strādāt, lai sevi uzturētu. Katram bērnam ir pienākums uzturēt bērna vecākus līdzīgos apstākļos.”(*tulkots no angļu val.*). Arkanzasā, piemēram, pienākums uzturēt vecākus ir tikai psihiskās veselības traucējumu gadījumā.¹⁵ Autors šādu pieeju vērtē kritiski. Pēc autora domām, psihiskās veselības traucējumi nav piemērots pamats, lai noteiktu nepieciešamību uzturēt personas vecākus. Viena persona, kurai ārsts konstatējis psihiskās veselības

¹² Peter D. G. Thomas, "Poor Relief," in Oxford Dictionary of National Biography, edited by H. C. G. Matthew and Brian Harrison (Oxford: OUP, 2004), p. 24

¹³ "An Essay on the Principle of Population", Thomas Malthus, Edited and with an Introduction by Shannon C. Stimson, Niall O'Flaherty, Yale University Press 2018, p. 5 Pieejams: <https://www.jstor.org/stable/j.ctv1bvnf95> [aplūkots: 25.04.2023]

¹⁴ MARITAL AND DOMESTIC RELATIONS 25.20 nodaļa - PARENT AND CHILD Sec. 25.20.030 Duty of parent and child to maintain each other. Pieejams: <https://law.justia.com/codes/alaska/2013/title-25/chapter-25.20/section-25.20.030> [aplūkots: 21.04.2023]

¹⁵ 2017 Arkansas Code Title 20 - Public Health and Welfare Subtitle 3 - Mental Health Chapter 47 - Treatment of the Mentally Ill Subchapter 1 - General Provisions § 20-47-106. Liability for support (pieejams: <https://law.justia.com/codes/arkansas/2017/title-20/subtitle-3/chapter-47/subchapter-1/section-20-47-106/>) [aplūkots: 21.04.2023]

problēmas varētu būt spējīgāks nekā cita persona, kurai ir fiziskās veselības problēmas. Delavērā tiek vispārināts pienākums uzturēt trūcīgu cilvēku. Šis pienākums gulstas uz tuviniekiem šādā secībā: laulātais, vecāki, bērni. Tātad, ja personai uzturu nespēj dot, laulātais un vecāki, tikai tad personai ir tiesības lūgt uzturu no saviem bērniem.¹⁶ Tāda pati pieeja atrodama arī Džordžijas¹⁷ un Aidaho¹⁸ štatu likumdošanā. Indiānas štata regulējums, pēc autora domām, pielīdzināms Latvijas regulējumam. Tas tādēļ, ka Indiānas štatā pienākums uzturēt vecākus paredzēts tikai, ja bērns līdz 16 gadu vecumam no vecāka saņēma ēdienu, pajumti, apģērbu un izglītošanu, un viņa mantiskais stāvoklis atļauj sniegt uzturu savam vecākam.¹⁹ Galvenā atšķirība no Latvijas regulējuma, ir 16 gadu sliekšnis Indiānas štatā, iepretim līdz laikam, kad bērns pats spēj sevi uzturēt Latvijas regulējumā. Kentuki štatā, regulējums ir unikāls, jo tajā pienākums uzturēt vecākus tiek prezumēts, un šī pienākuma nepildīšana tiek saukta terminā “neuzturēšana” (*non-support*). Gadījumā, ja persona ir nokļuvusi nabadzībā, personas bērniem ir pienākums tos uzturēt. Gadījumā, ja persona ir nokļuvusi nabadzībā tiek prezumēts, ka bērni par šo faktu ir informēti. Ja persona vajadzības gadījumā neuztur savus vecākus, par to piemērojama kriminālatbildība. Par pirmo pārkāpumu tiek paredzēts sods līdz 7 dienām cietumā. Ja persona veic neuzturēšanu trešo un katru nākamo reizi pēc trešās, sods ir 30 dienas cietumā.²⁰ Luiziānas štatā, gadījumā, ja vecāks vai vecvecāks uzskata, ka viņam nepieciešams uzturs no bērna vai mazbērna, viņam ir tiesības pieteikt prasījumu tiesā. Tiesa nosaka, vai uzturs ir piedzenams, kādā apmērā, un nākotnē šo summu var palielināt samazināt vai atcelt gadījumā, ja mainījušies faktiskie apstākļi.²¹ Montanā²² un Rietumvirdžīnijā²³ pienākums uzturēt vecākus attiecas arī uz apbedīšanas vai kremēšanas izdevumiem. Dienviddakotas regulējums, paredz bērnam,

¹⁶ Delaware Code Ann. tit. 13, 503 (1999) (pieejams:

<https://delcode.delaware.gov/title13/c005/sc01/index.html#:~:text=%C2%A7%20503,as%20to%20expenses%20described%20therein.>) [aplūkots: 21.04.2023]

¹⁷ Georgia Code Ann. 36-12-3 (2000) (pieejams: <https://law.justia.com/codes/georgia/2010/title-36/provisions/chapter-12/36-12-3#:~:text=SUPPORT%20OF%20PAUPERS-,%C2%A7%2036%2D12%2D3%20%2D%20Duty%20of%20relatives%20to%20support,from%20relatives%20for%20provisions%20furnished&text=The%20father%2C%20mother%2C%20or%20child,able%2C%20shall%20support%20the%20pauper.>) [aplūkots: 21.04.2023]

¹⁸ Idaho Code 32-1002 (Michie 1996) (pieejams: <https://law.justia.com/codes/idaho/2010/title32/t32ch10sect32-1002.html>) [aplūkots: 21.04.2023]

¹⁹ Indiana Code Ann. 31-16-17-1 to 31-16-17-7 (West 1997); Indiana Code Ann. 35-46-1-7 (West 1998) (pieejams: <https://law.justia.com/codes/indiana/2017/title-31/article-16/chapter-17/section-31-16-17-1/>) [aplūkots: 21.04.2023]

²⁰ Kentucky Rev. Stat. Ann. 530.050 (Banks-Baldwin 1999) (pieejams: <https://casetext.com/statute/kentucky-revised-statutes/title-50-kentucky-penal-code/chapter-530-family-offenses/section-530050-nonsupport-and-flagrant-nonsupport>) [aplūkots: 21.04.2023]

²¹ Louisiana Rev. Stat. Ann. 4731 (West 1998) (pieejams: <https://law.justia.com/codes/louisiana/2011/rs/title13/rs13-4731>) [aplūkots: 21.04.2023]

²² Montana Code Ann. 40-6-214, 40-6-301 (2000) (Pieejams: <https://leg.mt.gov/bills/1997/mca/40/6/40-6-301.htm>) [aplūkots: 21.04.2023]

²³ West Virginia Code 9-5-9 (1998) Pieejams:(<https://code.wvlegislature.gov/9-5-9/>) [aplūkots: 21.04.2023]

kurš sniedz uzturu saviem vecākiem, piedzīt no brāļiem un māsām izdevumu summu līdzīgās daļās.²⁴ Vairumā štatu, kuros šāds pienākums ir paredzēts, ir līdzīgs regulējums Latvijai, ar iepriekš norādītajām atšķirībām un īpatnībām. Autors ASV regulējumu vērtē pozitīvi no konkretizācijas viedokļa. Piemēram, kā iepriekš aprakstīts, Indiānas štatā tiek uzskaitīti pienākumi pret bērnu, kuru neizpildes gadījumā, persona nav no sava bērna tiesīga prasīt uzturēšanu. Pēc autora domām, šo vajadzētu ieviest arī Latvijas CL 188.p, kā skaidrojumu pantā ievērtajam terminam “Pienākumus pret bērnu” atsevišķi uzskaitot vecāka pienākumus pret bērnu, lai arī personas bez juridiskās izglītības no panta varētu skaidri saprast normas saturu.

Aplūkojot Ķīnas vēsturi un regulējumu autors secina, ka Ķīnā pienākums uzturēt vecākus izriet vairāk no morāles un ētikas normām, nekā no likuma. Ķīniešu kultūrā pastāv teiciens *Of all virtues, filial piety is the first* (百善孝為先) tā nozīme ir pienākums pret vecākiem ir augstākais tikums. Ķīnā pastāv kodificēts pienākums uzturēt savus vecākus.²⁵ Arī likumā, tiek norādīts, ka tas veidots, lai Ķīnas tauta ievērotu cieņu un tikumu pret vecākiem.²⁶ Pats regulējums atšķirībā no pārējo valstu tsk. Latvijas, ir ļoti stingrs. Tas paredz ievērojami vairāk pienākumu pret vecākiem, arī neaprobežojoties tikai ar vajadzības gadījumu, bet gan vispārīgu ikdienas pienākumu rūpēties par saviem ģimenes locekļiem virs 60 gadu vecuma. Pēc autora domām, nav saskatāma nepieciešamība īstenot Ķīnai līdzīgu regulējumu, nosakot stingrāku nepieciešamību rūpēties par vecākiem un vecvecākiem. Autors uzskata, ka esošais regulējums tā stingrībā ir pietiekams, un ar likumu regulēt morālu pienākumu pret saviem vecākiem un vecvecākiem nav pamatoti. Autors saskata atšķirības pamatā starp Ķīnas un Latvijas kultūras vidi, un tādēļ nesaskata nepieciešamību līdzināties Ķīnai.

1.3 Uzturlīdzekļu vecākiem un vecvecākiem pārrobežu piedziņa

Lai izpildītu darba uzdevumu – izpētīt regulējumu Latvijā un ārvalstīs, autors šajā apakšnodaļā analizēs starptautisko regulējumu, attiecībā pret pienākumu uzturēt vecākus un vecvecākus. Pēc autora domām, būtu tiesiski, ja persona nevarētu izvairīties no uzturlīdzekļu vecākiem un vecvecākiem maksāšanas, pārceļoties uz citu valsti. Tādēļ tiks aplūkota uzturlīdzekļu pārrobežu piedziņa.

²⁴ South Dakota Codified Laws 25-7-28 (Michie 1999) (pieejams: https://sdlegislature.gov/Statutes/Codified_Laws/2050156) [aplūkots: 21.04.2023]

²⁵ Law of the People's Republic of China on Protection of the Rights and Interests of the Elderly (pieejams: <http://www.china.org.cn/english/government/207403.htm>) [aplūkots: 21.04.2023]

²⁶ ibid

Uzturlīdzekļu piedziņu starptautiski regulē, Hāgas Starptautiskās privāttiesību konferences ietvaros pieņemtā, 2007. gada Hāgas Konvencija par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu²⁷ (turpmāk – 2007.gada Hāgas konvencija). 2007. gada Hāgas Konvencijas mērķis, saskaņā ar tās 1.panta pirmo daļu ir “nodrošināt uzturlīdzekļu un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu efektīvu pārrobežu piedziņu.” To piemēro valstīm, kuras ir līguma puses. Latvijas Republika 2007.gada Hāgas konvencijai nav pievienojusies, taču Latvijas Republikai šī konvencija ir saistoša. Eiropas padome 2011. gada 9. jūnijā visas Eiropas Savienības vārdā pievienojās 2007.gada Hāgas konvencijai. 2007.gada Hāgas konvencija pamatā regulē uzturēšanas saistības pret bērnu vai laulāto. 2007.gada Hāgas konvencijas 3. pants paredz iespēju valstīm atsevišķi izteikt deklarāciju, ar kuru paplašina tās darbību. Ietverot ne tikai bērna un laulātā uzturēšanas saistību regulēšanu, bet arī “jebkurām uzturēšanas saistībām, kas izriet no ģimenes attiecībām.” Pēc autora domām, šāda starptautiska vienošanās vērtējama pozitīvi, jo plašāks un efektīvāks uzturlīdzekļu regulējums mazina gadījumus, kuros personas izvairās no ģimenes saistībām, tostarp pienākuma uzturēt vecākus un vecvecākus, mainot dzīvesvietu uz ārvalstīm. Šāds regulējums arī atvieglo tiesu darbu, paredzot mehānismus, kā vienkāršā veidā veicami uzturlīdzekļu maksājumi bērniem, kuri piemēram studē ārzemēs, taču nav spējīgi paši sevi uzturēt un tādejādi uzskatāmi par apgādājamajiem.²⁸ Balstoties uz 2007.gada Hāgas konvenciju, Eiropas padome ir pieņēmusi Padomes regulu (EK) Nr. 4/2009 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās (turpmāk – Uzturlīdzekļu regula). Tās darbības joma ir noteikta Uzturlīdzekļu regulas 1. nodaļas 1. pantā, kurš paredz: “Šo regulu piemēro uzturēšanas saistībām, kas izriet no ģimenes attiecībām, vecāku un bērnu attiecībām, laulības vai radniecības attiecībām.” Ņemot vērā Eiropas tiesību darbības mehānismus, Regulas Eiropas Savienībā ir tieši piemērojamas²⁹, tātad personas var atsaukties uz šo regulu nacionālajās tiesās. 2007.gada Hāgas konvencija ir saistoša visām Eiropas valstīm, izņemot Dāniju un Lielbritāniju.³⁰ Autors secina, ka pamatojoties uz 2007.gada Hāgas konvenciju, arī pienākums sniegt vecākam vai vecvecākam uzturu, ir

²⁷ Konvencija par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu Nr. L 192/51 Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:192:0051:0070:LV:PDF> [aplūkots 27.05.22]

²⁸ Hāgas 2007.gada Konvencija par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/hagas-2007gada-konvencija-par-uzturlidzeklu-berniem-un-cita-veida-ģimenes-uzturesanas-lidzeklu-parrobezu-piedzinu> [aplūkots 20.04.2023]

²⁹ The direct effect of European Union law. Pieejams: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:l14547> [aplūkots 20.04.2023]

³⁰ Padomes 2008. gada 18. decembra regula (EK) Nr. 4/2009 par jurisdikciju piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās jeb Uzturlīdzekļu regula pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/padomes-2008-gada-18-decembra-regula-ek-nr-42009-par-jurisdikciju-piemerojamiem-tiesibu-aktiem-nolemumu-atzisanu-un-izpildi-un-sadarbibu-uzturesanas-saistibu-lietas-jeb-uzturlidzeklu-regula> [aplūkots: 21.04.2023]

nodrošināms arī ja persona neatrodas Latvijā. Autors vērtē faktu, ka 2007.gada Hāgas konvencija iekļauj ne tikai uzturēšanas saistības pret bērnu, bet arī vecākiem un vecvecākiem, pozitīvi. Pēc autora domām, analizējot minētās starptautisko tiesību normas, nav nepieciešami nekādi uzlabojumi, pienākuma uzturēt vecākus un vecvecākus regulējumā starptautiskā līmenī.

2. TIESU PRAKSES APKOPOJUMA ANALĪZE

Galvenais autora mērķis bija izzināt un analizēt visu pieejamo tiesu praksi par Civillikuma³¹ 188.pantu. Šo mērķi autors izvirzīja, lai gūtu pilnīgu un objektīvi patiesu skaidrību par tiesvedībām uz CL 188.p pirmās un otrās daļas pamata. Autors uzskata, ka atsevišķu tiesas spriedumu apskats nesniegtu šādu vispusēju skaidrību, tādēļ autors nolēma izlasīt, un analizēt pilnībā visu pieejamo tiesu praksi par darba tēmu.

Kopā Latvijas tiesu informācijas portāla manastiesas.lv³², anonimizēto nolēmumu datubāzē atrodami 218 spriedumi, kuru tekstā tiek pieminēts CL 188.pants, taču ievērojama daļa no tiem likuma normu tikai piemin, un šajos spriedumos pienākums uzturēt vecākus nav galvenais strīdus jautājums. Visbiežāk tie bija strīdi par uzturlīdzekļu maksāšanu bērniem, mantojuma sadali, vai īpašumtiesību atzīšanu uz kādu nekustamo īpašumu. Darba autors šī darba nolūkiem šos spriedumus atzīst par nederīgiem, tādi kopumā bija 68 spriedumi jeb 31,19% no visiem spriedumiem, kuri satur atsauci uz CL 188.pantu. Attiecīgi no šī izriet, ka tika analizēti 150 darba nolūkiem derīgi spriedumi, kuros tiesa lēma par pienākumu uzturēt vecākus. Autors secina, ka no anonimizēto nolēmumu datu bāzes, nav atrodams neviens spriedums, kurā uzturu prasa nevis personas vecāki, bet vecvecāki. Tādēļ darbā vecvecāku uzturēšanas gadījumi nav aprakstīti. Iespējams šādi nolēmumi pastāv, taču tie varētu nebūt anonimizēti, un attiecīgi nav publiski pieejami. Varbūt tādu Latvijā nav vispār.

Analizējot visus derīgos spriedumus kopsakarā, vispārīgi autors iedala tos divās galvenajās spriedumu grupās, kuras noteiktas pēc prasītāja vai atbildētāja konkrētajā lietā, tās tālāk iespējams izdalīt apakšgrupās. Šīs grupas precīzi atbilst panta daļām, proti, prasījumi uz CL 188.panta pirmās daļas vienmēr būs tie, kuros no bērna vecāka labā tiek prasīts uzturs. Tajā skaitā arī ietilpst prasījumi, kuros pats prasītājs nav vecāks bet SAC vai kāda novada pašvaldība. Otrā grupa attiecīgi ir tās lietas, kurās prasītājs ir kāds no, vai abi personas bērni, prasot atbrīvošanu no pienākuma uzturēt savu vecāku vai vecvecāku.

Pirmā no divām galvenajām grupām, ir spriedumi, kuros atbildētājs vai atbildētāji ir bērni, no kuriem tiek prasīts sniegt uzturu saviem vecākiem vai vecvecākiem, jeb prasība uz CL 188.panta pirmās daļas pamata. Šī ir lielākā no abām grupām, kopā veidojot 118 no 150 spriedumiem, jeb 78,67%. Otrā galvenā grupa ir spriedumi, kuros bērni ir prasītāji, prasot atbrīvošanu no pienākuma uzturēt savus vecākus. No derīgajiem spriedumiem tādi ir 32, jeb 21,33%. Pirmo galveno grupu, jeb prasījumi pēc CL 188.panta pirmās daļas, autors tālāk izdala

³¹ Civillikums. (pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/225418>) [aplūkots: 27.03.2023]

³² Anonimizēto nolēmumu datubāze, (pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>)[aplūkots 27.03.2023]

3 apakšgrupās, kuras trešā apakšgrupa izdalāma vēl 2 grupās. Tās ir: 1. prasītājs ir tēvs. 2. prasītājs ir māte. 3. prasītājs ir pašvaldība, tās iestāde vai sociālās aprūpes centrs (turpmāk - SAC). No 150 spriedumiem, kuros strīds ir par pienākumu uzturēt vecākus, 26 spriedumos prasītājs bija kāds no Latvijas sociālās aprūpes centriem, jeb 17,33%. Visbiežāk tas bija tieši SAC "Gaiļezers". Pēc autora domām, šis ir ievērojams skaits spriedumu, kuros no bērniem naudu piedzen par vecāku saņemto sociālās aprūpes pakalpojumu uz CL.188.panta pirmās daļas pamata, tādēļ darba autors uzskata par nepieciešamu apskatīt tieši SAC lomu un ietekmi pienākumā uzturēt vecākus, tam autors veltījis 5. nodaļu. Papildus tam, 17 nolēmumos, jeb 11,33%, no visiem spriedumiem, prasītājs bija kāda novada pašvaldība, vai tās iestāde, kura faktiski darbojas tādā pašā veidā un apjomā kā SAC. Autors šīs apakšgrupas savieno vienā grupā tādēļ, ka prasījums un argumentācija spriedumos ir faktiski vienāda. No Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma, 8. panta pirmās daļas izriet, ka par saņemto sociālās aprūpes pakalpojumu norēķinās pats klients, taču gadījumā, ja klientam nepietiek līdzekļu, pienākums apmaksāt pakalpojumu gulstas uz apgādniekiem.³³ Tiesu praksē nostiprinājusies atziņa, ka likumā lietotais termins "apgādnieki" tulkojams, kā bērni.³⁴ Pašvaldības kā prasītāja gadījumā, atšķirība ir vienīgi tajā, ka prasītājs ir nevis pats SAC, bet pašvaldība, kuras pakļāvībā ir konkrētais SAC. Pēc autora domām šīs divas prasītāju grupas – 1. Pašvaldība, tās iestāde un 2. SAC ir pieskaitāmas vienā grupā pēc prasītāja veida, jeb prasījums par SAC pakalpojuma maksas piedziņu no bērniem, kuru vecāks vai vecvecāks ir šo SAC klients. Kopā šī grupa sastāda 43 spriedumus, kas ir 28,67% no visiem spriedumiem, jeb gandrīz 1/3 daļa. No 150 spriedumiem, 23 spriedumos bērna tēvs bija prasītājs, prasot no sava bērna vai bērniem uzturu savai dzīvošanai, kas sastāda 15,33%. Pēc autora domām fakts, ka SAC prasījumu ir vairāk, nekā tēvu prasījumu, vēlreiz norāda uz nepieciešamību izpētīt SAC lomu un ietekmi šajā jautājumā. No 150 spriedumiem, prasītāja bija māte 51 spriedumā, kas ir 34% no visiem spriedumiem. Tas arī ir vairāk nekā divas reizes lielāks spriedumu skaits, kuros bērna māte no saviem bērniem prasa uzturu, nekā tēvs. Pēc autora domām šis skaitlis pats par sevi, neliecina par konkrētu tendenci, taču tiks vēlāk aplūkots detalizētāk, apskatot atsevišķus spriedumus. No 150 spriedumiem, tādi, kuros bērni prasa atbrīvošanu no pienākuma uzturēt kādu no vecākiem, vai vecvecākiem sastāda 29 spriedumi, kas ir 19,33%. Trijos spriedumos prasītāji bija abi bērni kopā pret abiem vai vienu no vecākiem, vai vecvecākiem. No 150 spriedumiem daži spriedumi atšķīrās, ar to, ka tie pretstatā visiem pārējiem, ir ar unikālu prasītāju. Vienā spriedumā prasītāja bija tēva aizgādne, kas tēva vārdā prasīja uzturu no bērniem.³⁵ Konkrētajā spriedumā prasība

³³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 8. pants. LV likums. Pieņemts 31.10.2002 (pieejams <https://likumi.lv/ta/id/68488#p8>) [aplūkots 01.04.2023]

³⁴ Augstākās tiesas, 2011.gada 17. aprīļa, spriedums lietā Nr. SKC-60/2017 [aplūkots: 16.04.2023]

³⁵ Daugavpils tiesa, lietas Nr.C12199413 [aplūkots: 03.04.2023]

tika noraidīta. Vienā spriedumā prasītāji bija abi vecāki vienlaikus, prasot kopīgu uzturu no saviem bērniem.³⁶ Konkrētajā lietā prasība tika noraidīta. Viens spriedums atšķīrās ar to, ka atšķirībā no citiem spriedumiem, meita prasīja nevis atbrīvošanu no pienākuma uzturēt māti, bet gan jau iepriekš noteikto uzturlīdzekļu maksājamu apmēra samazināšanu, konkrētajā spriedumā³⁷ prasība tika noraidīta.

2.1 Panākumu rādītāji CL 188.panta pirmās un otrās daļas tiesvedībām

Lai atklātu kopējās tendences lietās par pienākumu uzturēt vecākus, autors sarindoja spriedumu grupas un apakšgrupas pēc panākumu rādītājiem. Lai veiktu iespējami precīzāku panākumu aprēķinu, autors aprēķināja, cik procenti no simta lietās prasītājs ir guvis prasījuma apmierinājumu attiecībā pret grupas kopējo spriedumu skaitu. Daļēji apmierināto spriedumu skaitu autors reizināja ar koeficientu 0,5, tādējādi aptuveni radot precizitāti aprēķinos. Autors piebilst, ka šo aprēķinu mērķis ir dot priekšstatu par faktisko situāciju šāda veida tiesvedībās, un nav pietiekams pamats, lai konkrētos spriedumus vērtējot individuāli, veiktu konkrētus secinājumus.

Sliktākie panākumi saskatāmi apakšgrupā, kurā tēvs prasa uzturu no saviem bērniem vai bērna.³⁸ Šī grupa, pēc prasījuma apmierināšanas kritērija ierindojas pēdējā starp visām grupām ar 21 noraidītu prasījumu no 23 un 2 daļēji apmierinātiem prasījumiem un attiecīgi nevienu apmierinātu prasījumu. Šīs grupas panākumu rādītājs ir 4,35% ($0\% + (8,7\%/2) = 4,35\%$). Šajā grupā saskatāma tendence bērniem pamatoti argumentēt to tiesības tikt atbrīvotiem no pienākuma uzturēt savu tēvu saskaņā ar CL.188.panta otro daļu. Kā arī tēva nespēja argumentēti pamatot nepieciešamību pēc papildus uzturlīdzekļiem. Divos daļēji apmierinātajos spriedumos tiesa nolēma uzlikt bērniem pienākumu maksāt tēvam ikmēneša uzturlīdzekļus. Pirmajā no tiem³⁹ meita necentās pierādīt to, ka tēvs par viņu bērnībā nav rūpējies, šo faktu nostiprina arī tiesas secinājumi. Šajā lietā strīds ir tikai par maksājamo uzturlīdzekļu apmēru. Tiesa nosakot to apmēru detalizēti uzskaitījusi tēva ienākumu un izdevumu pozīcijas, konstatējot, ka prasītājam iztrūkst 102,20 eiro. Tiesa ņēma vērā to, ka prasītājam ir arī otra meita, pret kuru netika vērsts prasījums, un attiecīgi noteica atbildētājam pienākumu tēvam maksāt ikmēneša uzturlīdzekļus 51,10 eiro apmērā, jeb pusi no faktiski nepieciešamā, tādējādi radot situāciju, kur uz atbildētājas rēķina, otra meita netiek nepamatoti atbrīvota no pienākuma uzturēt savu

³⁶ Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa, lietas Nr. C28368413 [aplūkots: 03.04.2023]

³⁷ Daugavpils tiesa, lietas Nr.C12237717 [aplūkots: 04.04.2023]

³⁸ skat. 1.pielikumu

³⁹ Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas Nr. C30374214 [aplūkots: 04.04.2023]

tēvu. Pēc autora domām, šis spriedums ir priekšzīmīgs paraugs nepieciešamo uzturlīdzekļu apmēra vecākiem vai vecvecākiem noteikšanai, jo tiesa konkrētajā spriedumā detalizēti un kritiski izvērtē prasītāja iesniegtos pierādījumus, salāgojot to ar atbildētājas iespējām šo summu segt. Papildus īpaši vēršot uzmanību nepieciešamībai radīt taisnīgu situāciju starp prasītāja abiem bērniem un to pienākumu uzturēt savu tēvu vienādās daļās. Arī otrais⁴⁰ no diviem spriedumiem kuros tēva prasījums daļēji apmierināts, vērtējams pozitīvi tiesas pieejā risinot strīdu. Lietā prasītājs izvirzīja interesantu uzturlīdzekļu apmēra noteikšanas veidu, proti, prasītājs norāda: “Minimālā darba alga Latvijā ir 430 eiro. Līdz šai summai prasītājam pietrūkst 263,78 eiro. Tādējādi, katram bērnam ir pienākums nodrošināt prasītājam uzturlīdzekļus 131,89 eiro apmērā.” Tiesa pamatoti pievienojās atbildētāju iebildumam, ka prasītais uzturlīdzekļu apmērs ir nepamatoti liels, jo prasīt nodrošināt sevi, ar tādu līdzekļu, kādus saņem pilna laika darbinieks, nav samērīgi. Lietā bērni centās argumentēt CL 188.panta otrajā daļā ietvertu, norādot, ka tēvs viņus pametis, kad tie bijuši bērni un uzturlīdzekļus nav maksājis. Strīdus notikumi norisinājās 32 gadus pirms tika pieņemts spriedums, jeb 1986.gadā, tādējādi vienīgā lieciniece bija tēva bijusī sieva, kuru tēvs pameta. Lieciniece un atbildētāji norādīja, ka prasītājs uzturlīdzekļus nav maksājis un ģimeni pametis. Tiesa pamatoti konstatēja, ka VAS “Latvijas Dzelzceļš” izsniegtā arhīva izziņa par prasītāju apliecina pretējo, proti, to, ka no prasītāja algas, lai segtu bērnu uzturlīdzekļu izmaksas, kopā tikuši ieturēti 11392,18 rubļi. Ņemot vērā šīs nepatiesās liecības sniegšanu, lieciniece bija acīmredzami noskaņota pret prasītāju, tādēļ tiesa izmantoja pēc autora domām salīdzinoši radošu metodi, kura pamatota uz loģikas likumiem, lai noteiktu vai prasītājs tiešām nav sniedzis bērniem uzturu. Tiesa konstatēja, ka prasītājs pametis ģimeni vēlāk, nekā laiks, kad viens no atbildētājiem bijis pilngadīgs, tādējādi, kopsakarā ar faktu, ka uzturlīdzekļi tikuši ieturēti no prasītāja algas, secinot, ka viens no bērniem ir ticis uzturēts. Otrs no bērniem laikā, kad prasītājs pametis ģimeni bijis 14 gadu vecs, tādēļ tiesa pamatoti noteikusi, ka vismaz daļēju uzturu bērns ir saņēmis un attiecīgi prasība apmierināta daļēji. Nosakot pienākumu bērnam, kurš pēc tiesas domām tika uzturēts pilnībā, maksāt tēvam 40 eiro ik mēnesi, un bērnam kurš ticis daļēji uzturēts 24,35 eiro ik mēnesi. Pēc autora domām šī lieta akcentē regulāri sastopamu problēmu tiesas darbā šāda veida lietās, proti, to, ka strīdus notikumi notikuši vismaz 20 gadus atpakaļ, tādēļ bieži vien, vienīgie pierādīšanas līdzekļi šādās lietās ir liecinieku liecības, un kā redzams šajā gadījumā, vienīgais liecinieks var būt noskaņots par labu vienai pusei, un liecība var izrādīties neobjektīva. Ja šajā, līdzīgi, kā citas lietās nebūtu bijusi pieejama dokumentācija no tēva bijušās darba vietas, tad varētu izrādīties, ka tiesa būtu pieņēmusi faktiski netaisnīgu lēmumu, uz pierādījumu trūkuma pamata. Jo tiesai nekas cits

⁴⁰ Daugavpils tiesa, lietas Nr.C12162618 [aplūkots: 04.04.2023]

neatliktu, kā pamatot savu lēmumu uz vienīgajām liecībām, kuras var būt par labu vienai vai otrai pusei.

Apakšgrupa ar otro sliktāko panākumu rādītāju ir lietas, kurās māte prasa no bērna vai bērniem uzturu. Šajā apakšgrupā no 51 sprieduma, noraidīti 20, daļēji apmierināti 17 un apmierināti 14. Attiecīgi piemērojot izvirzīto aprēķinu metodi panākumu rādītājs ir 44,11% ($27,45\% + (33,33\%/2) = 44,11\%$).⁴¹ Pēc autora domām, tas, ka abas apakšgrupas, kurās prasītāji ir vecāki pret bērniem ierindojas attiecīgi pēdējā un priekšpēdējā pozīcijā pēc panākumu rādītājiem, liecina par tiesas stingrību nosakot jautājumu par pieauguša cilvēka tiesībām prasīt uzturu no sava bērna. Kā piemēru šīs atziņas apliecināšanai, aplūkojama viena tiesvedība, kurā mātes prasījums tika noraidīts⁴², apelācijas instancē tas atkārtoti tika noraidīts.⁴³ Rīgas apgabaltiesas civillietu kolēģija, pēc autora domām izrādīja pareizu pieeju pret šī veida lietu risināšanu. Tiesa konstatēja, ka, lai gan mātei noteikta 2. invaliditātes grupa, un ienākumu līmenis ir zems, viņa ir darbspējas vecumā un attiecīgi nav pamats nestrādāt vispār. Tiesa noteica, ka māte ir spējīga veikt vienkāršus darbus, kuri nepieprasa lielu fizisku piepūli lai nodrošinātu sev nepieciešamos iztikas līdzekļus. Autors pievienojas tiesas viedoklim, ka pieaugušam cilvēkam ir jāspēj rūpēties pašam par sevi, un tikai gadījumos, kad tas absolūti nav iespējams, cilvēkam ir tiesības vērsties pret saviem bērniem ar prasījumu par uzturlīdzekļu noteikšanu. Šīs apakšgrupas lietās, kurās prasījums tika apmierināts daļēji, gandrīz vienmēr, iemesls daļējam apmierinājumam, bija vecāka nespēja pierādīt precīzu nepieciešamo līdzekļu apmēru, kas pamatots ar nepieciešamo izdevumu aprēķinu. Tiesa šādos gadījumos atzīst, ka prasītājam ir nepieciešami papildus līdzekļi, taču ņemot vērā, to, ka to precīzs apmērs nav pierādīts, samazina ikmēneša maksājamo summu. Pēc autora domām, šādās lietās, kurās veci cilvēki nespēj atļauties kvalitatīvu juridisko palīdzību, un attiecīgi nespēj precīzi pierādīt savu prasījumu apmēru, autors piedāvā tiesām veikt atkāpi no sacīkstes principa. Tā vietā palīdzot veciem cilvēkiem, ar konkrētiem lūgumiem iesniegt konkrētus dokumentus. Tā vienā lietā summa samazināta no 300 eiro mēnesī līdz 100 eiro mēnesī.⁴⁴ Citā summa samazināta no 100 eiro mēnesī līdz 60 eiro mēnesī.⁴⁵ Atšķirībā no lietām, kurās prasītājs ir tēvs un prasība noraidīta, lietās kurās prasītāja ir māte un prasība noraidīta visbiežāk noraidīšanas iemesls ir līdzekļu pietiekamība⁴⁶ tēvu gadījumā, tā pārsvarā ir bērna spēja pierādīt, ka tēvs bērnībā to nav uzturējis. Tomēr arī dažos spriedumos, kuros māte ir prasītāja, bērns pierādījis to, ka māte nav

⁴¹ Skat. 1.pielikumu

⁴² Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, lietas arhīva Nr. C-1466-22/23 [aplūkots: 05.04.2023]

⁴³ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas arhīva Nr. CA-0997-22/32 [aplūkots: 05.04.2023]

⁴⁴ Aizkraukles rajona tiesa, lietas Nr. C07091216 [aplūkots: 05.04.2023]

⁴⁵ Zemgales rajona tiesa, lietas arhīva Nr. C-3844-18/8 [aplūkots: 05.04.2023]

⁴⁶ Gulbenes rajona tiesa, lietas Nr. C14053413 [aplūkots: 05.04.2023] ; Rīgas pilsētas ziemeļu rajona tiesa, lietas Nr. C32311613 [aplūkots: 05.04.2023]

par bērnu bērnībā rūpējusies pietiekamā apmērā. Piemēram, lietā, kurā māte prasītāja, bijusi vairākkārt notiesāta, un pašu atbildētāju dzemdējusi cietumā. Papildus tam vairākkārt tikusi administratīvi sodīta par atrašanos smagā alkohola reibumā (3,80 promiles, 2,52 promiles, 2,53 promiles) publiskās vietās. Lietā tiesa pamatoti prasību noraidījusi pilnībā.

Apakšgrupa, kura pēc panākumu rādītāja ierindojas otrajā vietā, ir lietas, kurās prasītājs ir bērns, prasībā pret vecāku, par atbrīvošanu no pienākuma to uzturēt, saskaņā ar CL.188.p otro daļu. Panākumu rādītājs šai grupai ir 81% ($79,31\% + (3,45\%/2) = 81\%$), no 29 spriedumiem 23 apmierināti, 1 daļēji apmierināts, 4 noraidīti, vienā tiesvedība izbeigta.⁴⁷ No spriedumiem, kuros prasība tika apmierināta, un bērns atbrīvots no pienākuma uzturēt vecākus, vairākos⁴⁸ vecāks prasību atzīst un nemēģina pierādīt pretējo. Vairumā šīs apakšgrupas nolēmumos, darba autors saskata vienveidīgus pamatojumus, proti, ka vecāks, laikā, kad tam bija pienākums pildīt CL 177.pantā noteiktos pienākumus un rūpēties par bērnu, pārmērīgi lietojis alkoholiskus dzērienus, nav strādājis, lai gan bijis darbspējīgs un pret bērnu bijis emocionāli, vai pat dažos gadījumos⁴⁹ fiziski vardarbīgs. Pēc autora domām, šis ir iemesls šīs apakšgrupas augstajam panākumu rādītājam, būtu nepareizi bērnam, kuram bērnībā nebūtu nodrošinātas pamatvajadzības, sniegt uzturu savam vecākam. Tomēr apelācijas instancē, vienā lietā šādai atziņai tiesa, pēc autora domām nevēlējās piekrist.⁵⁰ Konkrētajā lietā dēls vērsās pret māti ar prasījumu par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecākus, saskaņā ar CL.188.p. otro daļu. Lietā tiesa argumentē, ka, lai gan māte kopā ar bērniem nedzīvoja, fakts, ka tie kopā ar tēvu dzīvoja īpašumā, kuru viņa bija iegādājusies no paju sabiedrības, ir pietiekams pamats atzīt, ka tā savus pienākumus pret bērnu ir izpildījusi. Autors tik zemu sliekšnim, lai atzītu, ka vecāks ir pietiekamā apmērā rūpējies par bērnu nevar piekrist. Lietā tika konstatēts, ka abi vecāki bieži lietoja alkoholiskus dzērienus, līdz sasniedza stāvokli, kurā nekontrolēja savu rīcību. Tika konstatēts, ka starp vecākiem bieži izcēlās fiziski konflikti. Māte ģimeni pameta un meklēja citu dzīvesbiedru. Māte uzturlīdzekļus nemaksāja, jo tai nebija ienākumu. Mātei, ar Alūksnes tiesas nolēmumu tika atņemtas aizgādības tiesības pār prasītāja jaunāko brāli, ar kuru vecākajam brālim bija tikai trīs gadu vecuma starpība. Alūksnes tiesas ietvaros bāriņtiesas atzinumā tika noteikts sekojošais: “[...]nav kontaktējusies ar dēlu (/pers. G/), nav interesējusies

⁴⁷ Skat. 1. pielikumu

⁴⁸ Alūksnes rajona tiesa, lietas Nr. C08028417 [aplūkots: 05.04.2023] Alūksnes rajona tiesa, lietas Nr. C08028417 [aplūkots: 05.04.2023]

⁴⁸ Tukuma rajona tiesa, lietas Nr.C37081917 [aplūkots: 05.04.2023]

⁴⁸ Zemgales rajona tiesa, lietas Nr.C37080217 [aplūkots: 05.04.2023]

⁴⁸ Vidzemes rajona tiesa, lietas arhīva Nr. C-3401-19/19 [aplūkots: 05.04.2023]

⁴⁸ Vidzemes rajona tiesa, lietas arhīva Nr. C-1572-18/22 [aplūkots: 05.04.2023]

⁴⁸ Rēzeknes tiesa, lietas arhīva Nr. C-0590-19/5 [aplūkots: 05.04.2023]

⁴⁹ Daugavpils tiesa, lietas arhīva Nr. C-0528-21/11 [aplūkots: 05.04.2023]

⁵⁰ Vidzemes apgabaltiesa, lietas arhīva Nr. CA-0140-22/9 [aplūkots: 05.04.2023]

par dēla dzīves apstākļiem, nav izrādījusi interesi par bērna veselības stāvokli, nav centusies materiāli atbalstīt dēlu. /pers. D/ nav centusies mainīt savu dzīvesveidu, risināt alkohola lietošanas problēmu, nav sniegusi bērnam ne materiālo, ne morālo atbalstu, vienaldzīgi izturējusies pret bērna pamatvajadzībām. Viņa nespēj un nevēlas nodrošināt bērnam pienācīgu aprūpi, drošību un uzraudzību, dzīves apstākļus un labvēlīgu sociālo vidi.” Autors no šāda bāriņtiesas lēmuma nepārprotami saskata pamatu atbrīvot prasītāju no pienākuma uzturēt savu māti. Tiesa attiecībā pret šo bāriņtiesas lēmumu un Alūksnes tiesas spriedumu par aizgādību tiesību atņemšanu mātei pār jaunāko brāli noteica: “Tiesai nav nekāda tiesiska pamata atzīt, ka šajā spriedumā konstatētie fakti būtu attiecināmi arī uz prasītāju.” Autors vēlas atzīmēt, kādam bija jābūt tiesiskajam pamatam attiecināt šo bāriņtiesas atzinumu uz esošo lietu. Civilprocesa likuma 97.panta pirmā daļa⁵¹ nosaka tiesai pienākumu vērtēt pierādījumus “vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem”. Ja tiek konstatēts, ka prasītājs kopā ar 3 gadus jaunāko brāli, kopš dzimšanas auguši kopā, un abi vecāki bijuši alkoholiķi, un mātes aizgādības tiesības atņemtas tikai pret vienu bērnu, jo otram bērnam tikko apritējusi pilngadība, un vairs nav tiesību, kuras varētu atņemt. Pēc autora domām ir pilnīgi loģiski izsecināt, ka pret otru bērnu attieksme nevarētu būt bijusi īpaši labāka. No konkrētā sprieduma būtu izsecināms, ka pārmērīga alkohola lietošana un bērnu neaudzināšana ir attaisnojama ar to, ka bērnam ir nodrošināta tikai un vienīgi pajumte lauku mājā ar kūti. Pajumte, lai gan būtiski svarīga, ir tikai daļa no vecāku pienākumiem pret bērnu. Šis izriet no vispārējās cilvēciskās apziņas, par to, kas bērnam ir nepieciešams, kā arī no likuma. CL 177. un 179. pants uzskaita vecāka pienākumus pret bērnu. Tie ir cita starpā ēdiens, apģērbs, mājokļa un veselības aprūpes nodrošināšana, bērna kopšana un viņa izglītošana un audzināšana, garīgās un fiziskās attīstības nodrošināšana, pēc iespējas ievērojot viņa individualitāti, spējas un intereses un sagatavojot bērnu sabiedriski derīgam darbam, rūpes par bērna paša drošību un trešās personas apdraudējuma novēršanu. Arī tiesu praksē atrodama, pēc autora domām, pareiza tiesas nostāja par to, kas ietilpst vecāka pienākumos pret bērnu. Tiesa pareizi atzīmē, ka prasība pēc CL 188.panta otrās daļas ir apmierināma, ja vecāks izvairījies pildīt tos pienākumus, kuri noteikti CL 177. un 179. pantā.⁵² Pēc autora domām, morāls atbalsts, audzināšana un priekšzīmīgs piemērs, kā kļūt par cienījamu sabiedrības locekli, ir galvenie no vecāka pienākumiem pret bērnu. Autors šo iemeslu dēļ iepriekš analizēto nolēmumu vērtē ļoti kritiski.

⁵¹ Civilprocesa likums. LV likums. Pieņemts 14.10.1998. Pieejams - <https://likumi.lv/ta/id/50500#p97> [aplūkots 05.04.2023]

⁵² Ventspils tiesa, lietas Nr.C40075815 [aplūkots: 18.04.2023]

Apakšgrupa, kura pēc panākumu rādītāja ierindojas pirmajā vietā, ir lietas, kurās prasītājs ir kāda novada pašvaldība vai kāds SAC. Šīs apakšgrupas kopējais panākumu rādītājs ir 81,39% ($79,07 + (4,65/2) = 81,39\%$). Ar 43 spriedumiem, no kuriem 34 apmierināti, 2 apmierināti daļēji, un 7 noraidīti. Šīs apakšgrupas lietas izceļas ar vienu īpatnību atšķirībā no visām pārējo lietu apakšgrupām.⁵³ Šajās lietās prasītājam nav argumentatīvi jāpamato nepieciešamo uzturlīdzekļu apmērs. Tas ir tādēļ, ka šajās lietās prasījums tiesā iesniegts jau par pierādītu summu, proti, uzturlīdzekļi tiek prasīti no bērna par viņu vecāka saņemtā sociālās aprūpes pakalpojuma maksas daļu, kuru nespēj segt pats vecāks, jeb SAC klients. Tādēļ šajās lietās izveidojusies tiesu prakse, kurā visos spriedumos, ja vien bērns nespēj pierādīt CL.188.p otrajā daļā noteikto, ka viņa vecāks par viņu bērnībā nav rūpējies, tad spriedums tiks apmierināts, jo kā autors iepriekš norādījis, no Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma, 8. panta pirmās daļas izriet nepārprotams pienākums bērniem uzņemties vecāku saistības pret SAC par vecāku saņemto pakalpojumu, ja vecāki paši nespēj to maksu segt saviem līdzekļiem. Tikko paustā atziņa varētu likties nepatiesa, spriežot pēc tā, ka tomēr šajā apakšgrupā pastāv divi daļēji apmierināti spriedumi. Pirmais no abiem spriedumiem⁵⁴ apmierināts daļēji, jo tā prasījums uz pārējo SAC un pašvaldību, kā prasītāju prasījumu fona ir unikāls, proti, prasītājs nevis prasa no bērna piedzīt summu par jau saņemtu pakalpojumu, bet gan lai tiktu uzlikts pienākums atbildētājam noslēgt konkrētu līgumu, ar kuru atbildētājs piekrīt maksāt par sava vecāka saņemto pakalpojumu SAC “Mežciems”. Tiesa konkrētajā gadījumā noteica, ka tā var noteikt uzlikt pienākumu atbildētājiem noslēgt līgumu nosakot tikai tā būtiskās sastāvdaļas, proti, priekšmetu un maksu. Tādēļ pēc būtības SAC prasījums tika apmierināts, jo atbildētājiem tiek uzlikts pienākums slēgt līgumu un attiecīgi pēc tam maksāt par tēva saņemto sociālo aprūpi SAC “Mežciems”. Otrais no spriedumiem, kurš tika daļēji apmierināts⁵⁵, vēlreiz apliecina šo lietu spriešanas sarežģītību, proti, tiesa varēja vadīties tikai no liecinieku liecībām, kuras pēc tiesas domām, lai gan nebija pretrunīgas, savstarpēji nesakrita un tādēļ tiesa nespēja objektīvi noteikt, ka bērnam nebija ticis nodrošināts uzturs un no tā izrietošās tiesības tikt atbrīvotam no pienākuma uzturēt savus vecākus. Šis spriedums tika tālāk pārsūdzēts apelācijas instancē⁵⁶, kurā tiesa pamatoti atzina, ka pirmās instances tiesa bija atrisinājusi lietu nepareizi, un prasību noraidīja. Tiesa noteica, ka pirmās instances tiesai nebija pamata neticēt divu liecinieču liecībām, kuras lai gan nebija vienādas, tomēr apliecināja, ka mātes “dzīvesveids bija ļoti nožēlojams”⁵⁷.

⁵³ Skat. 1. pielikumu

⁵⁴ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, lietas Nr. C30718212 [aplūkots: 06.04.2023]

⁵⁵ Daugavpils tiesa, Lietas arhīva Nr. C-1228-21/3 [aplūkots: 06.04.2023]

⁵⁶ Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas arhīva Nr. CA-0047-22 [aplūkots: 07.04.2023]

⁵⁷ Ibid

2.2 Judikatūras kritika

Šajā nodaļā autors aplūkos Senāta paustu atziņu, tās ietekmi uz tiesvedību uz CL 188.panta pirmās un otrās daļas pamata. Senāts lietā Nr.SK-60/2017⁵⁸ izteica šādu atziņu: “Civillikuma 188.panta otrā daļa, iztulkojot to sistēmiski Civilprocesa likuma 1.panta kontekstā, nedod tiesības uz patstāvīgas prasības celšanu, ja nav celta prasība uz Civillikuma 188.panta pirmās daļas vai Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 8.panta pamata. Ja šāda prasība tiks celta, Civillikuma 188.panta otrā daļa dos iespējas atbrīvoties no pienākuma uzturēt vecākus attiecīgās tiesvedības ietvaros.” No šīs atziņas izriet, ka bērniem nav tiesību celt prasību pamatojoties uz CL 188.panta otrās daļas, līdz brīdim, kamēr pret viņiem nav celta prasība par uztura piedziņu viņu vecākām. Pēc autora domām šī atziņa nav izteikta pamatoti, un autors ar sekojošiem argumentiem centīsies pamatot šo viedokli.

Senāts spriedumā Nr. SK-60/2017⁵⁹ norāda, ka atzīšanas prasība Latvijas tiesību sistēmā kopš 1940.gada vairs nepastāv. Lai gan Civilprocesa likums nenorāda uz atzīšanas prasībām, kā prasību veidu, Civilprocesa likums vispār neuzskaita prasību veidus. Prasību veidi pēc autora domām, izriet no prasības, kā idejas, proti, tas ir subjektīvs iedalījums, kurš izriet no sagaidāmā rezultāta būtības. Negatīvās atzīšanas prasības gadījumā, sagaidāmais rezultāts, ir tiesas atzinums, par to, ka personai nepastāv pienākums veikt konkrētu darbību, vai izpildīt kādu saistību. CL 188.panta otrās daļas prasībā, tas ir lūgums tiesai atzīt, ka prasītājam nepastāv pienākums uzturēt savus vecākus, šis pēc būtības atbilst negatīvās prasības veidam, pat ja šāds prasības veids netiek specifiski atzīts Civilprocesa likumā. Autors saskata nepieciešamību likumdevējam pārskatīt šādu prasību veida iekļaušanu Civilprocesa likumā, tā kā tas bija pirmskara laikā. Starp tiesību zinātniekiem nav vienprātības par negatīvās atzīšanas prasības pastāvēšanu vai nepastāvēšanu. Tā piemēram Dr.Iur. Jānis Kārklīšs, kopā ar Dr.iur. Ediju Brantu, 2017. gadā sniedza viedokļa rakstu, kurā pēc būtības atbalstīja negatīvās atzīšanas prasību Civilprocesā, tās izrietēšanu no Civilprocesa likuma 1.panta. Autors pievienojas tiesību zinātnieku rakstā paustajam, ka:” Izmantojot tiesību normu iztulkošanas metodes, it sevišķi vēsturisko tiesību normu iztulkošanas metodi, kā arī tiesību palīgavotus, tostarp tiesību doktrīnu, ir iespējams secināt, ka Latvijas civilprocesuālais regulējums ļauj celt kā pozitīvas, tā negatīvas atzīšanas prasības.”⁶⁰ Papildus tam, arī Satversmes tiesa, spriedumā Nr. 2020-08-01, kurā pieteicēja apstrīdēja Civilprocesa likuma 1.panta atbilstību Latvijas Republikas

⁵⁸ Augstākās tiesas, 2011.gada 17. aprīļa, spriedums lietā Nr. SK-60/2017 [aplūkots: 14.04.2023]

⁵⁹ ibid

⁶⁰ J.Kārklīšs, E.Brants, Negatīvā atzīšanas prasība civilprocesā Pieejams: [https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/270394-negativa-atzisanas-prasiba-civilprocesa/](https://juristavards.lv/datubazes.lanet.lv/doc/270394-negativa-atzisanas-prasiba-civilprocesa/) [aplūkots:30.05.2023]

Satversmes⁶¹ (turpmāk – Satversme) 92.panta pirmajam teikumam norāda uz negatīvās atzīšanas prasības pastāvēšanu. Iepriekšminētajā Satversmes tiesas lietā persona Irina Kovalenko lūdza atzīt par nepamatotiem dzīvojamās mājas pārvaldnieka pieprasītos maksājumus un no tiem izrietošos līgumsodus, kā arī apturēt līgumsodu un likumisko procentu aprēķinu. Minētā persona bija vērsusies tiesā lūdzot atzīt konkrētu tiesisko attiecību nepastāvēšanu. Satversmes tiesa atzina, ka, iztulkojot Satversmes 92.panta pirmo teikumu – “persona ir tiesīga aizsargāt savas likumiskās intereses, vērsoties tiesā ar prasību sniegt saistošu apstiprinājumu konkrētu, personas tiesisko stāvokli ietekmējošu tiesisko attiecību pastāvēšanai vai nepastāvēšanai, kā arī to saturam.” No šīs atziņas izriet kolīzija ar līdzšinējo judikatūru, jo Augstākā tiesa uzskata, ka personai nav šādu tiesību prasīt tiesisko attiecību nepastāvēšanas konstatējumu. Prasījums tikt atbrīvotam no CL 188.panta pirmajā daļā paredzētā pienākuma, kamēr nav celta attiecīga prasība faktiski ir tiesisko attiecību nepastāvēšanas konstatēšana, jo persona, lūdz lai tiesa apstiprina faktu, ka persona ir atbrīvota no Civillikuma 188.panta pirmajā daļā paredzētā pienākuma saskaņā ar Civillikuma 188.panta otrās daļas paredzēto atrunu. Pēc autora domām, Senāta pieeja ir nepamatota, un Satversmes tiesas atziņas atzīstamas par pamatotām negatīvās atzīšanas prasības jautājumā. Tiesu praksē atrodami gadījumi, kuri nesaskan ar Senāta pausto atziņu, ka prasība uz CL 188.panta otrās daļas ceļama tikai ja ir celta prasība uz CL 188.panta pirmās daļās. Piemēram vienā lietā, vīrieša dēls cēla prasību uz CL 188.panta otrās daļas pamata, pirms pret viņu bija celta prasība, konkrētajā lietā tiesa atzina prasītāja argumentus par pamatotiem, un atbrīvoja viņu no pienākuma uzturēt savu tēvu.⁶² Citā lietā⁶³ bija faktiski identiska situācija, prasība pret dēlu nebija tikusi celta, taču tiesa atzina dēla argumentus par pamatotiem un atbrīvoja viņu no pienākuma uzturēt savu tēvu. Citā lietā⁶⁴ tiesa pat atzina, ka prasība celta savlaicīgi, taču noteica, ka bērna tiesības saskaņā ar Civilprocesa likuma 1.pantu ir tikušas aizskartas, un dod viņam tiesības celt prasību uz CL 188.panta otrās daļas no brīža, kad sociālais dienests pieņēmis lēmumu, ar kuru noteikts dēla pienākums segt atlikušo daļu no SAC pakalpojuma maksas. Pēc autora domām, tiesas pieeja bija pareiza, jo, ja tiesa būtu ievērojusi Senāta noteikto, ka prasība uz CL 188.panta otrās daļas pamata ceļama tikai ja ir tikusi celta prasība pret bērnu uz CL 188.panta pirmās daļās, tad dēlam būtu radušās negatīvas sekas. Negatīvās sekas pēc autora domām ir tiesiskā nenoteiktība, proti, bērnam nebūtu iespējas zināt, vai viņam būs vai nebūs jāsedz vecāka SAC pakalpojuma izmaksu atlikusī daļa. Tādejādi parāds laika gaitā var sakrāties līdz lielum apmēram no tā, ka SAC vai

⁶¹ Latvijas Republikas Satversme. Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07.1993 Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/57980> [aplūkots 14.04.23]

⁶² Rēzeknes tiesa, lietas Nr. C26124414 [aplūkots: 15.04.2023]

⁶³ Ventspils tiesa, lietas Nr.C40075815 [aplūkots: 15.04.2023]

⁶⁴ Tukuma rajona tiesa, lietas Nr.C37115016 [aplūkots: 15.04.2023]

pašvaldība izvēlas necelt prasību savlaicīgi, vai arī resursu trūkuma dēļ šo prasību celt savlaicīgi nav iespējams. Ja izrādītos, ka tiesa izvērtējot visus argumentus secinātu, ka vecāks ir sniedzis bērnam uzturu pienācīgā apjomā, un viņš nav atbrīvojams no pienākuma uzturēt savu vecāku, tad bērnam iespējams būs daudzkārt lielākas grūtības atmaksāt uzkrāto parādu. Sekojot Senāta noteiktajam, SAC var ļaut parādam uzkrāties vairākus gadus, un tad ceļot prasību, piedzenamā summa var izrādīties milzīga. Līdzīga situācija radās vienā lietā⁶⁵, kurā prasītājs bija pašvaldība, un prasības celšanas laikā, piedzenamais parāds bija sasniedzis 5200 euro. Lai gan konkrētajā lietā bērni necentās argumentēt to, ka tēvs viņiem bērībā nav sniedzis uzturu, pēc autora domām, nevajadzētu rasties šādām situācijām vispār. Lai šādas situācijas nerastos, personām, kuras var objektīvi paredzēt, ka no tām tiks prasīts uzturs par vecāka saņemtu SAC pakalpojumu, ir jābūt tiesībām vērsties tiesā uz CL 188.panta otrās daļas pamata pirms pret tām ir celta prasība uz CL 188.panta pirmās daļas pamata.

⁶⁵ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas Nr.C32287615 [aplūkots: 15.04.2023]

3. OPTIMĀLAS TIESVEDĪBAS SOĻI

Analizējot tiesu praksi kopumā, autors konstatē konkrētu, vairākkārt piemērojamu shēmu⁶⁶, kā nosakāms tas, vai bērnam ir pienākums uzturēt savus vecākus. Pēc autora domām aprakstītā pieeja varētu būt noderīga jebkuram juridiskās profesijas pārstāvim, kā arī jebkuram, kurš savas dzīves laikā varētu sastapties ar šādu tiesvedību ar kādu no saviem vecākiem vai vecvecākiem. Apzinot tiesas metodiku risinot šāda veida strīdus, arī vecāki, kuri plāno prasīt no saviem bērniem uzturu, var priekšlaicīgi paredzēt, vai tiesvedība būs veiksmīga, un kādi ir svarīgākie aspekti, kuriem tiesas pievērš galveno uzmanību un izšķirošu nozīmi lietas izvērtēšanā un sprieduma taisīšanā.

3.1 Uzturlīdzekļu nepieciešamība

Vispirms nosakāms, vai vecākam uzturs vispār ir nepieciešams. Lietās, kurās prasītājs ir Pašvaldība vai kāds SAC, šis solis nav jāpilda. Šajās lietās prasījums tiesā tiek iesniegts tad, ja bērna vecāks ievietots SAC un ar saviem ienākumiem nespēj segt pilnu SAC pakalpojuma maksu. Tātad, uzsākot tiesvedību, jau tiek prasīta konkrēta summa, kura tiek aprēķināta, kā starpība starp sociālās aprūpes pakalpojuma maksu un klienta, jeb bērna vecāka ienākumiem, attiecīgi prasot segt starpību bērnam. Šis aspekts tiks sīkāk aprakstīts 6. nodaļā.

Lietās, kurās prasītājs ir kāds no vecākiem, vai vecvecākiem, šis solis ir pirmais pārbaudījums, lai noteiktu vai prasība apmierināma. Vairumā lietu, tiesas atsaucās uz Senāta atziņu: “no Civillikuma 188.panta pirmās daļas nepārprotami izriet bērnu pienākums apgādāt vecākus. Tomēr, kā tas jau izriet no minētās tiesību normas gramatiska tulkojuma, šāds pienākums bērniem nepastāv vienmēr un *per se*, bet gan rodas tikai vajadzības gadījumā. Minētās tiesību normas izpratnē ar vajadzības gadījumu jāsaprot vecāku nepieciešamība pēc papildu līdzekļiem tādu iemeslu dēļ, ka viņi paši nespēj sevi nodrošināt un apgādāt. Nepieciešamību pēc papildu līdzekļiem un to apmēru pamato faktiskie apstākļi katrā atsevišķā situācijā, kurus, izspriežot lietu, jāvērtē tiesai. Savukārt fakts, ka vecākiem, vai vecvecākiem vajadzīga bērna apgādība, jāpamato prasītājam, tādējādi pierādīšanas pienākums, prasot uzturlīdzekļus no bērniem, gulstas uz vecākiem, vai vecvecākiem. Tikai pēc tam, kad tiesa uzskata par pierādītu un pamatotu vajadzību pēc papildu līdzekļiem, tai jāvērtē, kādā apmērā

⁶⁶ Skatīt 6. Pielikumu.

un kādās daļās prasītāja bērniem ir pienākums to sniegt.”⁶⁷ Senāts ar šo spriedumu ieviesa skaidru shēmu, kuru piemērojot tiesai vajadzētu spēt taisnīgi atrisināt konkrēto lietu.

Senāts definējot vajadzības gadījumu tomēr nevar objektīvi konkretizēt, kādi līdzekļi uzskatāmi par “nepieciešamiem” attiecīgi norādot, ka to pamato katras lietas individuāli izvērtējamie faktiskie apstākļi.⁶⁸ Tiesu prakse liecina, ka dažādām personām ir ļoti dažādas izpratnes par to, kas uzskatāms par vajadzīgu, un cik ērtu dzīvi bērnam ir pienākums nodrošināt viņa vecākiem vai vecvecākiem. To lieliski apliecina lieta, kurā pēc tiesas konstatētā, tēvs, prasībā pret savu meitu par uzturlīdzekļu piedziņu noteica sekojošos apsvērumus, lai pamatotu viņa nepieciešamību pēc papildus uzturlīdzekļiem.⁶⁹ Meitenes tēvs dzīvoja pansionātā, skaidroja, ka pēc SAC pakalpojumu apmaksas viņam paliek pāri tikai 10% savas pensijas, par kuriem viņam nav iespējas pilnvērtīgi nodrošināt savu uzturu. Tiesa pamatoti norādīja, ka pansionāts faktiski jau nodrošina visas viņa pamatvajadzības, proti, pajumti, ēdienu, pieskatīšanu, aprūpi utml. Tēvs argumentēja, ka pansionātā viņam nepietiek līdzekļu, lai iegādātos tostarp saldumus un cigaretes. Tiesa šo argumentu atzina par nepamatotu, norādot, ka tās ir luksusa preces, un neietilpst to preču klāstā, kuras varētu uzskatīt par cilvēkam nepieciešamām. Papildus tam tēvs vēlējās, lai meita, maksājot uzturlīdzekļus, nodrošina viņam iespēju īrēt pašam savu dzīvokli, lai viņš varētu vest patstāvīgu dzīvi. Arī šo argumentu tiesa pamatoti atzina par noraidāmu. Šī lieta vēlāk tika pārsūdzēta apelācijas instancē, kurā tiesa pievienojās pirmās instances tiesas teiktajam, un prasība tika noraidīta.⁷⁰ Citā lietā tiesa Senāta atziņas būtību noformulēja, pēc autora domām ļoti precīzi: “Papildus, tiesa vēlas atzīmēt, ka nav pamata uzskatīt, ka atbildētājam būtu jānodrošina prasītāji ar dzīves līmeni, kas atbilst prasītāju priekšstatiem par labklājību un tādiem materiāliem apstākļiem, kādus prasītāji uzskata par sev nepieciešamiem.”⁷¹ Minētā lieta tika pieminēta arī iepriekš, kā unikāla ar to, ka prasītāji ir abi vecāki vienlaikus. Tiesa pamatoti noteica, ka vecākiem kopējie ienākumi neliecina par trūcību, un kopumā atzīstami par pietiekamiem, lai dzīvotu normālu dzīvi. Tomēr nošķirot gadījumus, kuros acīmredzami vecāki no bērniem prasa daudz vairāk, nekā būtu objektīvi sagaidāms.

Tiesu praksē ir vairāki gadījumi, kuros vecāki savu nepieciešamību, pēc papildus uzturlīdzekļiem spēj pamatot tikai ar apgalvojumiem, bieži tās ir dažādas operācijas, vai nepieciešamība pēc medicīnas precēm vai iekārtām. Tiesa pamatoti šādos gadījumos atsaucas

⁶⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas, 2011.gada 17. aprīļa, spriedums Nr.SK-C-160/2011 [aplūkots: 08.04.2023]

⁶⁸ Ibid

⁶⁹ Jēkabpils rajona tiesa, lietas Nr.C16099716 [aplūkots: 10.04.2023]

⁷⁰ Zemgales apgabaltiesa, lietas Nr. C16099716 [aplūkots: 10.04.2023]

⁷¹ Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa, lietas Nr. C28368413 [aplūkots 11.04.2023]

uz Civilprocesa likuma 93. pantu, nosakot, ka katrai pusei jāpierāda tie fakti, ar kuriem tā pamato savu prasījumu. Tiesa, pēc autora domām rīkojas pareizi, pieprasot konkrētus izrakstus no medicīnas iestādēm, kuri pamatotu vecāku norādīto preču un pakalpojumu akūtu nepieciešamību. Gadījumā, kad vecāks nespēj pilnvērtīgi īstenot savas civilprocesuālās tiesības, un nespēj pamatot precīzu uzturlīdzekļu apmēru, tiesa tomēr dažos gadījumos neatzīst, ka līdzekļi nav nepieciešami vispār, tā vietā samazinot prasījuma apmēru. Tā piemēram vienā lietā tiesa konstatēja: “Savukārt kosmodisks, ortopēdiskā korsete un asins spiediena mērāmais aparāts ir vienreizēji pirkumi.” Attiecīgi šie izdevumi nav pieskaitāmi ikmēneša tēriņos, un tāpat nav ņemami vērā nosakot uzturlīdzekļu apmēru. Tomēr citā gadījumā⁷² tiesa atzina, ka nespēja ar čekiem un aprēķiniem pierādīt nepieciešamo uzturlīdzekļu apmēru, ir pietiekams pamats prasības noraidīšanai. Ja vecāks nespēj pamatot savu vajadzību pēc papildus līdzekļiem, tad tālāk vērtēt, vai bērns ir spējīgs tos sniegt, nav pamata. Tā, piemēram, vienā lietā vecāks apgalvoja, ka viņam ir nepieciešamas dažādas medicīniskas manipulācijas, dažāda veida medikamenti un ārsta apmeklējumi, taču neko no šī visa nespēja pierādīt ar ārsta nosūtījumiem vai medicīnas iestāžu čekiem. Tiesas uzskatā, šī nespēja pierādīt faktiski nepieciešamo uzturlīdzekļu apmēru bija pietiekams pamats prasību lietā noraidīt.⁷³ Vecākam ir tiesības prasīt no bērna uzturu tikai un vienīgi gadījumos, ja viņam tas ir akūti nepieciešams, un pats ar saviem līdzekļiem nespēj sev nodrošināt pamatvajadzības.

Citā lietā kādas sievietes māte uzskatīja, ka ņemot vērā viņas meitas veiksmīgo karjeru, ar kuru viņa sevi padarījusi par ļoti turīgu, viņai ir pienākums ar šo bagātību dalīties. Tiesa pamatoti norādīja, ka fakts, ka atbildētāja labi pelna, viņai pieder vairāki nekustamie īpašumi, vien pats par sevi nerada pienākumu maksāt uzturlīdzekļus vecākam.⁷⁴ Strīdi par ģimenes tiesībām ir civiltiesiski, tāpat uz tiem attiecināmi tādi paši civilprocesuāli noteikumi kā uz citiem civiltiesiskiem strīdiem. Ar šo autors vēlas akcentēt problēmu, ar kuru vecāki, kuri prasa no bērniem uzturu saskaņā ar CL 188.panta pirmo daļu nereti saskaras. Vecākiem, vai vecvecākiem, ir pierādīšanas pienākums attiecībā pret nepieciešamo uzturlīdzekļu noteikšanu. Vienā lietā tiesa šo apstākli īpaši izcēlusi: “[...]Nav izmantojis ar dispozitivitātes principu piešķirtās tiesības īstenot civilprocesuālas darbības, kuras palīdzētu noskaidrot atbildētāju faktisko mantas stāvokli, pat pēc tiesas ieteikuma veikt pierādījumu izprasīšanu prasītājs to neveica.”⁷⁵ Konkrētajā lietā, prasītājs iespējams būtu spējis pārliecināt tiesu, pēc papildus uzturlīdzekļu nepieciešamības, ja būtu pilnvērtīgi īstenojis savas, ar Civilprocesa likumu,

⁷² Rīgas rajona tiesa, lietas Nr.C33608917 [aplūkots: 10.04.2023]

⁷³ Rīgas rajona tiesa, lietas Nr.C33608917 [aplūkots:19.04.2023]

⁷⁴ Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas Nr. C08028616 [aplūkots: 10.04.2023]

⁷⁵ Liepājas tiesa, Lietas Nr.C20126717 [aplūkots:19.04.2023]

piešķirtas tiesības. Tātad rezumējot nepieciešamības aspektu, ar nepieciešamību saprotamas tikai svarīgākas cilvēka pamatvajadzības, tās neietver papildu ērtības vai luksusa preces.

Papildus nepieciešamībai, tiesu prakse liecina, ka izšķiroša nozīme ir vecāka spējām pašam sev sniegt šo uzturu. Fakts vien, ka vecāks nestrādā, un attiecīgi negūst ienākumus nevar būt pamats prasīt no bērna, kurš godprātīgi veic darbu, sniegt uzturu šim vecākam. Vienā lietā tiesa pamatoti noteica: “[...]lai atzītu, ka bērnam ir iestājies pienākums uzturēt savus vecākus, nepieciešams konstatēt objektīvus iemeslus, kuru dēļ vecāki neatkarīgi no viņu gribas un attieksmes nevar paši sevi uzturēt”.⁷⁶ Vairākās citās lietās tiesas galvenais pamatojums noraidot vecāka prasību bija fakts, ka vecāks joprojām ir darbaspējīgā vecumā, un vienīgais šķērslis veikt darbu un gūt pašam savus iztikas līdzekļus ir personas attieksme un griba, kas nevar būt par pamatu piedzīt no sava bērna šos līdzekļus. Arī atsevišķos gadījumos, kuros pirmšķietami varētu nospriest, ka vecāks nav spējīgs uzturēt sevi, tiesa var nepiekrīst. Tā piemēram vienā lietā tiesa noteica, ka pat persona, kurai noteikta otrā invaliditātes grupa, joprojām ir darbaspējīga, jo otrā invaliditātes grupa tiek piešķirta personām, kurām atzīta darba nespēja 60% – 79% apjomā⁷⁷. Tātad joprojām saglabājas 40% – 21% darba spēja, kas visticamāk liedz vecākam veikt smagus fiziskus darbus, taču mūsdienu sabiedrībā arī personām ar smagu invaliditāti ir iespējas atrast un veikt vienkāršākus darbus lai sevi uzturētu.

3.2 Bērna iespējas sniegt uzturu

Ja tiesa konstatē, ka vecākam ir nepieciešami papildus līdzekļi, tālāk nepieciešams konstatēt, vai bērnam vispār ir iespējas sniegt minētos uzturlīdzekļus, un, ja ir, tad kādā apmērā. Arī šis aspekts spriedumos par vecāku uzturēšanas pienākumu ir plaši sastopama, dažkārt tiesa interpretē šo tēzi⁷⁸ nedaudz plašāk, kā piemēram vienā lietā atbildētāja pamatoja savu zemo ienākumu līmeni ar faktu, ka vairākkārt devusies nodot mantas uz lombardu, lai iegūtu līdzekļus, tiesa šo argumentu vērtēja sekojoši: “Fakts, ka atbildētāja nodot sev piederošas mantas lombardā, nepierāda atbildētājas slikto mantisko stāvokli, bet tieši pierāda, ka atbildētājai pieder vērtslietas, kas attiecināms uz laba mantiskā stāvokļa pazīmi.”⁷⁹ Autors šādai atziņai nevar piekrist, pēc autora domām, personas, kuras aktīvi nodod savas mantas lombardos lai iegūtu būtiski mazākus līdzekļus nekā mantu tirgus vērtība, ar mērķi tos iegūt nekavējoties, gandrīz nekad nav raksturojamas kā labi nodrošinātas.

⁷⁶ Rīgas pilsētas ziemeļu rajona tiesa, lietas Nr. C32311613 [aplūkots: 10.04.2023]

⁷⁷ Invaliditātes grupas noteikšana (pieejams - <https://www.lm.gov.lv/lv/invaliditates-noteiksana>) [aplūkots: 19.04.2023.]

⁷⁸ Ibid

⁷⁹ Rīgas rajona tiesa, lietas Nr.C33732116 [aplūkots: 10.04.2023]

Dažkārt tiesa šo tēzi interpretē nedaudz šaurāk, proti, vienā lietā atbildētāja dzīvoja Vācijā, un saņēma ikmēneša algu virs 1000 euro. Tiesa noteica, ka lai gan Latvijas tirgū alga virs 1000 euro liecina par vidēju nodrošinājuma līmeni, Vācijā, tā ir minimālā alga pārdevēja darbam, un tas, kopsakarā ar atbildētājas izdevumu apmēru, apliecina, ka atbildētājai nav lieku līdzekļu, kurus maksāt mātei. Pēc autora domām, šāda pieeja vērtējama pozitīvi, jo nebūtu korekti skatīties uz ienākumu summu tikai Latvijas ekonomikas kontekstā. Tas tādēļ, ka līdzekļu apmērs, kāds uzskatāms par pietiekamu Latvijā. Cenas produktiem un pakalpojumiem, kuri nepieciešami pamatvajadzību apmierināšanai vienā valstī, var būt daudz lielāki nekā Latvijā, tādēļ, pēc autora domām, tiesa korekti konstatēja, ka sievietes ienākumi Vācijas ekonomikas kontekstā nav pietiekami, lai sniegtu uzturu mātei Latvijā.

Nosakot bērnu faktisko iespēju sniegt vecākam uzturu tiesas bieži vien ņem vērā to, vai bērnam, no kura tiek prasīts uzturs, jau nav savi bērni, par kuriem tam jā rūpējas. Tiesa šo apstākli vairākkārt uzsvērusi par pietiekami svarīgu pamatu nesniegt vecākam papildus uzturu. Piemēram vienā lietā tiesa noteica: “[...]bērna tiesības saņemt uzturlīdzekļus no tēva ir prioritāras salīdzinājumā ar Civillikuma 188.panta pirmajā daļā noteikto atbildētāja pienākumu uzturēt vecākus.”⁸⁰ Autors tiesas paustajai atziņai piekrīt, pēc autora domām personas pienākumu pilnvērtīgi uzturēt savus bērnus nedrīkst liegt īstenot personas vecāku nespēja uzturēt sevi. Citā lietā tiesa noteica, ka, lai gan vecāks ir pamatojis nepieciešamību pēc papildus uzturlīdzekļiem, izvērtējot atbildētāja mantas stāvokli tiek konstatēts, ka atbildētāja ienākumi nav pietiekami, lai sniegtu uzturu savam vecākam, un attiecīgi prasība noraidāma.⁸¹ Citā lietā tiesa konstatēja, ka mātei bija nepieciešami papildus uzturlīdzekļi, un nepastāvēja apstākļi dēla atbrīvošanai no šī pienākuma pavisam, taču izvērtējot dēla mantisko stāvokli, tiesa noteica, ka uzturlīdzekļu apmērs nosakāms vien 30 euro apmērā.⁸² Citā lietā piedzenamā summa samazināta no 400 euro līdz 100 euro mēnesī, pamatojoties tieši uz faktu, ka atbildētājas mantiskais stāvoklis lielākus uzturlīdzekļus neļauj sniegt.⁸³ Autors no tiesu prakses kopumā secina, ka vairumā gadījumos tiesa spēj objektīvi noteikt vai ir samērīgi prasīt, un ja ir, tad kādā apmērā prasīt no bērna uzturlīdzekļus samērojot viņa ienākumus ar vecāka nepieciešamību pēc tiem.

Papildus bērna spējām sniegt vecākam papildus uzturu, tiesas, gadījumos ja tas izriet no faktiskajiem apstākļiem, vērtē to, vai bērns jau sniedz vecākam uzturu. Tādos gadījumos, tiek izvērtēts, vai ir samērīgi no bērna prasīt papildus uzturu, vai tomēr ar esošo uztura apmēru ir pietiekami. Tiesa atzinusi, ka nauda nav vienīgais veids, kā bērns var vecākam sniegt uzturu.

⁸⁰ Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas Nr. C12140914 [aplūkots 11.04.2023]

⁸¹ Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa, lietas Nr. C28360315 [aplūkots 12.04.2023]

⁸² Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas Nr. C12280715 [aplūkots: 12.04.2023]

⁸³ Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas arhīva Nr. CA-0372-17/9 [aplūkots:13.04.2023]

Uztura sniegšana vecākam var izpausties dažādi, piemēram palīdzība ar fizisku darbu mājās, ar automašīnu aizvešana uz veikalu vai pie ārsta utml. Tā piemēram vienā lietā, tiesa konstatēja, ka vecāku dēls jau sniedz viņiem uzturu, jo viņi dzīvo dēlam piederošā īpašumā. Attiecīgi šī dēla labvēlība, novērtējot to naudas izteiksmē, ir pietiekami liels uztura apmērs, un tādēļ, kopsakarā ar pārējo ienākumu un izdevumu aprēķinu, vecākam nav tiesību prasīt papildus uzturlīdzekļus.⁸⁴ Pie tāda paša secinājuma nonāca tiesa citā lietā, kurā māte no savas meitas prasīja uzturlīdzekļus. Meita bija nodrošinājusi mātei nekustamo īpašumu, kurā viņai ir tiesības uzturēties līdz mūža galam. Tiesa šo atzina par pietiekamu pamatu, lai konstatētu, ka meita viņai jau sniedz uzturu pienācīgā apmērā, un mātei nav tiesību prasīt papildus uzturu.⁸⁵ Autors secina, ka bērns vecākam vai vecvecākam var sniegt uzturu dažādos veidos, šis pienākums nav aprobežojams tikai ar finansiālu atbalstu. Līdzīgi, kā uztura došana savam bērnam, kā aprakstīts CL 177. panta ceturtajā daļā, neaprobežojas tikai ar finansiālu nodrošinājumu.

3.3 Tiesības tikt atbrīvotam no pienākuma uzturēt savus vecākus un vecvecākus

Ja visi iepriekšminētie soļi izpildīti, un tiesa konstatē, ka neviens no tiem nav pietiekams pamats prasības noraidīšanai, visbeidzot piemērojama pēdējā pārbaude, proti, CL.188.p otrā daļa. Šo normu nepiemēro vienmēr, tiesa atzinusi, ka tā ir patstāvīga un pārbaudāma tikai gadījumā, ja bērns to piemin savos iebildumos. Šis pamatā izriet no Dispozitivitātes principa, jeb, kā to skaidro tiesību zinātnieki un arī Latvijas Republikas Senāts⁸⁶ “prāvinieku personīgā autonomija.”⁸⁷ Darba tēmas kontekstā, tas izpaužas, kā personas atbildība par savu argumentu pamatošanu. Ja bērns nepiemin, ka viņaprāt vecāks, kurš no viņa prasa piedzīt uzturlīdzekļus nav viņu bērnībā uzturējis, tad tiesa šo apstākli nevērtē. Šo apliecina arī tiesas atziņa: “Atbildētāja nav cēlusi iebildumus, kas pamatoti ar Civillikuma 188. panta otro daļu, tāpēc tiesai nebija pamata to piemērot. Civillikuma 188. panta pirmā un otrā daļa ir autonomi un savstarpēji nesaistīti pamati, lemjot par uztura došanas vecākiem, vai vecvecākiem pienākuma noteikšanu.”⁸⁸ Normas piemērošana praksē var izrādīties sarežģīta, līdzīgi, kā nav sniegts konkrēts apjoms, kādā vecāks, kuram ir nepieciešami papildus līdzekļi tos var prasīt, tā pat nav sniegti nekādi kritēriji, tam, par kādām darbībām, ir atzīstama izvairīšanās no bērna uzturēšanas bez dibinātiem iemesliem.

⁸⁴ Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa, lietas Nr. C28368413 [aplūkots 13.04.2023]

⁸⁵ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, Nr. C31400313 [aplūkots: 14.04.2023]

⁸⁶ Latvijas Republikas Senāta, 2018.gada 6.decembra spriedums, lieta Nr. SKC-292/2018.

⁸⁷ Dr. jur. V. Bukovskis. Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 233.–234.lpp

⁸⁸ Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas arhīva Nr. CA-0202-22 [aplūkots 13.04.2023]

CL 188.panta otrajā daļā noteiktais: “bez dibinātiem iemesliem izvairījušies pildīt savus pienākumus pret bērnu.” Pēc autora domām, norma satur divas ģenerālklausulas, kas nozīmē, ka tie ir atklāti jēdzieni, kurus tiesa piepilda ar saturu kazuistiskā ceļā.⁸⁹ Pirmā ģenerālklausula ir “Izvairījušies pildīt savus pienākumus pret bērnu” un otrā ir “bez dibinātiem iemesliem”. Autors tās ierindo apgrieztā secībā, jo norma uzrakstīta ar “bez dibinātiem iemesliem” un tikai tad “izvairījušies pildīt savus pienākumus pret bērnu.” Šīs kategorizēšanas mērķis, ir pareizi parādīt tiesas pieeju, proti, tiesa vispirms noskaidro vai vecāks ir vai nav izvairījies no pienākumu pret bērnu pildīšanas, un tikai tad tiek noskaidrots, vai šai rīcībai bija kāds dibināts iemesls.

Autors visas tiesu prakses analīzes laikā, neatrada nevienu gadījumu, kurā tiesa jēdzienu “bez dibinātiem iemesliem” būtu skaidrojusi. Tomēr atsevišķos gadījumos redzams, ka tiesa konkretizē to, kas nav uzskatāms par dibinātu iemeslu. Tā piemēram vienā lietā tiesa noteica, ka vecāka ilglaicīga atrašanās ieslodzījuma vietās nevar tikt uzskatīta par dibinātu iemeslu nepildīt savus pienākumus pret bērnu, jo vecāks pats ar savu apzinātu rīcību izraisīja situāciju, kuras dēļ viņš tika ieslodzīts.⁹⁰ Autors kopumā nesaskata nevienu gadījumu, kurā tiesa varētu atzīt vecāka pienākumu pret bērnu nepildīšanu, kā attaisnojamu pamatojoties uz “dibinātiem iemesliem”.

⁸⁹ (E.Levits. Ģenerālklausulas un iestādes (tiesas) rīcības brīvība. Likums un Tiesības, 5.sēj., Nr.6, 21.punkts [aplūkots: 19.04.2023])

⁹⁰ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa, lietas Nr. C29 4769 17 C – 0453 /20 [aplūkots:19.04.2023]

4. UZTURLĪDZEKĻU NEMAKSĀŠANAS SEKAS

Par Civillikuma 188. panta pirmajā daļā paredzēto pienākumu nepildīšanu ir iespējamās dažādas sankcijas. Šajā nodaļā autors apkopo veidus, kā likumdevējs ierobežo uzturlīdzekļu nemaksātāju tiesības, un veicina to maksāšanu. Šajā kontekstā ar uzturlīdzekļu nemaksātājiem saprotami visa veida uzturlīdzekļi, tajā skaitā uzturlīdzekļi bērnam un uzturlīdzekļi vecākiem vai vecvecākiem. Autors arī izveidojis statistikas apskatu kurā pētīta likumsakarība starp bērnu uzturlīdzekļu nemaksātāju skaitu un potenciāli gaidāmajām tiesvedībām uz CL 188.panta otrās daļas pamata.

4.1 Kriminālatbildība par uzturlīdzekļu nemaksāšanu

Latvijas Republikas Krimināllikuma (turpmāk – Krimināllikums) 170.pants paredz: “Par izvairīšanos no tiesas nolēmuma vai kompetentas valsts institūcijas lēmuma pildīšanas, ar kuru uzlikts pienākums apgādāt savus vecākus, vecvecākus, bērnus, mazbērnus vai citas personas un dot tiem uzturu, — soda ar īslaicīgu brīvības atņemšanu vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu.” Saskaņā ar Krimināllikuma komentāros pausto, pants attiecas tieši uz ģimenes tiesību uzturēšanas pienākumu neizpildi, proti, CL 179.pantu un 188.pantu. Likumdevējs paredz, ka šis noziedzīgais nodarījums ir izdarāms tikai ar tīšu nodomu, jo tiek pieņemts, ka personai nevar palikt nezināms tiesas vai kompetentas iestādes lēmums, kuram tā ir adresāts. Minētais nodarījums, kvalificējams kā kriminālpārkāpums. Normas sankcija, paredz īslaicīgu brīvības atņemšanu, kā smagāko iespējamo sodu par šo nodarījumu. Pēc autora domām, nodarījuma sankcija ir atbilstoša, un nepieciešama. 2021. gada 4. augustā Dienvidkurzemes prokuratūras prokurore, sastādot prokurora priekšrakstu par sodu, pabeigusi divus kriminālprocesus pret diviem vīriešiem, kuri apsūdzēti pēc Krimināllikuma 170. panta⁹¹ Prokurore noteikusi piespiedu darba stundas, izsakot atziņu, par faktu, ka vīrieši atzinuši savu vainu, nozīmē, ka brīvības atņemšanas sods būtu pārmērīgs. Autors uzskata, ka vairumā gadījumu ir nepieciešams piemērot tieši probācijas uzraudzību, kā sodu, ar mērķi veicināt personas aktīvu rīcību labot esošo situāciju. T.i., uzraugot personas darba meklēšanas procesu. Nosakot obligātas alkohola un narkotisku vielu pārbaudes. Kā rezultātā samazinātos skaits ar personām, kuras patvaļīgi nepilda savas ģimenes uzturēšanas saistības.

⁹¹Uzturlīdzekļu nemaksātājiem – Piespiedu darba stundas. Pieejams: <https://juristavards.lv/zinas/279310-uzturlidzeklu-nemaksatajiem-piespiedu-darba-stundas/> [aplūkots 03.06.22]

4.2 Mantošanas ierobežojumi

CL mantojuma daļas 428. panta pirmās daļas 5. punkts paredz augšupējā tiesības atstunt lejupējo no mantojuma “ja tas nav izpildījis viņam ar likumu uzlikto pienākumu uzturēt testatoru vai viņa laulāto.” Šī atziņa atrodama arī vēsturiskos rakstos, kā piemēram 1997. gada lauku avīzes izdevumā⁹², kurā tiesību zinātnieks Rolands Krauze (turpmāk – R.Krauze), skaidro “Lai nepaliktu bez mantojuma.” Kādā no R.Krauzes kungam uzdotajiem jautājumiem, tiesību zinātnieks skaidro: “testators var arī atņemt lejupējam tiesības mantot neatņemamo daļu, ja tas nepilda viņam ar likumu uzlikto pienākumu uzturēt vecākus.” Tālāk R.Krauze skaidro, ka šo tiesību atstunt lejupējo no mantojuma persona drīkst īstenot tikai, ja ir prasījusi dot uzturlīdzekļus vecākiem. No R.Krauzes minētās atziņas nav skaidrs, vai ar vārdiem “Jāprasa lai dotu uzturlīdzekļus vecākiem” tiek domāts celt prasību tiesā. Vai tomēr pietiek ar mutisku lūgumu pildīt likumā noteikto pienākumu. Līdzīgs pienākums pastāvējis arī padomju okupācijas laikā. 1964. gadā izdotā laikraksta “Padomju Zeme”⁹³ tās 4. jūnija numurā aprakstīts tā laika jaunais civilkodekss, kura 554. pants paredz, ka “Bērni zaudēs mantošanas tiesības uz mirušo vecāku mantu, ja viņi ļaunprātīgi izvairījušies sniegt tiem nepieciešamos uzturlīdzekļus...”. Tomēr 1963.gada Latvijas Padomju Sociālistiskās republikas Civilkodekss⁹⁴ (turpmāk – Civilkodekss), kurš stājās spēkā 1963.gada 1. jūnijā, idejiski sniedz atbildi uz iepriekš izvirzīto jautājumu, par to, vai pietiek ar mutisku lūgumu sniegt uzturu vai tomēr nepieciešams iesniegt prasību tiesā, proti, Civilkodeksa 554.pants paredz apstākļus, kuriem pastāvēt, pilsonim nav tiesību mantot. Otrais no trim apstākļiem paredz liegumu mantot pilsoņiem, kuriem ir atņemtas vecāku tiesības, ar piebildi, ja tās nav atjaunotas līdz mantojuma atklāšanās brīdim. Pēdējais no apstākļiem paredz liegumu mantot pilsoņiem, “kuri ļaunprātīgi izvairījušies no pienākuma pildīšanas mantojuma atstājēja uzturēšanai, kas tiem uzlikts ar likumu.”, ar piebildi, ka šie apstākļi attiecināmi arī uz tiesībām uz legātu. Normas pēdējā daļa paredz to, ka uztura prasību ir jāceļ tiesā, tātad nepietiek ar mutisku lūgumu sniegt uzturu. Atšķirībā no CL mantojuma tiesību daļas, 824.pants paredz apstākļus pie kuriem mantojumu vai legātu var personai, kā necienīgai atraut. Kā arī CL 428.pants paredz tiesības atstunt lejupējo no mantojuma. Šī ir būtiska atšķirība, jo Civilkodekss paredzēja gadījumus, kuros

⁹² Krauze, R., & Ruska, R. (1997). *Lai nepaliktu bez mantojuma [Uz lasītāju jautājumiem atbild jurists R.Krauze] sagat. R.Ruska* Pieejams: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:palissue:282216|article:DIVL696|query:vec%C4%81kus%20uzturl%C4%ABdzek%C4%BCus%20vec%C4%81kiem%20> [aplūkots 27.05.22]

⁹³ Padomju zeme (Saldus), Nr.65 (04.06.1964) Pieejams: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:palissue:536571|article:DIVL190|query:vec%C4%81ku%20uzturl%C4%ABdzek%C4%BCus%20vec%C4%81ki%20> [aplūkots 27.05.22]

⁹⁴ Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Civilkodekss. (1963). Rīga: LVI.

mantojumu jau no sākuma persona neiegūst, turpretim Civillikuma 824.p paredz gadījumus, kad mantojums vai legāts ir iegūts, taču pastāvot kādam no astoņiem normā minētajiem apstākļiem personai tas tiek atrauts pēc mantojuma vai legāta iegūšanas. CL 428.pants paredz iespēju iekļaut atstumšanas norādi pēdējās gribas izteikumā. Pēc autora domām, mūsdienu regulējums ir plašāks, jo paredz vairāk apstākļus kuru gadījumā personai tiek atrauts mantojums, vai persona tiek atstumta priekšlaicīgi, taču Civilkodeksa regulējumam pastāv viena priekšrocība, proti, atšķirībā no mūsdienu atraušanas, agrākā Civilkodeksa regulējums neļauj personai nemaz iegūt mantojumu, tādējādi neradot nepieciešamību to atņemt pēc iegūšanas.

4.3 Statistikas analīze

Latvijā uzturlīdzekļu kopējais parāds 2021. gadā sasniedzis 429 miljonus Eur. 2018. gadā kopējais uzturlīdzekļu parāds bija 282 miljoni Eur. Uzturlīdzekļu parāds ar katru gadu palielinās par vairākiem miljoniem. Uzturlīdzekļu definīcija atrodama Uzturlīdzekļu garantijas fonda likumā. Likuma 1. panta pirmās daļas 3. punkts definē uzturlīdzekļus, kā “bērna ikmēneša uzturēšanas izdevumi.”⁹⁵ Tas nozīmē, ka minētā statistika, ko apkopojusi Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija, iekļauj tikai uzturlīdzekļus kuri maksājami bērnam, taču neiekļauj Civillikuma 188. pantā paredzētos uzturlīdzekļus vecākiem vai vecvecākiem. Šo ņemot vērā, pēc autora domām ir būtiski atzīmēt to, ka šīs personas, kuras ir uzturlīdzekļu parādnieka statusā laika gaitā veidos personu loku, kuri, iespējams, saskaņā ar Civillikuma 188.panta pirmo daļu tiesās prasīs uzturlīdzekļus no bērniem. Pēc autora domām ir saskatāma tieša saikne starp tagadējiem uzturlīdzekļu nemaksātājiem, kuri faktiski tādējādi nerūpējas par bērnu Civillikuma 188. panta otrās daļas izpratnē, un personām, kuras nebūs tiesīgas saņemt uzturu no saviem bērniem, ja tas būs nepieciešams šo personu dzīves laikā. Šādu atziņu izteikusi arī Rajona tautas tiesas priekšsēdētāja J.Mūrniece⁹⁶, 1980. gadā: “Šādiem “vecākiem” arī lieki atgādināt, ka ar vecāku tiesību atņemšanu jāsaprot visu to tiesību atņemšanu, kas pieder vecākiem, arī tiesības saņemt no bērniem uzturlīdzekļus vecumdienās.” Saskaņā ar Latvijas Republikas Bāriņtiesu likuma (turpmāk – Bāriņtiesu likums) 22.panta pirmās daļas 3.punktu⁹⁷, viens no aizgādības tiesību apturēšanas vai atņemšanas pamatiem ir bērna aprūpes un

⁹⁵ Uzturlīdzekļu garantiju fonda likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/287534> [Aplūkots:23.05.2023.]

⁹⁶ Padomju Ceļš (Ogre), Nr.106 (04.09.1980) Pieejams: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:paissue:374280|article:DIVL113|query:vec%C4%81kiem%20uzturl%C4%ABdzek%C4%BCus%20> [Aplūkots 27.05.22]

⁹⁷ Bāriņtiesu likums, 22. pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/139369#p22> [aplūkots 01.06.22]

uzraudzības nesniegšana. Izpētot tiesu praksi, kas aptver šo jautājumu, autors secina, ka prasība par bērna aizgādības tiesību atņemšanu, parasti satur arī citus no normā minētajiem pamatiem. Tādēļ pēc autora domām nav iespējams precīzi pielīdzināt uzturlīdzekļu nemaksātāju skaitu ar personu skaitu, kuriem tiek atņemtas vai apturētas aizgādības tiesības. Pēc autora domām jāņem vērā arī pārējie normā minētie pamati, kā iespējamie bērna aizgādības tiesību atņemšanas iemesli, lai noteiktu kādā mērā aizgādības tiesību atņemšanas gadījumu skaits sakrīt ar uzturlīdzekļu nemaksāšanas gadījumu skaitu. Latvijas centrālās statistikas pārvaldes oficiālais statistikas portāls⁹⁸ (turpmāk - statistikas portāls) ļauj aptuveni salīdzināt pieejamos skaitļus par bērna aizgādības tiesību atņemšanu vai pārtraukšanu un uzturlīdzekļu nemaksāšanu. Tika aplūkoti dati, periodā no 2015. – 2020. gada. (turpmāk – pētāmais periods). Tika aplūkota starpība, starp personu skaitu kurām ir atņemtas vai apturētas aizgādības tiesības, un jaunu personu skaitu kurām izveidojies uzturlīdzekļu parāds pret Valsti. Tādējādi iespējams noteikt aptuveno personu skaitu, kuriem tostarp uzturlīdzekļu nemaksāšanas rezultātā tikušas atņemtas vai apturētas aizgādības tiesības. Personu skaits, kurām atņemtas aizgādības tiesības, vienlaikus nozīmē, ka visas šīs personas, gadījumā ja tām netiek aizgādības tiesības atjaunotas, kļūs par personām, kurām nepienākas bērna palīdzība vecumdienās, saskaņā ar Civillikuma 188.panta pirmo daļu, un tādējādi maksa par šo personu sociālo palīdzību būs jāsedz no valsts un pašvaldību budžeta.

1. Attēlā (Skatīt pielikumu Nr.2) redzams personu skaits kurām attiecīgajā gadā atņemtas vai pārtrauktas bērna aizgādības tiesības. Personu kopskaits starp gadiem svārstās, lielākais skaits novērojams 2017. gadā, ar kopumā 2019 personām, kurām, aizgādības tiesības apturētas vai atņemtas. Mazākais skaits novērojams 2018. gadā, ar kopumā 1706 personām. Vadoties pēc statistikas, vidēji katru gadu izveidojās ~ 1836 jauni gadījumi, ar cilvēkiem kuriem atņemtas vai apturētas aizgādības tiesības. Analizējot statistikas datus autors secina, ka nav novērojama korelācija starp laika periodu un personu skaitu, proti, nav novērojama tendence personu skaitam laika gaitā būtiski palielināties vai kristies. Pēc autora domām šie skaitļi nākamo gadu laikā būtiski nemainīsies un ikgadēji vidējais personu skaits kurām tiks atņemtas vai apturētas bērna aizgādības tiesības ir ap ~1800 personām. 2. Attēlā (skatīt pielikumu Nr.3) redzams personu skaits, kuram attiecīgajā gadā atjaunotas pārtrauktās vai ar tiesas spriedumu atņemtās bērna aizgādības tiesības. Personu skaits kuram atjaunotas ar tiesas spriedumu atņemtās aizgādības tiesības ir ļoti mazs, ikgadēji aptuveni 10 personas. Personu skaits kurām atjaunotas, ar bāriņtiesas lēmumu apturētās bērna aizgādības tiesības ir lielāks, vidēji 413 personas. Analizējot statistikas datus, autors secina, ka ir saskatāma korelācija ar laika periodu un personu

⁹⁸ Oficiālais statistikas portāls Pieejams: <https://stat.gov.lv/> [aplūkots 01.06.22]

skaitu, proti, kopš 2015. gada, līdz 2020. gadam, šo personu skaits ir samazinājies par aptuveni 23%. Analizējot datus savstarpēji, autors secina, ka izmaiņas ir nelielas, tomēr tās nākamo gadu laikā varētu kļūt esošo stāvokli ietekmējošas. Personu kopskaits kurām atņemtas vai apturētas bērna aizgādības tiesības būtiski nav mainījies, taču personu skaits, kurām pēc bērna aizgādību tiesību apturēšanas tās tiek atjaunotas, ir samazinājies. Tātad, personu, kuras nebūs tiesīgas prasīt no saviem bērniem aprūpi saskaņā ar Civillikuma 188.panta pirmo daļu, nedaudz palielinās. 3. Attēlā (skatīt pielikumu Nr.4) redzams personu kopskaits, kuriem ir saistības pret valsti atmaksāt izmaksātos uzturlīdzekļus bērniem. Personu skaits ar katru gadu kopumā palielinās. Jaunu personu skaits, kurām izveidojas uzturlīdzekļu parāds valstij, jeb personas, kuras nemaksā uzturlīdzekļus, pēdējo 5 gadu laikā svārstās, starp 3 un 7 tūkstošiem jaunu uzturlīdzekļu nemaksātāju. Lielākais nemaksātāju skaita palielinājums novērojams no 2017. līdz 2018. gadam, ar 6668 jaunu parādnieku. Vidēji katru gadu rodas ~ 4500 jauni uzturlīdzekļu nemaksātāji. Salīdzinot 1., 2., un 3. Attēlā redzamo statistiku, autors secina, ka jaunu uzturlīdzekļu nemaksātāju skaits, katru gadu ir ievērojami lielāks, nekā to personu skaits, kurām bērna aizgādības tiesības apturētas vai atņemtas. Autors secina, ka bērna aizgādības tiesības netiek atņemtas visiem uzturlīdzekļu nemaksātājiem. Ņemot vērā faktu, ka uzturlīdzekļu parāds katru gadu palielinās, pēc autora domām ir nepieciešams piemērot stingrākas sankcijas pret uzturlīdzekļu nemaksātājiem. Kā norādījis bijušais Latvijas Republikas Tieslietu Ministrs Jānis Bordāns, mērķis ir ieviest “nulles toleranci pret uzturlīdzekļu nemaksātājiem.”⁹⁹

Pēdējo gadu laikā ir tikuši pieņemti dažādi papildus ierobežojumi personām, kuras nemaksā uzturlīdzekļus. Piemēram, medību un ieroču nēsāšanas licenču darbības apturēšana u.c.¹⁰⁰ Arī publiskas aptaujas liecina, ka Latvijā iedzīvotāji izrāda visnegatīvāko attieksmi tieši pret bērna uzturlīdzekļu nemaksātājiem.¹⁰¹ Pēc aptaujas datiem starp 6 veidu maksājumu neveikšanu, par bērna uzturlīdzekļu nemaksāšanu ļoti negatīvi vai negatīvi attiecās 76% aptaujāto. Salīdzinājumam par valsts nodokļu vai nodevu nemaksāšanu aptaujātie ir daudz neitrālāki. Tikai 54% šādu rīcību vērtē ļoti negatīvi vai negatīvi, un neitrāli vērtē 29%. Pēc autora domām tas liecina par pozitīvu faktu, Latvijas iedzīvotāji neatbalsta uzturlīdzekļu

⁹⁹ Tieslietu ministrs: Ne tikai valstij, bet arī sabiedrībai jādemonstrē nulles tolerance pret uzturlīdzekļu nemaksātājiem Pieejams: <https://juristavards.lv/zinas/274946-tieslietu-ministrs-ne-tikai-valstij-bet-ari-sabiedribai-jademonstre-nulles-tolerance-pret-uzturlidze/> [aplūkots 03.06.22]

¹⁰⁰Saeima konceptuāli atbalsta ārpustiesas piedzīvēju piesaisti uzturlīdzekļu nemaksātāju lietās un aizliegumu uzturlīdzekļu parādniekiem spēlēt azartspēles <https://www.tm.gov.lv/lv/jaunums/saeima-konceptuali-atbalsta-arpustiesas-piedzineju-piesaisti-uzturlidzeklu-nemaksataju-lietas-un-aizliegumu-uzturlidzeklu-paradniekiem-spelet-azartspeles> [aplūkots 03.06.22]

¹⁰¹Aptauja: iedzīvotāji joprojām visnegatīvāk vērtē uzturlīdzekļu parādniekus, vislielākā tolerance pret nodokļu un nodevu nemaksātājiem Pieejams: <https://www.lzti.lv/aktualitates/aptauja-iedzivotaji-joprojam-visnegativak-verte-uzturlidzeklu-paradniekus-vislielaka-tolerance-pret-nodoklu-un-nodevu-nemaksatajiem/> [aplūkots 03.06.22]

nemaksātājus, un šāda atziņa pēc autora domām ļauj likumdevējam izdot vēl stingrākas sankcijas pret uzturlīdzekļu nemaksātājiem. Autors izvirza papildu nodevu, personām, kuras labprātīgi nepilda pienākumu maksāt uzturlīdzekļus. Tā izpaustos, kā konkrēti aprēķināta naudas summa, kura tiek ieturēta no personas darba algas, lai segtu Uzturlīdzekļu garantiju fonda izmaksāto naudas summu bērnam. Pēc autora domām, turpinot īstenot efektīvu uzturlīdzekļu nemaksātāju skaita mazināšanu, panākams vēlāmais rezultāts. Proti, mazāk gadījumu, kuros personas nav tiesīgas saskaņā ar CL 188.panta pirmo daļu prasīt uzturu no saviem bērniem. Tādējādi mazāks ekonomiskais slogs uz pašvaldību un Valsts budžetiem.

5. SOCIĀLĀS APRŪPES PAKALPOJUMS

Latvijā, sociālās palīdzības pakalpojumu regulē Latvijas Republikas Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums¹⁰² (turpmāk – Sociālās palīdzības likums). Tas regulē sociālo pakalpojumu sniegšanas un saņemšanas principus, personu loku, kuriem ir tiesības uz šādu palīdzību, un pakalpojumu samaksas mehānismus. ”Bērni ir uzskatāmi par apgādniekiem arī Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 8.panta izpratnē”¹⁰³ šī Augstākās Tiesas atziņa savieno CL 188.panta pirmo daļu ar sociālās aprūpes pakalpojumu. Kā autors secināja darba otrajā nodaļā, gandrīz 1/3 daļa visu spriedumu šīs tēmas kontekstā ir tādi, kuros prasība tiek celta pamatojoties uz Sociālās palīdzības likumu. Šāda situācija izveidojās, jo personas, kuras nav spējīgas par sevi rūpēties, tiek ievietotas SAC.

Sociālās aprūpes pakalpojuma maksa tiek segta galvenokārt no paša klienta pensijas. Šo nosaka Sociālās palīdzības likuma 13¹.pant¹⁰⁴. Norma paredz sociālās aprūpes pakalpojuma izmaksu segšanas kārtību. Tā nosaka, ka 85 procenti no klienta pensijas izmantojama, lai segtu pakalpojuma izmaksas. Atlikušie 15 procenti paredzēti klienta personīgiem tēriņiem. Ņemot vērā, ka vidēji, sociālās aprūpes pakalpojums klientam Latvijā izmaksā starp 400 Eur līdz 700 Eur, atkarībā no tā, kurā sociālās aprūpes centrā persona ir klients, taču vidējā pensija Latvijā ir 430 Eur¹⁰⁵. Tātad starpību saskaņā ar Sociālās palīdzības likumu sedz apgādnieks, jeb bērns. Saskaņā ar Latvijas Republikas pašvaldību likuma 4.panta pirmās daļas 9.punktu.¹⁰⁶ Viena no pašvaldību autonomajām funkcijām, ir nodrošināt iedzīvotājiem sociālo aprūpi. Tā iekļauj Sociālo palīdzību maznodrošinātām ģimenēm, sociāli mazaizsargātām personām, veciem ļaudīm, bāreņiem, bērniem bez vecākiem, un bezpajumtniekiem. Nodrošināt vietas veco ļaužu pansionātā ir pašvaldības autonomā funkcija, tāpēc lielākā daļa Latvijas teritorijā esošo pansionātu ir pašvaldības veidoti un uzturēti. Pēc autora domām, šis ir pozitīvs rādītājs, jo tas vienlaikus paredz iespēju izvēlēties privātu sociālās aprūpes centru personām, kurām ir vairāk līdzekļu, kā arī paredz iespēju ikkatram, kuram nepieciešama sociālā aprūpe, vecumdienās iespēju izmantot pašvaldības izveidota aprūpes centra pakalpojumus.

¹⁰² Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/68488> [aplūkots 02.06.22]

¹⁰³ Augstākās tiesas, 2017.gada 28.februāra, spriedums lietā Nr. SKC 60/2017 Pieejams:

<http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5108> [aplūkots 06.06.2023]

¹⁰⁴ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, 13.¹ pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/68488#p13_1 [aplūkots 06.06.2023]

¹⁰⁵ Vecuma pensijas 2021.gada decembrī Pieejams: <https://data.gov.lv/dati/eng/dataset/vecuma-pensiju-sanemeju-skaitis-un-pensijas-videjais-pieskirtais-apmers/resource/45edbadc-785c-4eb4-830c-c1f1bfdae811> [aplūkots 06.06.2022]

¹⁰⁶ Pašvaldību likums LV likums, pieņemts 20.10.2022. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/336956-pasvaldibu-likums> [aplūkots 30.05.2023]

Kopā Latvijas teritorijā, saskaņā ar 2020. gada kopziņojumu¹⁰⁷ ir reģistrēti 184 sociālās aprūpes centri. Kuros kopā izmitinātas 12654 personas. Latvijas kopējais iedzīvotāju skaits ir ~ 1,9 miljoni iedzīvotāju¹⁰⁸, no kuriem 20,3% ir virs 65 gadu, jeb pensijas vecuma. Latvija ierindojas desmitajā vietā Apvienoto Nāciju Organizācijas iedzīvotāju vecuma demogrāfijas sarakstā¹⁰⁹. Skatot šo statistiku kopsakarā ar vispārējo iedzīvotāju skaita samazināšanos¹¹⁰, autors secina, ka iedzīvotāju skaits kopš 1990. gada, kad tas bija vēsturiski augstākais, ir ar katru gadu par nelielu daudzumu, tomēr vienmērīgi samazinājies. Autors prognozē, ka Latvijā būs ievērojami sarežģītāk nodrošināt visu personu aprūpes izmaksas no pašvaldību un valsts budžetiem. Veicot aptuvenu aprēķinu, 20,3% no 1,9 miljoniem iedzīvotāju ir ~ 380'00 iedzīvotāju, kuri sasnieguši pensijas vecumu. Skatot šo statistiku kopsakarā ar iepriekšminēto personu skaitu, kuras izmitinātas sociālās aprūpes centros autors secina, ka aptuveni 3,5% pensijas vecumu sasniegušo iedzīvotāju tiek izmitināti sociālās aprūpes centros. Rīgas domes labklājības departamenta veiktā pētījumā¹¹¹, tika izteikts secinājums, ka personas Latvijā, kuras izmanto Sociālās aprūpes centru pakalpojumus, to dara vidēji 10 – 15 gadus pēc pensijas vecuma sasniegšanas. Autors tādēļ secina, ka sociālās aprūpes centru izpratnē, klients, kas uzsāk saņemt aprūpes pakalpojumu vidēji, ir vecumā no 70 -75 gadiem. Oficiālā statistikas portāla dati¹¹², paredz, ka vidējais mūža ilgums Latvijā 2021.gadā ir 73 gadi. Sievietēm 78 gadi, turpretim vīriešiem tikai 68 gadi. Skatot vidējā mūža ilguma statistiku kopsakarā ar iepriekšminēto sociālās aprūpes centra iemītnieka vidējo vecumu, kā arī aptuveno procentuālo personu skaitu, kuri tiek ievietoti sociālās aprūpes centros, autors secina, ka Latvijā nav saskatāma problēma ar lielu personu skaitu, kuri tiek ievietoti sociālās aprūpes centros. Pēc autora domām, ~97,5% pensijas vecumu sasniegušu personu spēja dzīvot ārpus sociālās aprūpes centriem ir ievērojami labs rādītājs.

Latvijā sociālās aprūpes centra kvalitāte pēc autora domām ir salīdzinoši zemāka, nekā citās Ziemeļeiropas valstīs tieši personāla dēļ. Aplūkojot pieejamās vakances Sociālās aprūpes

¹⁰⁷ 2020.gada tematiskās pārbaudes „Par sociālās aprūpes institūcijās klientiem nodrošinātās aprūpes kvalitāti” KOPZIŅOJUMS (Veselības Inspekcijas un Labklājības ministrijas integrētā pārbaude) Pieejams: https://www.vi.gov.lv/lv/socialas-aprupes-iestades?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F [aplūkots 02.06.22]

¹⁰⁸ Oficiālais statistikas portāls Pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/iedzivotaju-skaitis/247-iedzivotaju-skaitis-un-ta-izmainas> [aplūkots 03.06.22]

¹⁰⁹ Countries with the oldest populations in the world Pieejams: <https://www.prb.org/resources/countries-with-the-oldest-populations-in-the-world/> [aplūkots 02.06.22]

¹¹⁰ Oficiālais statistikas portāls Pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/iedzivotaju-skaitis/247-iedzivotaju-skaitis-un-ta-izmainas> [aplūkots 03.06.22]

¹¹¹ Ilglaicīgas aprūpes cenas, izdevumu un rindu analīze un prognoze https://ld.riga.lv/files/Dazadi%20dokumenti/Prezentacijas/Ilgstosas_aprupes_analize_2020.pdf [aplūkots 03.06.22]

¹¹² Paredzamais mūža ilgums Pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/iedzivotaju-skaitis/5661-paredzamais-muza-ilgums> [aplūkots 05.06.22]

centros, aprūpētāja profesijai nav nepieciešama nekāda kvalifikācija, pie tam atalgojums ir Valsts minimālās algas apmērā.¹¹³ Arī citās Eiropas dalībvalstīs, sociālās aprūpes centru darbinieki saņem ievērojami zemāku atalgojumu, attiecībā pret attiecīgās Valsts vidējo atalgojumu. Saskaņā ar 2018.gadā veiktu pētījumu, Eiropas dalībvalstu vidējais rādītājs sociālās aprūpes darbinieku algām attiecībā pret valsts vidējo algu ir 79%.¹¹⁴ Valstis ar labāko rādītāju ir tostarp Norvēģija, kurā sociālās aprūpes centru darbinieki saņem vidēji 89% no valsts vidējās algas apmēra, un Nīderlande, ar 96% no Valsts vidējās algas apmēra. Turpretim valstis, kā Igaunija un Itālija, saskaņā ar veikto pētījumu ierindojas starp valstīm ar sliktāko rādītāju, tajās atalgojums ir 65% no Valsts vidējās algas apmēra. Latvija ir ar vissliktāko rādītāju no visām Eiropas dalībvalstīm, jeb pēdējā vietā, ar 60% no Valsts vidējās algas apmēra. Pēc autora domām, šis apstāklis ir galvenais iemesls sociālās aprūpes pakalpojuma salīdzinoši zemajai kvalitātei un personāla trūkumam.

¹¹³ Valsts sociālās aprūpes centrs "Rīga" Vakances. Pieejams: <https://www.vsacriga.gov.lv/lv/vakances> [aplūkots 06.06.22]

¹¹⁴ Wages in long-term care and other social services 21% below average Pieejams: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/article/2021/wages-in-long-term-care-and-other-social-services-21-below-average> [aplūkots 06.06.22]

Kopsavilkums

Pētījuma rezultātā autors izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. To, vai personai ir pienākums uzturēt vecākus, vai vecvecākus iespējams noteikt pēc konkrētas autora identificētas shēmas: 1. Vai uzturs ir nepieciešams; 2. Vai vecāks pats spēj sev nodrošināt uzturu; 3. Vai bērns var atļauties sniegt uzturu; 4. Vai bērns ir atbrīvojams no pienākuma sniegt uzturu. Piemērojot izvirzīto shēmu iespējams nonākt pie taisnīga rezultāta spriežot lietu par personas pienākumu uzturēt savus vecākus, vai vecvecākus.
2. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Senātam nepieciešams mainīt judikatūru, kas attiecas uz bērna tiesībām aizstāvēties pret pienākumu uzturēt savus vecākus vai vecvecākus tikai, kad pret to celta prasība tiesā. Šī atziņa neatbilst arī pastāvošajai tiesu praksei.
3. Fakts, ka bērns ir saņēmis no vecāka uzturlīdzekļus (naudu), pats par sevi nav pietiekams pamats uzskatīt, ka persona ir sniegusi savam bērnam uzturu tādā apmērā, ka tai ir tiesības no bērna prasīt uzturēšanu uz Civillikuma 188.panta pirmās daļas pamata.
4. Ja bērns uzskata, ka viņa dzīves laikā, viņa vecāks nav viņu uzturējis, tad lai gūtu panākumus tiesvedībā uz Civillikuma 188.panta otrās daļas pamata, autors konstatē, ka noslēgt līgumu ar Sociālās aprūpes centru, pēc sociālās aprūpes centra, vai sociālā dienesta uzaicinājuma, to padarīs gandrīz neiespējamu. Sociālās aprūpes centri šādos gadījumos, caur prasību tiesā, izmantos principu *pacta sunt servanda* un tādēļ izredzes tikt atbrīvotam no pienākuma uzturēt savu vecāku vai vecvecāku būs ļoti zemas.
5. Civillikuma 188.pantu vajadzētu papildināt ar jaunu trešo daļu, kurā “pienākumus pret bērnu” tiktu izskaidrots, lai arī personas bez juridiskās izglītības no panta varētu saprast tā saturu.
6. Ņemot vērā augošo bērnu uzturlīdzekļu parādnieku skaitu, autors prognozē, ka nākotnē būs paaugstināts skaits personu, kuras nebūs tiesīgas prasīt uzturēšanu no saviem bērniem. Autors uzskata, ka nepieciešams pieņemt daudz stingrākas sankcijas pret uzturlīdzekļu nemaksātājiem. Kā piemēram nodevu, kura tiktu piemērota personas algai automātiski, un tiktu novirzīta uzturlīdzekļu maksas segšanai, tādējādi atņemot personai tiesības izvēlēties nemaksāt bērnam uzturlīdzekļus.

Izmantotās literatūras un avotu saraksts

Literatūra:

1. J.Kārklīšs, E.Brants, Negatīvā atzīšanas prasība civilprocesā Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/270394-negativa-atzisanas-prasiba-civilprocesa/>
2. Krauze, R., & Ruska, R. (1997). *Lai nepaliktu bez mantojuma [Uz lasītāju jautājumiem atbild jurists R.Krauze] sagat. R.Ruska* Pieejams: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:palissue:282216|article:DIVL696|query:vec%C4%81kus%20uztur%C4%ABdzek%C4%BCus%20vec%C4%81kiem%20>
3. Levits.E Ģenerālklausulas un iestādes (tiesas) rīcības brīvība. Likums un Tiesības, 5.sēj., Nr.6, 21.punkts
4. U.Krastiņš, V.Liholaja. Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa, Tiesu namu aģentūra 2018. Rīga
5. Malthus T; Stimson S.C.; O'Flaherty.N An Essay on the Principle of Population, Yale University Press 2018, p. 5 Pieejams: <https://www.jstor.org/stable/j.ctv1bvnf95>
6. Peter D. G. Thomas, "Poor Relief," in Oxford Dictionary of National Biography, edited by H. C. G. Matthew and Brian Harrison (Oxford: OUP, 2004), 1.lpp (pieejams: <http://www.oxforddnb.com/view/10.1093/ref:odnb/9780198614128.001.0001/odnb-9780198614128-e-52708>)
7. "The Poor Law in England and Wales" Sidney and Beatrice Webb, trešā nodaļa

Normatīvie akti:

1. Konvencija par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu Nr. L 192/51 Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:192:0051:0070:LV:PDF>
2. Hāgas 2007.gada Konvencija par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/hagas-2007gada-konvencija-par-uzturlidzeklu-berniem-un-cita-veida-gimenes-uzturesanas-lidzeklu-parrobezu-piedzinu>
3. Padomes 2008. gada 18. decembra regula (EK) Nr. 4/2009 par jurisdikciju piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās jeb Uzturlīdzekļu regula pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/padomes-2008-gada-18-decembra-regula-ek-nr-42009-par-jurisdikciju-piemerojamiem-tiesibu->

[aktiem-nolemumu-atzisanu-un-izpildi-un-sadarbibu-uzturesanas-saistibu-lietas-jeb-uzturlidzeklu-regula](#)

4. Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/225418> [aplūkots: 26.03.2023]
5. Civilprocesa likums. LV likums. Pieņemts: 14.10.1998. Pieejams - <https://likumi.lv/ta/id/50500#p97>
6. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums: LV likums. Pieņemts: 31.10.2002 (pieejams <https://likumi.lv/ta/id/68488#p8>)
7. Bāriņtiesu likums. LV likums. Pieņemts: 22.06.2006. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/139369#p22>
8. Pašvaldību likums: LV likums. Pieņemts 20.10.2022. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/57255>
9. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Civilt kodekss. (1963). Rīga: LVI.
10. MARITAL AND DOMESTIC RELATIONS Chapter 25.20 - PARENT AND CHILD Sec. 25.20.030 Duty of parent and child to maintain each other. Pieejams: <https://law.justia.com/codes/alaska/2013/title-25/chapter-25.20/section-25.20.030>
11. 2017 Arkansas Code Title 20 - Public Health and Welfare Subtitle 3 - Mental Health Chapter 47 - Treatment of the Mentally Ill Subchapter 1 - General Provisions § 20-47-106. Liability for support (pieejams: <https://law.justia.com/codes/arkansas/2017/title-20/subtitle-3/chapter-47/subchapter-1/section-20-47-106/>)
12. Delaware Code Ann. tit. 13, 503 (1999) (pieejams: [https://law.justia.com/codes/georgia/2010/title-36/provisions/chapter-12/36-12-3#:~:text=SUPPORT%20OF%20PAUPERS-,%C2%A7%2036%2D12%2D3%20%2D%20Duty%20of%20relatives%20to%20support,from%20relatives%20for%20provisions%20furnished&text=The%20father%2C%20mother%2C%20or%20child,able%2C%20shall%20support%20the%20pauper.\)](https://delcode.delaware.gov/title13/c005/sc01/index.html#:~:text=%C2%A7%20503.,as%20to%20expenses%20described%20therein.)(<u>https://delcode.delaware.gov/title13/c005/sc01/index.html#:~:text=%C2%A7%20503.,as%20to%20expenses%20described%20therein.</u>)13. Georgia Code Ann. 36-12-3 (2000) (pieejams: <a href=)
14. Idaho Code 32-1002 (Michie 1996) (pieejams: <https://law.justia.com/codes/idaho/2010/title32/t32ch10sect32-1002.html>)
15. Indiana Code Ann. 31-16-17-1 to 31-16-17-7 (West 1997); Indiana Code Ann. 35-46-1-7 (West 1998) (pieejams: <https://law.justia.com/codes/indiana/2017/title-31/article-16/chapter-17/section-31-16-17-1/>)

16. Kentucky Rev. Stat. Ann. 530.050 (Banks-Baldwin 1999) (pieejams: <https://casetext.com/statute/kentucky-revised-statutes/title-50-kentucky-penal-code/chapter-530-family-offenses/section-530050-nonsupport-and-flagrant-nonsupport>)
17. Louisiana Rev. Stat. Ann. 4731 (West 1998) (pieejams: <https://law.justia.com/codes/louisiana/2011/rs/title13/rs13-4731>)
18. Montana Code Ann. 40-6-214, 40-6-301 (2000) (Pieejams: <https://leg.mt.gov/bills/1997/mca/40/6/40-6-301.htm>)
19. Law of the People's Republic of China on Protection of the Rights and Interests of the Elderly (pieejams: <http://www.china.org.cn/english/government/207403.htm>)

Juridiskās prakses materiāli:

1. Augstākās tiesas, 2011.gada 27.aprīļa spriedums lietā Nr.SKC-160/2011
2. Augstākās tiesas, 2017.gada 28.februāra spriedums lietā Nr. SKC-60/2017
3. Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas Nr. C30374214
4. Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas arhīva Nr. CA-0047-22
5. Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas Nr. C12140914
6. Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas Nr. C12280715
7. Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas arhīva Nr. CA-0202-22
8. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas arhīva Nr. CA-0997-22/32
9. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas Nr.C32287615
10. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, Nr. C31400313
11. Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas Nr. C08028616
12. Vidzemes apgabaltiesa, lietas arhīva Nr. CA-0140-22/9
13. Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, lietas arhīva Nr. CA-0372-17/9
14. Zemgales apgabaltiesa, lietas Nr. C16099716
15. Aizkraukles rajona tiesa, lietas Nr. C07091216
16. Alūksnes rajona tiesa, lietas Nr. C08028417
17. Daugavpils tiesa, Lietas arhīva Nr. C-1228-21/3
18. Daugavpils tiesa, lietas Nr.C12237717
19. Daugavpils tiesa, lietas arhīva Nr. C-0528-21/11
20. Daugavpils tiesa, lietas Nr.C12199413
21. Daugavpils tiesa, lietas Nr.C12162618
22. Gulbenes rajona tiesa, lietas Nr. C14053413
23. Jēkabpils rajona tiesa, lietas Nr.C16099716
24. Rēzeknes tiesa, lietas arhīva Nr. C-0590-19/5

25. Rēzeknes tiesa, lietas Nr. C26124414
26. Rīgas pilsētas ziemeļu rajona tiesa, lietas Nr. C32311613
27. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa, lietas Nr. C28368413
28. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, lietas arhīva Nr. C-1466-22/23
29. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, lietas Nr. C30718212
30. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa, lietas Nr. C28368413
31. Rīgas rajona tiesa, lietas Nr.C33608917
32. Rīgas pilsētas ziemeļu rajona tiesa, lietas Nr. C32311613
33. Rīgas rajona tiesa, lietas Nr.C33732116
34. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa, lietas Nr. C28360315
35. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa, lietas Nr. C28368413
36. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa, lietas Nr. C29 4769 17 C – 0453 /20
37. Tukuma rajona tiesa, lietas Nr.C37115016
38. Tukuma rajona tiesa, lietas Nr.C37081917
39. Ventspils tiesa, lietas Nr.C40075815
40. Ventspils tiesa, lietas Nr.C40075815
41. Vidzemes rajona tiesa, lietas arhīva Nr. C-3401-19/19
42. Vidzemes rajona tiesa, lietas arhīva Nr. C-1572-18/22
43. Zemgales rajona tiesa, lietas arhīva Nr. C-3844-18/8
44. Zemgales rajona tiesa, lietas Nr.C37080217

Citi literatūras avoti:

1. Anonimizēto nolēmumu datubāze, (pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>)
2. Aptauja: iedzīvotāji joprojām visnegatīvāk vērtē uzturlīdzekļu parādniekus, vislielākā tolerance pret nodokļu un nodevu nemaksātājiem Pieejams: <https://www.lzti.lv/aktualitates/aptauja-iedzivotaji-joprojam-visnegativak-verte-uzturlidzeklu-paradniekus-vislielaka-tolerance-pret-nodoklu-un-nodevu-nemaksatajiem/>
3. Ilglaicīgas aprūpes cenas, izdevumu un rindu analīze un prognoze https://ld.riga.lv/files/Dazadi%20dokumenti/Prezentacijas/Ilgstosas_aprupes_analize_2020.pdf
4. Invaliditātes grupas noteikšana (pieejams - <https://www.lm.gov.lv/lv/invaliditates-noteiksana>)
5. Oficiālais statistikas portāls Pieejams: <https://stat.gov.lv/>

6. Padomju Ceļš (Ogre), Nr.106 (04.09.1980) Pieejams: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:374280|article:DIVL113|query:vec%C4%81kiem%20uzturl%C4%ABdzek%C4%BCus%20>
7. Paredzamais mūža ilgums Pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/iedzivotaju-skaitis/5661-paredzamais-muza-ilgums>
8. 2020.gada tematiskās pārbaudes „Par sociālās aprūpes institūcijās klientiem nodrošinātās aprūpes kvalitāti” KOPZIŅOJUMS (Veselības Inspekcijas un Labklājības ministrijas integrētā pārbaude) – pieejams: https://www.vi.gov.lv/sites/vi/files/media_file/kopzinojums-par-sac-nodrosinatas-aprupes-riskiem_vi_lm_2020.pdf
9. Saeima konceptuāli atbalsta ārpustiesas piedzinēju piesaisti uzturlīdzekļu nemaksātāju lietās un aizliegumu uzturlīdzekļu parādniekiem spēlēt azartspēles <https://www.tm.gov.lv/lv/jaunums/saeima-konceptuali-atbalsta-arpustiesas-piedzineju-piesaisti-uzturlidzeklu-nemaksataju-lietas-un-aizliegumu-uzturlidzeklu-paradniekiem-spelet-azartspeles>
10. Tieslietu ministrs: Ne tikai valstij, bet arī sabiedrībai jādemonstrē nulles tolerance pret uzturlīdzekļu nemaksātājiem Pieejams: <https://juristavards.lv/zinas/274946-tieslietu-ministrs-ne-tikai-valstij-bet-ari-sabiedribai-jademonstre-nulles-tolerance-pret-uzturlidze/>
11. Uzturlīdzekļu nemaksātājiem – Piespiedu darba stundas. Pieejams: <https://juristavards.lv/zinas/279310-uzturlidzeklu-nemaksatajiem-piespiedu-darba-stundas/>
12. Valsts sociālās aprūpes centrs “Rīga” Vakances. Pieejams: <https://www.vsacriga.gov.lv/lv/vakances>
13. Vecuma pensijas 2021.gada decembrī Pieejams: <https://data.gov.lv/dati/eng/dataset/vecuma-pensiju-sanemeju-skaitis-un-pensijas-videjais-pieskirtais-apmers/resource/45edbadc-785c-4eb4-830c-c1f1bfdae811>
14. Countries with the oldest populations in the world Pieejams: <https://www.prb.org/resources/countries-with-the-oldest-populations-in-the-world/>
15. The direct effect of European Union law. Pieejams: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:l14547>
16. Wages in long-term care and other social services 21% below average Pieejams: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/article/2021/wages-in-long-term-care-and-other-social-services-21-below-average>

Pielikumi

1.Pielikums – tiesu prakses apkopojums

Prasītājs	Instance, tiesa, lietas Nr.	Apmierināta / Noraidīta	Atziņas
Sociālās aprūpes centrs „Liepa”	1. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa, Nr.C29 7339 12	Noraidīta	Ja prasītāja ar savu prasījumu ir vēlējusies, lai tiesa uzliek par pienākumu parakstīt līgumu, kas būtu uz nākotni vērsts, tad prasītājs nav iesniedzis tiesai šī līguma projektu, kā arī nav norādījis uz līguma būtiskajām sastāvdaļām, kuras būtu jāsaturs šim līgumam.
Vecāks	1. Daugavpils tiesa, Nr. C12195213	Apmierināta	Prasība atzīta
Rīgas sociālās aprūpes centrs „Mežciems”	2. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, Nr. C28300911	Apmierināta	Tiesīgi noslēgts līgums uzliek līdzējam pienākumu izpildīt apsolīto, un ne darījuma sevišķais smagums, ne arī vēlāk radušās izpildīšanas grūtības nedod vienai pusei tiesību atkāpties no līguma, kaut arī atlīdzinot otram zaudējumus.
Rīgas sociālā aprūpes centrs „Gaiļezers”	1. Jēkabpils rajona tiesa, Nr. C16057313	Noraidīta	Ministru kabineta 2003.gada 27.maija noteikumu Nr. 275 „Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu samaksas kārtība un kārtība” 3.punkts paredz, ka apgādnieka pienākums apmaksāt Klientam sniegto pakalpojumu iestājas,

			ja Klients ir atzīts par trūcīgu Lietā nav iesniegti pierādījumi apstāklim, ka Klients būtu atzīts par trūcīgu, kā arī prasītāja pilnvarotā pārstāvis tiesas sēdē paskaidroja, ka Klients par trūcīgu personu līdz šim nav atzīts.
Māte	1. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa, Nr. C28346013	Apmierināta daļēji	Tiesa nav konstatējusi atbildētāja darba spēju zudumu, atbildētāja ienākumi ir pietiekami, lai pildītu Civillikuma 188.pantā noteikto pienākumu uzturēt vecākus, tādēļ tiesa uzskata, ka no atbildētāja piedzenami uzturlīdzekļi prasītājas labā
Māte	1. Gulbenes rajona tiesa, Nr. C14053513	Apmierināta daļēji	Prasība atzīta – 20Ls mēnesī
Tēvs	1. Daugavpils tiesa, Nr.C12153113	Noraidīta	Pušu starpā nekad nav bijušas normālas tēva un dēla attiecības. Prasītājs regulāri lietoja alkoholu, ģimenē rīkoja skandālus, materiālo labklājību ģimenei nenodrošināja, bet to nodrošināja Atbildētāja māte. Lai nodibinātu Civillikuma 188.pantā noteikto tiesību normas piemērošanas pamatu, tiesai jānoskaidro tādi apstākļi kā nepieciešamība

			Prasītāju apgādāt, pieprasīto uzturlīdzekļu apmērs un tā pamatojums. Nosakot uzturlīdzekļu apmēru kā galvenie kritēriji ņemami vērā Atbildētāja mantiskais stāvoklis un Prasītāja vajadzības.
Māte	1. Gulbenes rajona tiesa, Nr. C14053413	Noraidīta	Tiesa, ņemot vērā iesniegtos pierādījumus par abu pušu mantisko stāvokli, secina, ka prasītājas ienākumi un atbildētāja ienākumi (rēķinot uz vienu ģimenes locekli, ievērojot arī norādītos izdevumus) ir līdzīgi. Kopumā, izvērtējot lietā esošos pierādījumus, tiesa nekonstatē prasītājas vajadzību pēc papildu līdzekļiem, secina, ka konkrētajā gadījumā prasītāja nav pierādījusi uzturlīdzekļu nepieciešamības faktu, ne arī nepieciešamo uzturlīdzekļu apmēru, ne arī to, ka atbildētājs uzturlīdzekļus var dot, kas ir pamats prasības par uzturlīdzekļu piedziņu vecākiem noraidīšanai. Nonākot pie šāda secinājuma, tiesa atzīst, ka lietā pat nav izšķirošas nozīmes atbildētāja mantiskajam stāvoklim.

Māte	1. Rīgas rajona tiesa, Nr. C33418913	Daļēji apmierināta	Prasība daļēji atzīta, uzturlīdzekļi piedzīti nedaudz lielākā apmērā, nekā tika atzīts (30Ls – 70Ls)
Aizgādne	1. Daugavpils tiesa, Nr. C12199413	Noraidīta	Viņš kopā ar bērniem nav dzīvojis un bērnu audzināšanā nav piedalījies, nav pat interesējies par bērniem. /pers. I/ prasības pieteikums par uzturlīdzekļu piedziņu no /pers. B/ meitas /pers. C/ uzturēšanai, zvērināta tiesu izpildītāja priekšlikums /pers. B/ nolēmumu izpildīt labprātīgi un Uzturlīdzekļu garantiju fonda izziņas liecina, ka labprātīgi /pers. B/ nav sniedzis materiālo palīdzību meitas /pers. C/ uzturēšanai. /pers. B/ ir atzinis, ka materiāli nav palīdzējis uzturēt arī dēlu /pers. F/ un nav iesniedzis pierādījumus, ka piedalījies meitas /pers. D/ uzturēšanā.
Tēvs	1. Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa, Nr. C27216213	Noraidīta	Tiesa neapšaubā to, ka atbildētājam būtu morāls pienākums savu iespēju robežās palīdzēt tēvam un izrādīt interesi par tēvu, tomēr tas nav vērtējams kā juridiski pamatots arguments uzturlīdzekļu piedziņai.

Māte	1. Jelgavas tiesa, Nr. C15245613	Noraidīta	Tiesa uzskata, ka arī prasītājas saslimšana(Epilepsija) , pie apstākļiem, kad konstatēts, ka prasītāja gan pirms, gan pēc saslimšanas intensīvi un lielā daudzumā lieto alkoholu, kā rezultātā vairākkārtīgi ievietota JPPP Medicīniskajā atskurbtuvē atskurbšanai, kā arī sodīta administratīvā kārtā ar naudas sodu (lietas lapa 84), nav pamats, lai atzītu, ka atbildētājiem būtu pienākums uzturēt prasītāju, jo pašas prasītājas rīcība ir tāda, kas neveicina veselības uzlabošanos, kā rezultātā līdzekļi tiek tērēti tādiem mērķiem, kā dēļ atbildētājiem nav pienākuma uzturēt prasītāju. Tiesa uzskata, ka visi apstākļi norāda uz to, ka vecāka pienākumu nepildīšana pret bērniem bijusi saistīti ar pašas prasītājas personisko attieksmi un bijuši atkarīgi no viņas personīgajām īpašībām un dzīvesveida, par ko atbildīga ir tikai pati prasītāja.
Māte	1. Rīgas pilsētas ziemeļu rajona tiesa, Nr. C32311613	Noraidīta	Tādējādi, tiesa uzskata, lai atzītu, ka bērnam ir iestājies pienākums uzturēt

			savus vecākus, nepieciešams konstatēt objektīvus iemeslus, kuru dēļ vecāki neatkarīgi no viņu gribas un attieksmes nevar paši sevi uzturēt un bērna mantiskais stāvoklis pieļauj iespēju uzturēt arī vecākus.
Rīgas sociālās aprūpes centrs „Mežciems”	1. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, Nr. C30718212	Apmierināta daļēji	Tiesa atzīst, ka uzliekot par pienākumu atbildētājam noslēgt līgumu ar prasītāju ir nosakāmas tikai līguma būtiskās sastāvdaļas, t.i. darījuma priekšmets, Maksa, Termiņš. Par pārējām līguma sastāvdaļām, jānonāk pie labprātīgas vienošanās.
Abi vecāki kopā	1. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa, Nr. C28368413	Noraidīta	Papildus, tiesa vēlas atzīmēt, ka nav pamata uzskatīt, ka atbildētājam būtu jānodrošina prasītāji ar dzīves līmeni, kas atbilst prasītāju priekšstatiem par labklājību un tādiem materiāliem apstākļiem, kādus prasītāji uzskata par sev nepieciešamiem.
Māte	1. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa, Nr. C28270414	Apmierināta daļēji	Prasītāja norādījusi uz nepieciešamību pēc papildus līdzekļiem 150 euro apmērā ik mēnesi. Tiesas ieskatā prasītāja ar lietas materiāliem nav pierādījusi uz papildus līdzekļu

			nepieciešamību šādā apmērā, tomēr tiesa secina, ka papildus līdzekļi prasītājam ir nepieciešami. Uzturlīdzekļi piedzīti mazākā apmērā, nekā prasīts 150EUR – 100EUR
Sociālā aprūpes centrs “Tērvete”	1. Dobeles rajona tiesa, Nr. C13038214	Apmierināta	Noslēgto aprūpes līgumu ir jāpilda.
Māte	1. Daugavpils tiesa, Nr. C12135414	Apmierināta daļēji	Izskatot lietu tiesa nekonstatēja Civillikuma 188.panta otrajā daļā minētos apstākļus atbildētājas atbrīvošanai no pienākuma uzturēt māti.
Māte	2. Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, Nr. C26073210	Noraidīta	Nepareizs prasījuma pamats, vēlās iegūt līdzekļus, kuru nepieciešamība pamatota ar uztura līgumu, tiesa nevar grozīt prasījuma priekšmetu.
Kuldīgas novada sociālās aprūpes centrs „Venta”	1. Jelgavas tiesa, Nr. C15165814	Apmierināta	Tika slēgts līgums, tas jāpilda.
PRASĪJUMS PAR BĒRNA UZTURU NEVIS VECĀKA	2. Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, Nr. C12140914	-	Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka bērna tiesības saņemt uzturlīdzekļus no tēva ir prioritāras salīdzinājumā ar Civillikuma 188.panta pirmajā daļā noteikto atbildētāja pienākumu uzturēt vecākus. Līdz ar to apstāklis, ka atbildētājs sniedz materiālu atbalstu

			savai mātei, nevar būt par pamatu bērnam maksājamo uzturlīdzekļu apmēra samazināšanai.
Tēvs	1. Ventspils tiesa, Nr.C40060614	Noraidīta	Līdz ar to prasītāja uzskats, ka viņam ir tiesības uz uzturlīdzekļiem tikai tāpēc, ka viņš tos savulaik ir maksājis atbildētājam, ir maldīgs. Lai šāda prasība būtu apmierināta, prasītājam bija jāpierāda, ka viņš ir pildījis savus vecāka pienākumus apzinīgi un labprātīgi piedalījies bērna aprūpē pietiekamā apmērā, proti, rūpējies par viņu kā par sevi pašu.
Māte	1. Daugavpils tiesa, Nr. C12159714	Apmierināta	Atbildētāja neieradās, piedzīti 30EUR
Dēls, prasītājs, negatīvā atzīšanas prasība par atbrīvošanu no pienākuma sniegt maksājumus par aprūpi Soc. Aprūpes iestādē	1. Rēzeknes tiesa, Nr. C26124414	Apmierināta	Tiesa uzskata, ka tiesas sēdē tika gūti pierādījumi par to, ka atbildētājs kā prasītāja tēvs bez dibinātiem iemesliem izvairījies pildīt vecāka pienākumus, ko tiesas sēdē apstiprināja pats atbildētājs, norādot, ka par dēlu nav rūpējies kopš dēla 12 gadu vecuma, pieļauto kļūdu nožēlo.
Līgatnes novada dome	2. Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, Nr. C11044313	Noraidīta	Citā spriedumā tika pierādīts, ka tēvs nav devis uzturu un šajā spriedumā tas jāņem vērā.

Māte	1. Rīgas rajona tiesa, Nr. C33469114	Daļēji apmierināta	Prasību atzina, piedzīta mazāka summa 50EUR – 30EUR jo nebija iespējams precīzi noteikt nepieciešamo summu.
Dēls, prasa atbrīvošanu no pienākuma uzturēt tēvu	1. Ventspils tiesa, Nr.C40075815	Apmierināta	Prasību var apmierināt, ja konstatē, ka vecāks nav pildījis savus pienākumus attiecībā pret bērnu, kas noteikti Civillikuma 177. un 179.pantā.
Rīgas sociālās aprūpes centrs „Gaiļezers”	1. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, Nr. C30699213	Apmierināta	Netika izvirzīti pretargumenti, nemēģināja iedarbināt 188.p 2.d
Māte	2. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, Nr. C31400313	Noraidīta	Atbildētāja /pers. C/, piešķirot /pers. B/ tiesības bez atlīdzības līdz mūža galam lietot nekustamā īpašuma /adrese C/ sastāvā esošo 1 stāva dzīvojamo ēku, tādējādi nodrošinot ar dzīvojamo platību, ir sniegusi prasītājam uzturu atbilstoši viņas vajadzībām un savam mantiskajam stāvoklim. Tikai pēc tam, kad tiesa uzskata par pierādītu un pamatotu vajadzību pēc papildus līdzekļiem, tai jāvērtē, kāda apmērā un kādās daļās prasītāja bērniem ir pienākums to sniegt.
Tēvs	1. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, Nr. C30636514	Noraidīta	Bērna aprūpes pienākums atbilstoši Civillikuma normām

			ietver sevī ne vien uzturlīdzekļu maksājumus, bet arī rūpes par bērna dzīvību, labklājību un mantu, pienākumu bērnu kopt, audzināt, skolot, sagatavot derīgai darbībai, ievērojot bērna individualitāti, spējas un tieksmes, ko prasītājs nav īstenojis, savukārt apstākļus, kas attaisnotu likumā noteiktu prasītāja pienākumu neizpildi pret dēlu-atbildētāju lietā tiesa nekonstatē.
Sociālās aprūpes centrs	1. Dobeles rajona tiesa, Nr.C13047415	Apmierināta	Līgums tika noslēgts, tāad jāpilda. Nav arī apstrīdēts.
Māte	1. Cēsu rajona tiesa, Nr. C11091515	Apmierināta	Atbildētāja neiebilst pret piedzenamo summu 100EUR, prasība apmierināta.
Tēvs	1. Jelgavas tiesa, Nr. C15185715	Noraidīta	Tiesai nav pamata apšaubīt liecinieku liecībās norādītos apstākļus, jo liecinieku liecības iegūtas likumā noteiktā kārtībā, nav savstarpēji pretrunā, kas arī nav pretrunā ar lietā esošiem rakstveida pierādījumiem. kā arī pats prasītājs nav noliedzis, ka bērnus neaudzināja un par viņiem nerūpējās. tiesa atzīst, ka likuma izpratnē bērna aprūpe neaprobežojas tikai ar uzturlīdzekļu došanu, ja arī gadījumā vecāks

			kādu dibinātu iemeslu dēļ nav spējīgs pietiekamā apmērā materiāli nodrošināt bērnu un lietā apstiprinājies, ka prasītājs nekādā veidā nav rūpējies par bērniem. Kā jau norādīts uz dibinātiem apstākļiem prasītājs nav norādījis un pierādījis.
Māte	1. Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa, Nr. C31360315	Apmierināta	Atbildētājs prasību atzīst – 100EUR mēnesī
Māte	1. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa, Nr. C28360315	Noraidīta	Lai gan atbildētāja nav apstrīdējusi pieprasīto uzturlīdzekļu summas apmēru un pamatotību, tomēr izvērtējot iepriekš minētos pierādījumus, tiesa atzīst, ka prasītājas pieprasītais uzturlīdzekļu apmērs 150.00 euro mēnesī neatbilst atbildētājas mantiskajam stāvoklim, līdz ar to prasība ir noraidāma.
Bērni prasībā pret tēvu par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt.	1. Balvu rajona tiesa, Nr. C09037715	Apmierināta (bērni atbrīvoti no pienākuma uzturēt tēvu)	Bērniem esot bijis bailes no tēva, teikuši, ka tēvs esot agresīvs, dzenājot viņus pa istabu. Tēvs nekādu palīdzību bērnu audzināšanai neesot sniedzis. Pat esot ārā pie loga kliežis, agresīvs esot dzeršanas dēļ. Tiesa uzskata, ka nav pamata neticēt tiesas sēdē gūtajiem

			pierādījumiem, jo citi fakti, kas norādītu uz pretējo, tiesas sēdē netika iegūti.
Tēvs	1. Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa, Nr.C32210715	Noraidīta	Izvērtējot prasītāja mantisko stāvokli, tiesa uzskata, ka prasītāja mantas kopums, kurā ietilpst ne tikai prasītāja ienākumi pensijas veidā, bet arī viņam piederošā kustamā manta un nekustamais īpašums, neliecina, ka viņš nespētu uzņemties patstāvīgi izdevumus nepieciešamajai operācijai, piemēram, atsavinot piederošo garāžu un automašīnu, tādā veidā iegūstot papildus naudas līdzekļus.
Tēvs	1. Alūksnes rajona tiesa, Nr. C08049015	Noraidīta	Tiesa uzskata, ka piedalīšanās bērna audzināšanā un aprūpē, kontaktu uzturēšana ar viņu nav vērtējams kā mazsvarīgāki pienākumi salīdzinājumā ar uzturlīdzekļu maksāšanu. Konkrētajā gadījumā tiesa uzskata, ka atbildētāja kā vecāka pienākumu pildīšana aprobežojās ar to, ka tiesas piespriedtie uzturlīdzekļi tika ieturēti no viņa algas. To nevar uzskatīt par pilnvērtīgu un

			godprātīgu vecāka pienākumu pildīšanu.
Rīgas sociālās aprūpes centrs	1. Talsu rajona tiesa, Nr. C30637914	Apmierināta	Līgums noslēgts, tas jāpilda.
Māte	1. Dobeles rajona tiesa, Nr. C13059215	Daļēji apmierināta	Netika iedarbināta 188.p 2.d, taču prasību neatzina, summa samazināta 60EUR – 40EUR
Tēvs	1. Ventspils tiesa, Nr. C40 1194 15	Noraidīta	Nekādi pierādījumi, ka pēc 1995.gada 1.marta prasītājs būtu pildījis savu pienākumu uzturēt bērnu, lietā nav iesniegti. Līdz 2007.gada 9.jūnijam atbildētāja studēja augstskolā, tāpēc nebija spējīga sevi uzturēt un visu uzturēšanas nastu nesa viņas māte.
Māte	1. Rīgas rajona tiesa, Nr. C33346315	Apmierināta daļēji	Netika pieteikta 188.p 2.d uzturlīdzekļu apmērs samazināts no 100EUR – 50EUR
Māte	2. Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, Nr. C12280715	Apmierināta daļēji	Novērtējusi atbildētāja mantisko stāvokli, tiesas kolēģija atzīst, ka/pers. B/ mantas stāvoklis neliecina par viņa iespējām dot prasītājai lielākus uztura līdzekļus, nekā viņš piekrīt maksāt, t.i. 30 EUR mēnesī
Meita prasījumā pret tēvu par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Ventspils tiesa, Nr.C40068216	Apmierināta	Tēvs prasījumu atzina – bija pametis ģimeni un uzturu nedeva

Tēvs	1. Rēzeknes tiesa, Nr. C26149216	Noraidīta	Vērtējot prasītāja bērnu mantisko stāvokli, konstatējams, ka gan /pers. C/, gan /pers. B/ ir tādā vecumā, kad vēl paši var prasīt uztur līdzekļu piedziņu no prasītāja. LR Augstākās tiesas Senāts 2008.gada 26.novembra spriedumā lietā SKC-440/2008 secinājis, ka, lai arī likumdevējs nav noteicis precīzi laiku, ar kuru vecākiem beidzas uzturdošanas pienākums, šādu ar likumu uzlikto pienākumu nevar saistīt ar bērna pilngadības iestāšanos vai mācību iestādes pabeigšanu, jo uztur līdzekļu sniegšanas pienākumu likums ir saistījis vienīgi ar vecāku mantas stāvokli un ar laiku, kad bērns pats sevi spēj apgādāt.
Dēls pret tēvu ar prasījumu par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Rēzeknes tiesa, Nr. C26156416	Apmierināta	Tiesa uzskata, ka tiesas sēdē tika gūti pierādījumi par to, ka atbildētājs, kā prasītājas tēvs, bez dibinātiem iemesliem izvairījies pildīt vecāka pienākumus, ko tiesas sēdē apstiprināja pats atbildētājs un pieaicinātie liecinieki.
Kuldīgas novada	1. Jelgavas tiesa, Nr. C15187516	Apmierināta	Atbildētājs (Dēls) pret summu un prasījumu

sociālās aprūpes centrs “Venta”			kā tādu neiebilda, tādēļ tas apmierināts pilnīgi.
Māte	2. Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, Nr. C08028616	Noraidīta	Izšķirot strīdu par uzturlīdzekļiem vecākam, primāri ir noskaidrojams jautājums par personas nepieciešamību pēc papildu līdzekļiem. Prasītāja nav pierādījusi, ka viņai būtu akūta nepieciešamība pēc papildus līdzekļiem, ka veiktais aprēķins liecina, ka pēc ikmēneša rēķinu segšanas līdzekļi paliek pāri un līdz ar to nav saprotams, kādiem nolūkiem tiek prasīta tieši 80 euro liela uzturlīdzekļu summa. Fakts, ka atbildētāja labi pelna, viņai pieder vairāki nekustamie īpašumi, vien pats par sevi nerada pienākumu maksāt uzturlīdzekļus vecākam.
Tēvs	1. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, Nr. C30497316	Noraidīta	Lietā, nav konstatēts, ka prasītājs būtu izvairījies pildīt savus pienākumus pret atbildētāju kā savu bērnu, kas izslēdz atbildētāja pienākumu uzturēt prasītāju. Novērtējot atbildētājas mantisko stāvokli, tiesa atzīst, ka atbildētāja

			mantiskais stāvoklis, neliecina par atbildētājas iespējām dot prasītājam papildus uztura līdzekļus. Ņemot vērā tiesa sēde konstatētos apstākļus, tiesa atzīst prasību par nepamatotu un noraidāmu.
Tēvs	1. Jelgavas tiesa, Nr. C15136316	Noraidīta	Prasītājs faktiski nenoliedz, ka viņš nekad nav interesējies par /pers. B/ un pats nekādas naudas ne viņam, ne viņa mātei/pers. D/ nav devis. Novērtējot minēto, tiesa atzīst par pierādītu, ka/pers. A/ nav pildījis savus tēva pienākumus pret nepilngadīgo dēlu /pers. B/, līdz ar ko , ka pastāv Civillikuma 188.panta otrajā daļā noteiktais pamats atbrīvot atbildētāju no prasītāja uzturēšanas pienākuma.
Rīgas sociālās aprūpes centrs "Gaiļezers"	1. Madonas rajona tiesa, Nr.C29482316	Apmierināta	Atbildētājs neapstrīdēja prasību, uz sēdi neieradās.
Māte	2. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, Nr. C33442014	Noraidīta	Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka atbildētājs pilda Civillikuma 188.pantā uzlikto pienākumu uzturēt vecāku atbilstoši savām spējām un mantas stāvoklim, proti, viņš apmaksā prasītājas saņemtos komunālos pakalpojumus, dzīvokļa

			apsaimniekošanas izdevumus, kā arī dod naudas līdzekļus. Nepieciešamību saņemt no atbildētāja līdzekļus papildus viņa sniegtajam materiālajam atbalstam prasītāja nav pierādījusi. Tādējādi Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka prasības apmierināšanai nav pamata.
Rīgas sociālās aprūpes centrs "Stella maris"	2. Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, Nr. C32366813	Apmierināta	Pati parakstīja līgumu, līgumi ir jāpilda.
Bērnu prasījums pret tēvu, par atbrīvošanu no uzturēšanas pienākuma	SENĀTS, SKC-60/2017	Lieta izbeigta, jo nav prasījuma tiesību (šis nav pareizi AT nesaprot ko dara godīgi sakot)	Nav korekti nostādīt prasītāju un nodokļu maksātāju intereses. Prasītājas nav saņēmušas atbalstu no tēva. Augstākā tiesa pievienojas kasācijas sūdzībā ietvertajam argumentam, ka lietās, kurās pierādīšanas priekšmets ir vecāku pienākumu nepildīšana, bieži vien var nebūt citu pierādījumu kā tikai ģimenes locekļu liecības. Līdz ar to mātes liecība nav automātiski atmetama kā neuzticama tikai uz tā pamata vien, ka māte varētu būt ieinteresēta, lai meitas atbrīvotos no pienākuma uzturēt tēvu.

			Turklāt saskaņā ar Civillikuma 188.panta otro daļu tiesai bija jānoskaidro, vai tēvam bija dibināti iemesli neuzturēt bērnus, kas nav izdarīts. Tā vietā pirmās instances tiesas spriedumā, kam pievienojusies apelācijas instances tiesa, izteikts pieņēmums, ka iemesli “var būt gan bezatbildība, gan naudas trūkums”. Ja, piemērojot Civillikuma 188.panta otro daļu, konkrēti dibināti iemesli bērna neuzturēšanai nav konstatēti ar pierādījumiem, uzskatāms, ka tādi nepastāv. Papildus Augstākā tiesa norāda, ka tiesvedības izbeigšana šajā lietā neliedz prasītājām izmantot šajā lietā norādītos apsvērumus un pierādījumus, aizstāvoties pret iespējamo prasību, ja tāda tiktu pret viņām celta uz Civillikuma 188.panta pirmās daļas vai Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 8.panta pamata.
Meitas pilnvarotais pārstāvis ar prasījumu par	1. Rēzeknes tiesa, Nr. C26247116/0655-17/14	Apmierināta	Tēvs uz tiesas sēdi neieradās un pretargumentus nesniedza, tādēļ tiesai

atbrīvošanu no tēva uzturēšanas pienākuma			nav pamata neticēt argumentiem un liecībām, kuras ir savstarpēji saskanīgas.
Tēvs	1. Liepājas tiesa, Nr. C20257116	Noraidīta	Tiesa secina, ka prasītājs nav pierādījis nepieciešamību pēc papildu līdzekļiem, kā arī to, kādu apsvērumu dēļ būtu nepieciešami tieši uzturlīdzekļi EUR70,00 apmērā.
Māte	1. Dobeles rajona tiesa, a Nr.C13030717	Apmierināta daļēji	Dēls nav apstrīdējis prasījumu ar 188.p 2d Samazināts uzturlīdzekļu apmērs no 120EUR – 40EUR
Pašvaldība	2. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija. Nr.C32287615	Apmierināta	Bērni neapstrīdēja prasījumu ar 188.p 2.d, no tiem piedzīti zaudējumi 2600 no katra Spriedums ir svarīgs kā arguments pret augstākminēto senāta atziņu, jo šajā gadījumā pret bērniem tiek celta prasība tikai jau ar milzīgu summu >5000EUR, saskaņā ar senāta atziņu, viņiem nebija tiesību celt prasību pašiem lai atbrīvotos no šī pienākuma, jo prasība pret tiem iepriekš netika celta, tādejādi uzkrājies liels parāds kuru ir daudz grūtāk nomaksāt nekā uzreiz zinot ir vai nav

			pienākums uzturēt vecāku.
Tēvs	2. Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, Nr. C30374214	Apmierināta daļēji	Maksājumu apmērs samazināts no 161EUR-51EUR
Rīgas sociālās aprūpes centrs „Gaiļezers”	1. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa, Nr. C29419416	Apmierināta	Atbildētāja nav sniegusi iebildumus vai paskaidrojumus, prasība apmierināma piedzenami 600EUR
Māte	1. Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa, Nr. C31258616	Apmierināta daļēji	175EUR-50EUR Atbildētāja nav pievienojusi saviem rakstveida paskaidrojumiem nevienu pierādījumu saviem apgalvojumiem, ka viņas māte atbildētāju bērnībā slikti uzturējusi.
Tēvs	2. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, Nr. C33614916	Noraidīta	Nekonstatējot prasītāja nepieciešamību pēc papildus līdzekļiem, tiesai nav pamata vērtēt atbildētāju iebildumus par to, ka viņi būtu atbrīvojami no pienākuma uzturēt tēvu tā iemesla dēļ, ka prasītājs pats būtu izvairījies no pienākuma uzturēt bērnus, kā arī tiesai nav pamata vērtēt, vai atbildētāju mantiskais pieļauj uzturlīdzekļu došanu prasītājam. Šādi apstākļi būtu vērtējami tikai gadījumā, ja prasītāja prasība pēc papildus līdzekļiem būtu pamatota

Bērni prasībā pret tēvu par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Rēzeknes tiesa, Nr. C26115317	Apmierināta (Bērni atbrīvoti no pienākuma uzturēt tēvu)	Ar tiesas sēdē nopratinātās liecinieces /pers. H/ liecībām ir apstiprināts, ka viņa ir prasītāju māte, bet atbildētājs – bijušais vīrs. Ar dēlu tēvu lieciniece izšķīrusies ļoti agri, kopš tā laika/pers. E/ nelikās par , bērniem saprast, nekādu palīdzību – nedz morālo, nedz finansiālo bērni no sava tēva nav saņēmuši, viņš pat nav bijis dēlus apciemot. Piedzītos uzturēlīdzekļus maksāja valsts.
Māte	1. Rīgas rajona tiesa, Nr.C33732116	Apmierināta	Nav konstatējami tādi apstākļi, kas liecinātu par atbildētājas ierobežotu spēju vai sliktu mantisko stāvokli, kas liegtu pildīt pienākumu sniegt prasītājai uzturu. Fakts, ka atbildētāja nodot sev piederošas mantas lombardā, nepierāda atbildētājas slikto mantisko stāvokli, bet tieši pierāda, ka atbildētājai pieder vērtslietas, kas attiecināms uzlaba mantiskā stāvokļa pazīmi.
Kuldīgas novada pašvaldība	1. Kuldīgas rajona tiesa, Nr. C19054516	Noraidīta	Ievērojot norādīto, prasītājas prasība nav apmierināma, jo tiesa atzīst, ka/pers.D/bez dibināta iemesla izvairījās pildīt savus pienākumus pret

			bērniem un tāpēc atbrīvo /pers. A/, /pers. C/ un /pers. B/ no pienākuma dot uzturlīdzekļus /pers. D/, kā arī no pienākuma segt izdevumus par /pers.D/uzturēšanos ilgstošās sociālās aprūpes iestādē.
Dēls, prasījumā pret māti, par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Rīgas rajona tiesa, Nr. C33711016	Apmierināta	Tiesas ieskatā lietā tika gūti pierādījumi par to, ka atbildētāja, kā prasītāja māte, bez dibinātiem iemesliem, izlaidīgas dzīves un alkohola lietošanas dēļ, izvairījies pildīt vecāka pienākumus, ko tiesas sēdē apstiprināja arī pati atbildētāja un pieaicinātie liecinieki.
Māte	1. Aizkraukles rajona tiesa, Nr. C07091216	Apmierināta daļēji	No bērniem piedzīta mazāka summa nekā prasīts 150EUR-50EUR no katra, pamatojoties uz to, ka māte nespēja tiesai precīzi pierādīt nepieciešamo summu, taču tiesa atzīst, ka uzturlīdzekļi vispār ir nepieciešami
Meita prasībā pret tēvu par atbrīvošanu no uzturēšanas pienākuma	1. Alūksnes rajona tiesa, Nr. C08028417	Apmierināta (Bērns atbrīvots no pienākuma uzturēt tēvu)	Tēvs prasību atzina, iebildumus neizteica
Māte prasībā par uzturlīdzekļu apmēra palielināšanu, meita	1. Dobeles rajona tiesa, Nr. C13038117	Prasība palielināt apmēru noraidīta, pretprasība samazināt	Tiesā atzīst, ja arī būtu pierādīts, ka atbildētāja bērnībā būtu izjutusi emocionālo vardarbību no mātes,

pretprasība par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt māti		apmēru apmierināta, pretprasība atbrīvot no pienākuma uzturēt noraidīta	bet nebūtu pierādīts fakts, ka māte ir izvaiļusies uzturēt meitu, tad arī nebūtu konstatējams pamats minētās tiesību normas piemērošanai. Tiesa ņem vērā, ka atbildētājam ir jānodrošina gan savas, gan dēla pamatvajadzības. Tādējādi ņemot vērā, ka atbildētājas ienākumi ir būtiski samazinājušies, tad piedzenamais uzturlīdzekļu apmērs ir samazināms un nosakāms 30 EUR mēnesī.
Tēvs	2. Zemgales apgabaltiesa, Nr. C16099716	Noraidīta	Tēvs dzīvo pansionātā, paliek 10% pensijas, tiesas ieskatā pansionāts visu nodrošina, tādēļ nav pamata prasīt uzturlīdzekļus. Saldumi nav pirmās nepieciešamības preces, savukārt cigaretes ir luksusa preces. Līdz ar ko prasītāja vēlme, lai atbildētāja viņu nodrošinātu ar saldumiem un cigaretēm, tiesas ieskatā, nav pamatota.
Rīgas sociālās aprūpes centrs „Gaiļezers”	1. Rīgas rajona tiesa, Nr.C33582815	Apmierināta	Atbildētāja nav apstrīdējusi prasību, nav izteikusi iebildumus. Tiesa uzskata, ka neskatoties uz to, ka atbildētāja nav

			parakstījusi līgumu Nr.5/V par apgādājamās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma sniegšanu, tas neatbrīvo viņu no pienākuma veikt samaksu par apgādājamās – mātes /pers. B/ uzturēšanos Rīgas sociālās aprūpes centrā „Gaiļezers”. Jo saistība uzturēt vecāku izriet no likuma - Civillikuma 188.panta un Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 8.panta
Kuldīgas novada pašvaldība	2. Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, Nr. C20201216	Apmierināta	Civillikuma 188.panta otrajā daļā noteikts, ka bērni var atbrīvoties no pienākuma uzturēt vecākus uz šī likuma pirmās daļas pamata, ja pierāda, ka vecāki bez dibināta iemesla izvairījušies pildīt savus pienākumus pret bērniem. Kā noteikts judikatūrā, šis noteikums var tikt piemērots arī Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 8.panta piemērošanas gadījumā(skat. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017.gada 28.februāra spriedums lietā Nr. SKC-60/2017).

			Tomēr, konkrētajā gadījumā šādu pierādījumu lietā nav. – piedzīti 1.8k EUR
Tēvs	1. Jēkabpils rajona tiesa, Nr.C16099716	Noraidīta	Tēvs dzīvo pansionātā, paliek 10% pensijas, tiesas ieskatā pansionāts visu nodrošina, tādēļ nav pamata prasīt uzturlīdzekļus. Saldumi nav pirmās nepieciešamības preces, savukārt cigaretes ir luksusa preces. Līdz ar ko prasītāja vēlme, lai atbildētāja viņu nodrošinātu ar saldumiem un cigaretēm, tiesas ieskatā, nav pamatota.
Māte	1. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa, Nr. C-2655-17/20	Apmierināta	Atbildētāja nav sniegusi pretenzijas, prasība apmierināma nedaudz mazākā apmērā 117EUR-114EUR
Meita prasījumā pret māti par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt māti, šis pienākums uzlikts tajā pašā gadā ar citu tiesas spriedumu, otrs spriedums ir: Nr.C31258616	1. Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesa, Nr. C-3954-17/4	Apmierināta	Atbildētāja tiesas sēdē prasību atzina tādēļ nav argumentācijas.
Tēvs	1. Liepājas tiesa, Nr. C20126717	Noraidīta	Nav pierādījis faktisku nepieciešamību pēc papildu līdzekļiem. Nav izmantojis ar

			dispozitivitātes principu piešķirtās tiesības īstenot civilprocesuālas darbības, kuras palīdzētu noskaidrot atbildētāju faktisko mantas stāvokli, pat pēc tiesas ieteikuma veikt pierādījumu izprasīšanu prasītājs to neveica.
Dēls prasījumā pret tēvu par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Rēzeknes tiesa, Nr. C-1220-17/5	Apmierināta (Dēls atbrīvots no pienākuma uzturēt)	Tiesa uzskata, ka nav pamata neticēt tiesas sēdē gūtajiem pierādījumiem, jo citi fakti, kas norādītu uz pretējo, tiesas sēdē netika iegūti. Atbildētājs prasībai piekritis un nav apstrīdējis prasības pieteikumā minētos faktus.
Rīgas sociālās aprūpes centrs "Gaiļezers"	1. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, Nr. C-4989-17/9	Apmierināta	Tiesai netika iesniegti nekādi pierādījumi, ka atbildētājs samērā ar savām materiālajām iespējām vai mantas stāvokli nebūtu varējis uzturēt māti, vai, ka pastāvētu Civillikuma 188.panta otrajā daļā paredzētie apstākļi, kad ir pamats bērnu atbrīvot no pienākuma uzturēt vecākus.
Sociālās aprūpes centrs "Tērvete"	1. Jelgavas tiesa, Nr. C-2026-17/6	Apmierināta	Meita prasību atzina pilnībā, piedzīti 1548EUR
Māte	2. Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, Nr. CA-0372-17/9	Apmierināta daļēji	Piedzenamā ikmēneša summa samazināta no 400EUR-100EUR. Nemēģināja argumentēt 188.p2.d

			tikai to ka pašai trūkst līdzekļu
Māte	2. Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, Nr. CA-0531-17	Apmierināta daļēji	Civillikuma 188.panta trešā (tagad otrā) daļa nav imperatīva, jo pienākums apgādāt vecākus nav saistāms tikai ar vecāku attieksmi pret bērniem, bet jāņem vērā arī citi apstākļi - vecāku vajadzība pēc papildus līdzekļiem un viņu veselības stāvoklis. Samazināts apmērs 250EUR-100EUR mēnesī
Dēls prasībā pret māti par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Tukuma rajona tiesa, Nr.C37081917	Apmierināta (Dēls atbrīvots no pienākuma uzturēt māti)	Māte prasību atzīst
Dēls prasībā pret tēvu par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Tukuma rajona tiesa, Nr.C37115016	Apmierināta (Dēls atbrīvots no pienākuma uzturēt tēvu)	Tiesa konstatē, ka prasība celta savlaicīgi, proti, prasītāja tiesības ir aizskartas ar sociālā dienesta lēmuma pieņemšanu, kas ir administratīvais akts, un no kā izriet prasītāja pienākums segt tēva uzturēšanās izmaksas slimnīcā no brīža, kad prasītājam ienākumi būs lielāki par Ministru kabineta 2003.gada 27.maija noteikumu Nr.275 5.3. punktā minētajiem ienākumiem.

Rīgas sociālās aprūpes centrs "Gaiļezers"	1. Zemgales rajona tiesa, Nr. C37079317	Apmierināta	Nav sniegti pamatoti iebildumi pret prasību
Rīgas sociālās aprūpes centrs	1. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa, Nr. C-1806-18/27	Apmierināta	Atbildētājs nav sniedzis iebildumus vai paskaidrojumus, piedzīti 730EUR
Tēvs	1. Rīgas rajona tiesa, Nr.C33608917	Noraidīta	No prasības pieteikuma izriet, ka prasītājs uzturlīdzekļus lūdzis medikamentu iegādei un ārstniecisko manipulāciju veikšanai, bet nekādus pierādījumus par viņam nozīmētajiem medikamentiem, to izmaksām tiesai nav iesniedzis. Arī medicīnisko manipulāciju uzskaitījumu, ārsta nozīmējumus, izmaksas, nav tiesai iesniedzis. Tiesa nav guvusi pārliecību, ka prasītājam ir nepieciešami papildus līdzekļi.
Tukuma novada sociālais dienests	2. Zemgales apgabaltiesa, Nr. ECLI:LV:ZAT:2018:0130.C29352617.4 .S	Noraidīta	Atbildētāja apelācijas sūdzībā pamatoti norādījusi, ka neviena no prasības pieteikumā minētajām likuma normām neuzliek atbildētājai pienākumu apmaksāt prasītājas izsniegtos rēķinus, līdz ar to atzīstams, ka viņa nav nodarījusi prasītājai nekādus zaudējumus. Ja prasītāja uzskatīja, ka atbildētājai kā /pers. F/ apgādniecei ir jāuztur /pers. F/,

			apmaksājot /pers. F/ sniegtos sociālās aprūpes pakalpojumus, prasītājai strīda gadījumā bija savlaicīgi jāceļ prasība tiesā.
Rēzeknes pilsētas domes sociālās aprūpes pārvalde	1. Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesa, ECLI:LV:RPPT:2018:0427.C68412917. 3.S	Apmierināta	Netika apstrīdēta piedzenamā summa. 211EUR
Bērni prasībā pret tēvu par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Zemgales rajona tiesa, Nr.C37080217	Apmierināta (Bērni atbrīvoti no pienākuma uzturēt vecāku)	Tiesa uzskata, ka nav pamata neticēt prasītājiem un lieciniecei, jo citi pierādījumi, kas norādītu uz pretējo, tiesas sēdē netika iegūti. Atbildētājs prasībai piekritis un nav apstrīdējis prasības pieteikumā minētos faktus.
Rīgas sociālās aprūpes centrs "Gaiļezers"	1. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, Nr.C32233917	Apmierināta	Atbildētāji nav snieguši skaidrojumus vai argumentus, piedzīti 780EUR
Rīgas sociālās aprūpes centrs "Gaiļezers"	1. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa, ECLI:LV:RLPT:2018:0531.C29544417. 3.S	Apmierināta	Atbildētājs nav sniedzis paskaidrojumus par prasību, nav ieradies pēc tiesas aicinājuma uz tiesas sēdi
Māte	1. Zemgales rajona tiesa, ECLI:LV:ZRT:2018:1114.C73384418.3. S	Apmierināta daļēji	100EUR - 60EUR, saīsinātais spriedums, nav argumentācijas
Māte	1. Zemgales rajona tiesa, ECLI:LV:ZRT:2018:1123.C73386618.4. S	Noraidīta	Tiesa ņem vērā, ka Atbildētājam ir divi nepilngadīgi bērni – Saīsinātais spriedums

Māte	1. Zemgales rajona tiesa, ECLI:LV:ZRT:2019:0121.C73505218.3. S	Apmierināta	182EUR, Saīsinātais spriedums
Māte	1. Zemgales rajona tiesa, Nr.C16037618	Noraidīta	Pierādīts, ka māte nepildīja savus vecāka pienākumus pret bērnu, un attiecīgi nav tiesīga prasīt uzturu.
Māte	2. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, C30863416	Noraidīta	Nav konstatēts pamats atteikt uzturlīdzekļus saskaņā ar CL188.2.d taču, prasītājam ir pietiekami daudz ienākumu avotu lai tā varētu pati sevi nodrošināt.
Tēvs	1. Zemgales rajona tiesa, ECLI:LV:ZRT:2019:1107.C73447419.4. S	Noraidīta	Saīsinātais spriedums, nav argumentācijas
Meita prasībā pret māti par uzturlīdzekļu apmēra samazināšanu	1. Daugavpils tiesa, Nr.C12237717	Noraidīta	Atbildētājam ir pienākums maksāt mātei uzturlīdzekļus 42,69 EUR apmērā. Tiesa nekonstatēja tādus apstākļus, kas dotu iespēju atbrīvot prasītāju no pienākuma uzturēt savu māti vai samazināt uzturlīdzekļu apmēru.
Māte	2. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, ECLI:LV:RAT:2018:1212.C68394817.5 .S	Apmierināta daļēji	Lietā nav konstatēts, ka prasītāja bez pamatotiem iemesliem izvairījusies pildīt savus pienākumus pret atbildētāju kā savu bērnu, kas izslēgtu atbildētāja pienākumu uzturēt prasītāju. Uz šādiem apstākļiem apelācijas sūdzībā un paskaidrojumos nenorāda arī

			atbildētājs. Prasība 170EUR – 100EUR, samazināts apmērs izvērtējot mantiskos stāvokļus.
Māte	1. Vidzemes rajona tiesa, ECLI:LV:VRT:2019:1202.C71295419.5 .S	Apmierināta	Tika noslēgts līgums, tas jāpilda
Rīgas Sociālās aprūpes centrs “Gaiļezers” – Meita pretprasībā par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt tēvu	1. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa, Nr. C29 4769 17 C – 0453 /20	Noraidīta, pretprasība apmierināta – meita atbrīvota no pienākuma uzturēt tēvu.	Pierādīts, ka tēvs nav sniedzis meitai uzturu un audzināšanu, jo bijis ieslodzīts, lietojis alkoholu un uzturlīdzekļus nav maksājis.
Meita prasībā pret tēvu par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Vidzemes rajona tiesa, ECLI:LV:VRT:2019:1218.C71340119.2 .S	Apmierināta (Meita atbrīvota no pienākuma uzturēt tēvu)	Tiesa uzskata, ka lietā gūti pierādījumi pieteikumā minētajam apgalvojumam par to, ka atbildētājs, kā prasītājs tēvs, bez dibinātiem iemesliem izvairījies pildīt vecāka pienākumus, tas ir nav īstenojis vecāka tiesības un pienākumus rūpēties par savu bērnu un viņa mantu, pārstāvēt bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās, kā to nosaka Civillikuma 177.pants. Tēvs prasību atzīst
Dēls prasībā pret tēvu par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Vidzemes rajona tiesa, ECLI:LV:VRT:2018:1115.C71157218.2 .S	Apmierināta (dēls atbrīvots no pienākuma uzturēt tēvu)	Atbildētājs atzīst, ka nav audzinājis savu dēlu, nav maksājis uzturlīdzekļus, nav veicis aprūpes un uzraudzības pienākumus pret savu bērnu, savai ģimenei nav veltījis pienācīgu

			laiku, lietojis alkoholu, dzīvojis vieglprātīgu dzīvi, kā rezultātā amputētas abas kājas, ir ievietots valsts aprūpē Rūjienas novada sociālās aprūpes centrā. Prasība par pakalpojuma samaksu SAC nav cēlis.
Tēvs	1. Daugavpils tiesa, Nr.C12162618	Apmierināta daļēji	Prasība 263,78EUR – 64,35EUR. Lai gan atbildētāji un lieciniece norādīja, ka prasītājs nav maksājis uzturlīdzekļus bērnu uzturam, lietā iesniegta VAS “Latvijas Dzelzceļš” izsniegta arhīva izziņa par alimentu ieturējumiem liecina par pretējo. dokumentos par personālu ir ziņas, ka no darba algas ir ieturēts Kopā 11392,18 rubļi. Līdz ar to nav atzīstams, ka prasītājs pilnībā nav rūpējies par saviem bērniem. Līdz 1986.gadam prasītājs ar atbildētāju māti un viņu bērniem dzīvoja vienā ģimenē, tāpēc prezumējams, ka vecāki kopīgi rūpējās par saviem bērniem. 1992.gadā atbildētājs /pers. D/ jau bija sasniedzis pilngadību, tāpēc nav pamata viņa atbrīvošanai no pienākuma sniegt materiālu palīdzību tēvam.

			Atbildētājam/pers. E/ 1992.gadā bija četrpadsmit gadi, kas nozīmē, ka prasītājs nav atbalstījis savu meitu līdz viņas pilngadības sasniegšanai, kas var būt par pamatu viņas daļējai atbrīvošanai no pienākuma uzturēt prasītāju.
Dēls, prasība pret tēvu par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Rēzeknes tiesa, ECLI:LV:REZT:2019:0219.C26165018. 4.S	Apmierināta (Dēls atbrīvots no pienākuma uzturēt tēvu)	Klients ir guļošs, kopjams. Tiesas sēdē ar liecinieces /pers. E/ liecībām tika gūti pierādījumi prasības pieteikumā minētajam apgalvojumam par to, ka atbildētājs, kā prasītāja tēvs, bez dibinātiem iemesliem izvairījies pildīt vecāka pienākumus, tas ir nav īstenojis vecāka tiesības un pienākumus rūpēties par savu bērnu un viņa mantu, pārstāvēt bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās
Alūksnes novada pašvaldība	1. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, ECLI:LV:RVPT:2020:0106.C30740519. 3.S	Apmierināta	Saīsinātais spriedums, nav argumentācijas
Dēls prasība pret tēvu par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Rēzeknes tiesa, ECLI:LV:REZT:2019:0318.C26177018. 3.S	Apmierināta	Tēvs prasību atzinis
Rīgas sociālās aprūpes centrs "Gaiļezers"	1. Zemgales rajona tiesa, Nr.C24122717	Noraidīta	Tēvs nav rūpējies par meitu, pats to tiesas sēdē arī atzinis

Meita prasībā pret tēvu par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Rēzeknes tiesa, ECLI:LV:REZT:2019:0617.C26076819. 4.S	Apmierināta	Tiesa uzskata, ka tiesas sēdē ar liecinieču liecībām tika gūti pierādījumi pieteikumā minētajam apgalvojumam par to, ka atbildētājs, kā pieteicējas tēvs, bez dibinātiem iemesliem izvairījies pildīt vecāka pienākumus, tas ir nav īstenojis vecāka tiesības un pienākumus rūpēties par savu bērnu un viņa mantu, pārstāvēt bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās.
Meita, prasībā pret māti, par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Rīgas rajona tiesa, ECLI:LV:RIRT:2019:0520.C33421718. 4.S	Noraidīta	Tiesa secina, ka prasītāja visu laiku maina uztura nemaksāšanas mātei iemeslus, nesniedzot par šiem paskaidrojumiem ticamus pierādījumus.
Rīgas sociālās aprūpes centrs "Gaiļezers"	1. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, ECLI:LV:RVPT:2019:0313.C32260117. 3.S	Apmierināta	Atbildētāja nav iesniegusi skaidrojumus vai apstrīdējusi prasību
Māte	1. Kurzemes rajona tiesa, Nr. C69379618	Noraidīta	Māte nav pierādījusi nepieciešamību pēc papildus līdzekļiem, tādēļ prasība noraidāma
Tēvs	1. Daugavpils tiesa, Nr.C12090019	Noraidīta	Prasītājs lūdz piedzīt uzturlīdzekļus no bērniem, norādot, ka viņa ienākumi nav pietiekami, lai dzīvotu pilnvērtīgu dzīvi, taču lietā šādam apgalvojumam nav iesniegti attiecīgi pierādījumi. Prasītājs

			vispārīgi norādījis, ka ik mēnesi viņam nepieciešami līdzekļi medikamentu iegādei, komunālo pakalpojumu samaksai un pārtikai, neiesniedzot attiecīgu aprēķinu un attiecīgus rakstveida pierādījumus.
Tēvs	1. Rīgas rajona tiesa, Nr.C-4082-19/7	Noraidīta	Saīsinātais spriedums nav argumentācijas
Tēvs	1. Zemgales rajona tiesa, ECLI:LV:ZRT:2018:1212.C73469718.3.S	Noraidīta	Citā spriedumā, ticis nostiprināts fakts, ka tēvs nav pildījis savus vecāka pienākumus tādēļ šajā spriedumā tie vēlreiz netiek argumentēti.
Meita, prasībā pret māti, par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	2. Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, ECLI:LV:ZAT:2020:0403.C73324319.7.S	Apmierināta daļēji	Tiesa ņem vērā, ka prasītājas apgādībā ir nepilngadīgs dēls, kuram arī nepieciešams nodrošināt tādu dzīves apstākļus un labvēlīgu sociālo vidi, kas nodrošina pilnvērtīgu fizisko un intelektuālo attīstību, kā arī ir jāsaņem atbilstošs uzturs, apģērbs un pajumte. Tiesa ņem vērā, ka prasītājai ir jānodrošina gan savas, gan dēla pamatvajadzības. Dēls nav tādā vecumā, lai patstāvīgi gūtu ienākumus sevis uzturēšanai. Tiesas ieskatā nepilngadīga bērna, kurš pats objektīvu apstākļu dēļ nevar gūt ienākumus,

			intereses un pamatvajadzību nodrošināšana prevalē pār atbildētājas tiesībām. Apmērs samazināts no 30EUR – 20EUR
Māte	1. Daugavpils tiesa, Nr.C12095320	Apmierināta	Atbildētājs neiesniedza tiesā rakstveida paskaidrojumu, nav iesniedzis lūgumu par lietas iztiesāšanu tiesas sēdē. Uzturlīdzekļi noteikti 100EUR mēnesī.
Māte	1. Rīgas rajona tiesa, Nr.C33547519	Apmierināta	Saīsinātais spriedums, piedzīti 2500EUR
Māte	1. Kurzemes rajona tiesa, ECLI:LV:KURT:2020:0512.C69405219 .4.S	Apmierināta	Saīsinātais spriedums, 100EUR mēnesī
Māte	1. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, ECLI:LV:RVPT:2020:0506.C30841219. 4.S	Noraidīta	Tiesa uzskata, ka iesniegtie dokumenti nepierāda prasītājas pamatotu vajadzību pēc prasībā norādītajiem papildus līdzekļiem.
Meita prasībā pret tēvu, par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Rīgas rajona tiesa, Nr.C33524519	Apmierināta (Meita atbrīvota no pienākuma uzturēt tēvu)	Tēvs pilnībā atzinis prasību, tādēļ taisīts saīsinātais spriedums kurš nesatur argumentāciju
Alūksnes novada pašvaldība	1. Vidzemes rajona tiesa, ECLI:LV:VRT:2020:1218.C71348820.3 .S	Apmierināta	Atbildētāja prasību atzīst, apmaksājusi lielāko daļu summas, atlikušo piedzinusi tiesa
Māte	1. Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa, Nr. C31264715	Noraidīta	/pers. B/ vecumā, kad viņai bija 10-12 gadi, ilgstošā laika posmā bez jebkādas uzraudzības dzīvojusi mājoklī viena pati, un

			tādējādi bija spiesta faktiski uzņemties pieauguša cilvēka pienākumus, tostarp, pašai sarūpēt sev ēdienu, uzkopt un iekurināt mājokli, kā arī veikt citus, savam vecumam neatbilstošus darbus, tiesa uzskata, ka ar šādu rīcību prasītāja ne tikai pārkāpa Civillikumā un Bērnu tiesību aizsardzības likumā noteikto vecāka pienākumu nodrošināt bērna uzraudzību, novēršot iespējamus riskus bērna veselībai un dzīvībai, bet arī nav pilnvērtīgi nodrošinājusi bērna aprūpi. Tiesas ieskatā nekādi apstākļi, tajā skaitā darba apstākļi, nevar būt par attaisnojumu nepilngadīga bērna ilgstošai atstāšanai bez pieaugušo cilvēku uzraudzības.
Māte	1. Rīgas rajona tiesa, Nr.C33482019	Apmierināta	Atbildētāja nav apstrīdējusi, nedz prasītājas iesniegto ienākumu un izdevumu aprēķinu, nedz noliegusi savas spējas sniegt prasītājai uzturlīdzekļus prasītājas lūgtajā apmērā. – 50EUR 2 gadus – 100EUR pēc tam līdz nāvei.

Māsas prasībā pret tēvu par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Daugavpils tiesa, ECLI:LV:DAUT:2021:0505.C12240120 .3.S	Apmierināta (Meitas atbrīvotas no pienākuma uzturēt tēvu)	Prasītājas norādīja, ka laikā, kad viņas bija nepilngadīgas un tātad atbildētājam bija pienākums rūpēties par prasītājam – savām meitām, atbildētājs nav rūpējies par viņām, nav nodarbojies ar viņu audzināšanu, nav rūpējies ar viņu pamatvajadzību nodrošināšanu, proti, ēdienu, apģērbu; ir pieļāvis emocionālu un fizisku vardarbību pret savām meitām – alkohola reibumā rīkojis mājās tračus, izdzinis savas meitas un viņu māti no mājām, neskatoties uz diennakts stundu un laika apstākļiem.
Alūksnes novada pašvaldība	1. Vidzemes rajona tiesa, ECLI:LV:VRT:2021:0929.C71239021.3 .S	Apmierināta	Atbildētāja paskaidrojumā norādījusi, ka prasību neatzīst, jo tēvs nav apgādājis un devis viņai uzturu. Atbildētāja nav iesniegusi nevienu pierādījumu, kas apgalvotu un pierādītu viņas izteiktos iebildumus, ka viņas tēvs nav viņu finansiāli apgādājis un devis viņai uzturu. Piedzīti 362EUR
Maksātnespējas administratore	2. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, ECLI:LV:RAT:2021:0525.C68305820.9 .S	Apmierināta	Maksātnespējas administratore konstatējusi, ka parādnieks sistemātiski sūtījis naudu dzīvesbiedrei 7320EUR apmēra,

			argumentējot, ka šis ir dāvinājums, un nosakot, ka tas veikts nepamatoti un tādad maksātnespējas procesa gaitā ir atprasāms. Parādnieks argumentē, ka šis bijis uzturs 188.p izpratnē. No Civillikuma 188. panta un judikatūrā paustām atziņām secināms, ka, lai atzītu, ka atbildētājam izmaksātā nauda ir uzturlīdzekļi, nepieciešams konstatēt, ka atbildētāja nespēja sevi apgādāt un viņai bija nepieciešamība pēc papildus līdzekļiem. Ar lietā esošajiem pierādījumiem nav pierādīts, ka atbildētājam bija nepieciešamība pēc papildus līdzekļiem. Ievērojot minēto, parādnieka veiktie maksājumi atbildētājam ir atzīstami par dāvinājumu. Lietā nav strīda, ka atbildētāja šo dāvinājumu ir pieņēmusi. – minētie maksājumi uzskatāmi par dāvinājumu.
Alūksnes novada pašvaldība	1. Vidzemes rajona tiesa, ECLI:LV:VRT:2021:1101.C71257921.4 .S	Apmierināta	Atbildētājs nav sniedzis paskaidrojumus vai apstrīdējis prasību.
Māte	1. Zemgales rajona tiesa, Nr. C73447121	Apmierināta	Saīsināts spriedums, nav argumentācijas

Alūksnes novada pašvaldība	1. Vidzeme rajona tiesa, ECLI:LV:VRT:2021:1201.C71258921.3.S	Apmierināta	Saīsināts spriedums, nav argumentācijas
Daugavpils pensionāru sociālās apkalpošanas teritoriālais centrs	1. Daugavpils tiesa, ECLI:LV:DAUT:2022:0113.C12227121.3.S	Apmierināta	Saīsināts spriedums, nav argumentācijas
Daugavpils pensionāru sociālās apkalpošanas teritoriālais centrs	2. Latgales apgabaltiesa, ECLI:LV:LAAT:2022:0202.C12122821.5.S	Noraidīta	Ņemot vērā atbildētāja paskaidrojumus lietā par faktiem uz kuriem pamatoti viņa iebildumi, un izvērtējot liecinieču /pers. G/ un /pers. E/ liecības lietā konstatējams, ka atbildētāja māte/pers. B/ bez dibināta iemesla izvairījusies pildīt savu pienākumu uzturēt dēlu /pers. A/, jo viņu kopš dzimšanas līdz pilngadībai uzturēja mātes /pers. B/ vecāki, t.i., atbildētāja vecvecāki. Apelācijas instances tiesai nav pamata neticēt divu liecinieču liecībām, jo tās viennozīmīgi apstiprina, ka atbildētāja māte/pers. B/ izvairījusies pildīt savu pienākumu pret dēlu.
Daugavpils pensionāru sociālās apkalpošanas teritoriālais centrs	1. Daugavpils tiesa, ECLI:LV:DAUT:2021:0930.C12122821.2.S	Apmierināta daļēji	Atbildētājs norādīja, ka laikā, kad viņš bija nepilngadīgs un tātad prasītāja klientei bija pienākums rūpēties par atbildētāju – savu dēlu, atbildētāja nav rūpējiesies par viņu,

			nav nodarbojies ar viņa audzināšanu, nav rūpējiesies ar viņa pamatvajadzību nodrošināšanu, proti, ēdienu, apģērbu, izlietoja dēla uztur līdzekļus savām vajadzībām. (Spriedumā augstāk ar apelācijas sūdzību prasība noraidīta)
Alūksnes novada pašvaldība	1. Vidzemes rajona tiesa, Nr. C 71404121	Apmierināta	Prasību atzīst, iebildumu nav
Māte	2. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija	Apmierināta	Atbildētājs apelācijas sūdzībā nav apstrīdējis pirmās instances tiesas konstatēto faktu, ka attiecībā uz viņu nepastāv Civillikuma 188. panta otrajā daļā minētie pamati viņa atbrīvošanai no pienākuma uzturēt prasītāju. Līdz ar to atbilstoši Civillikuma 188. panta pirmajai daļai atbildētāja pienākums ir kopā otru prasītājas bērnu – trešo personu /pers. C/ – samērā ar viņa spējām un mantas stāvokli uzturēt prasītāju. Izskatāmajā gadījumā lietā esošie rakstveida pierādījumi pārliecinoši pierāda, ka prasītājai ir nepieciešama aprūpe viņas veselības stāvokļa dēļ. Ņemot vērā prasītājas vecumu (80 gadi) un

			veselības stāvokli, nav pamata uzskatīt, ka prasītāja varētu gūt vēl kādus papildu ienākumus. Uzturlīdzekļi noteikti 365EUR mēnesī 5 mēnešus un 384EUR mēnesī līdz apstākļu maiņai.
Māte	1. Rīgas rajona tiesa, Nr. C33448120	Apmierināta	Šajā lietā nav konstatēti apstākļi, kas ļautu atbrīvot atbildētāju no pienākuma uzturēt savu māti, proti, ka prasītāja bez dibinātiem iemesliem būtu izvairījusies pildīt savus pienākumus pret atbildētāju kā savu bērnu. Uzturlīdzekļi noteikti 365EUR mēnesī 5 mēnešus un 384EUR mēnesī līdz apstākļu maiņai. (Lieta augstāk ir apelācijas instance)
Alūksnes novada pašvaldība	1. Vidzemes rajona tiesa, ECLI:LV:VRT:2022:0329.C71412421.3.S	Apmierināta	Līgums tika noslēgts, tas jāpilda.
Meita	1. Daugavpils tiesa, Nr.C12087022	Apmierināta	Sociālais dienests pieņēma lēmumu ar kuru prasītājai noteikts pienākums veikt piemaksu par tēvam piešķirto ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas maksas pakalpojumu. Tēvs prasītāju pameta viena gada vecumā un bez dibinātiem iemesliem izvairījās no tēva

			pienākumu pildīšanas un nemaksāja uzturlīdzekļus. Tēvs nepiedalījās prasītājas audzināšanā, neinteresējās par prasītāju, un nav ties ar prasītāju. Atbildētājs prasību atzina.
Māte	2. Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, ECLI:LV:LAAT:2021:1021.C12099321 .7.S	Noraidīta	Tādējādi, tiesai atbilstoši tiesu prakses atziņām jānoskaidro: - uzturam nepieciešamā summa, vērtējot vecāka vajadzības, pušu mantas stāvoklis un bērna spēja vecāka uzturam, - vecāka ienākumi, lai noskaidrotu viņa iespēju pašam sevi apgādāt, - ja vecāka ienākumi nav pietiekami, tad jāizvērtē bērnu mantas stāvoklis (gan esošie, gan iespējamie ienākumi) un spēja šo iztrūkstošo summu segt. Tiesas kolēģija secina, ka prasītāja, saņemot invaliditātes pensiju un meitas /pers. H/ mantisko palīdzību, pati sevi spēj uzturēt, kas atzīstams par patstāvīgu pamatu prasības noraidīšanai. [7.4] Konkrētajā situācijā nav izšķirošas nozīmes apstākļiem, kas raksturo atbildētājas mantisko stāvokli, jo mātes ienākumi ir

			pietiekami, lai sevi uzturētu.
Māte	1. Daugavpils tiesa, Nr.C12099321	Noraidīta	Novērtējot atbildētājas ienākumus un mantisko stāvokli, tiesa atzīst, ka atbildētājas mantiskais stāvoklis neliecina par viņas spējām dot prasītājam uzturlīdzekļus Ņemot vērā to, ka tiesā celta prasība par uzturlīdzekļu piedziņu, kas pamatota ar Civillikuma 188.panta pirmo daļu, tiesa nevērtē atbildētājas argumentus par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt prasītāju, ko paredz Civillikuma 188.panta otrā daļa, <u>jo pretprasība par atbrīvošanu no mātes uzturēšanas pienākuma nav celta.</u>
Māte	2. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, ECLI:LV:RAT:2022:0427.C30527921.6 .S	Noraidīta	Objektīvus iemeslus tam, ka prasītāja pati nespēj sevi apgādāt, tiesas kolēģija nekonstatē. Tiesas kolēģija atzīst, ka prasība ir noraidāma, tā kā ka prasītāja nav pierādījusi, ka viņai, esot darbaspējīgā vecumā un ar mēreniem funkcionāliem traucējumiem, nav iespējams pašai sevi

			apgādāt un gūt papildus ienākumus piešķirtajai invaliditātes pensijai, līdz ar ko papildus līdzekļu pieprasīšanai no atbildētāja nav pamata.
Māte	1. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, ECLI:LV:RVPT:2022:0113.C30527921.3.S	Noraidīta	Tiesa atzīst, ka prasība ir noraidāma tā iemesla dēļ, ka prasītāja nav pierādījusi, ka viņai, esot darbaspējīgā vecumā un ar mēreniem funkcionāliem traucējumiem, nav iespējams pašai sevi apgādāt un gūt papildus ienākumus piešķirtajai invaliditātes pensijai, līdz ar ko papildus līdzekļu pieprasīšanai no atbildētāja nav pamata (Spriedums augstāk apelācijas instance)
Dēls prasībā pret māti par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecākus	2. Vidzemes apgabaltiesa, ECLI:LV:VAT:2022:0622.C71284921.7.S	Noraidīta	Atbildētāja lietā paskaidrojusi, ka vīrs bijis pret viņu vardarbīgs, tikusi saukta policija. Par to, ka/pers. F/ bijis vardarbīgs pret atbildētāju, sitis viņu. Par minēto faktu lietā liecināja uzaicinātās liecinieces. Liecinieces/pers. S/ un /pers. J/ liecināja, ka atbildētāja, dzīvojot kopā ar prasītāja tēvu, rūpējās par bērniem, saimniecību un dārzu. Viņas arī norādīja, ka

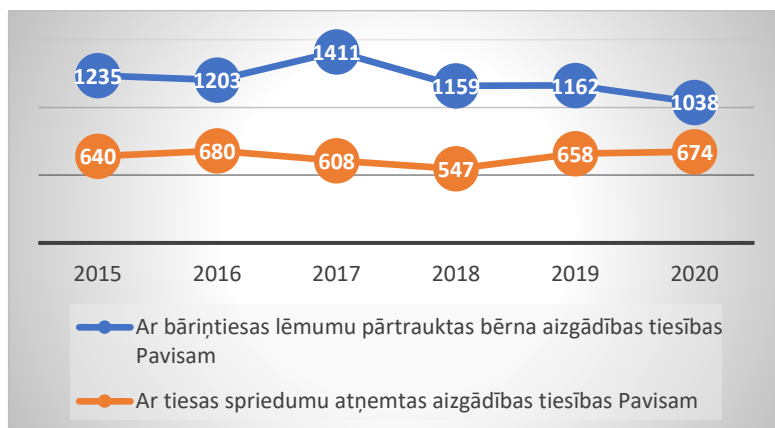
		alkohola lietošanas problēma bijusi abiem vecākiem un atbildētāja lietojot alkoholu klaiņojusi. Līdz ar to pirmās instances tiesa pamatoti atzinusi, ka bērnu aprūpe/Uzvārds/ ģimenē vecāku kopdzīves laikā tika veikta ar trūkumiem, taču nav nekāda pamata uzskatīt, ka bērnu aprūpi šajā laikā būtu realizējis tikai prasītāja tēvs. Lietā noskaidrots, ka vecākiem uzsākot šķirtu dzīvi, atbildētāja aizgāja no ģimenes, bet bērni palika dzīvot pie tēva/pers. F/, t.i. atradās viņa aprūpē. Apgabaltiesas ieskatā tikai tāpēc, ka prasītājs pēc vecāku laulības šķiršanas palicis dzīvot ar tēvu nevar būt par pamatu viņa atbrīvošanai no mātes uzturēšanas pienākuma. Tāpat lietā secināms, ka prasītāja ģimene bija trūcīga, bieži ne atbildētājai, ne prasītāja tēvam nebija pastāvīgu ienākumu. Tāpēc prasītāja norāde uz naudas trūkumu ģimenē ir pārmetums vecākiem par nespēju nodrošināt bērna vajadzības tādā
--	--	---

			līmenī, kā viņš to būtu vēlējis, taču to nevar saistīt ar bērna aprūpes pienākuma nepildīšanu.
Dēls prasībā pret māti par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecākus	1. Vidzemes rajona tiesa, ECLI:LV:VRT:2022:0223.C71284921.3.S	Noraidīta	(Spriedums augstāk apelācijas instance)
Alūksnes novada pašvaldība	1. Rīgas pilsētas tiesa, ECLI:LV:RPT:2022:1010.C68249322.4.S	Apmierināta	Saīsinātais spriedums, atbildētāja nav iesniegusi paskaidrojumus
Alūksnes novada pašvaldība	1. Vidzemes rajona tiesa, Nr. C 71332222	Apmierināta	Saīsinātais spriedums, atbildētāja rakstveida paskaidrojumus tiesā nav iesniegusi
Māte	2. Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, ECLI:LV:LAAT:2022:1116.C12098022.7.S	Noraidīta	Lai gan pirmās instances tiesa novērtēja atbildētājas mantisko un veselības stāvokli un konstatēja gan atbildētājas iebildumos norādītās veselības problēmas, kas pamatotas ar ārstniecības iestāžu slēdzieniem, gan viņas ienākumu un izdevumu apmērus, secinot, ka līdzekļi, kas atliek pašai atbildētājai pārtikas, medikamentu, apģērba un citu nepieciešamo lietu iegādei, nesasniedz Vācijā noteikto iztikas minimumu, tā atzina, ka atbildētāja ir spējīga sniegt prasītājai uzturu. Atbildētāja nav cēlusi iebildumus, kas

			pamatoti ar Civillikuma 188. panta otro daļu, tāpēc tiesai nebija pamata to piemērot. Civillikuma 188. panta pirmā un otrā daļa ir autonomi un savstarpēji nesaistīti pamati, lemjot par uztura došanas vecākiem pienākuma noteikšanu.
Māte	1. Daugavpils tiesa, ECLI:LV:DAUT:2022:0714.C12098022 .4.S	Apmierināta daļēji	Spriedums augstāk apelācijas instance šim
Alūksnes novada pašvaldība	1. Vidzemes rajona tiesa, ECLI:LV:VRT:2022:1212.C71339922.3 .S	Apmierināta	Saīsinātais spriedums, Atbildētājs rakstveida paskaidrojumu lietā nav iesniedzis.
Alūksnes novada pašvaldība	1. Vidzemes rajona tiesa, ECLI:LV:VRT:2022:1205.C71294222.3 .S	Apmierināta	Saīsināts spriedums, atbildētājs rakstveida paskaidrojumus lietā nav iesniedzis
Dēls prasībā pret tēvu par atbrīvošanu no pienākuma uzturēt vecāku	1. Zemgales rajona tiesa, ECLI:LV:ZRT:2022:1207.C73450222.4. S	Apmierināta	Tēvs prasību atzīst
Alūksnes novada pašvaldība	1. Vidzemes rajona tiesa, ECLI:LV:VRT:2023:0216.C71329822.4 .S	Apmierināta	Saīsinātais spriedums, atbildētājs rakstveida paskaidrojumus lietā nav iesniedzis

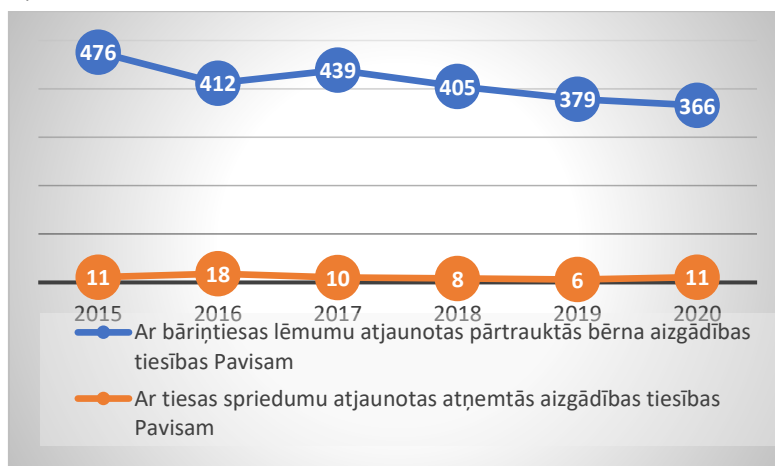
2. Pielikums

1. Attēls

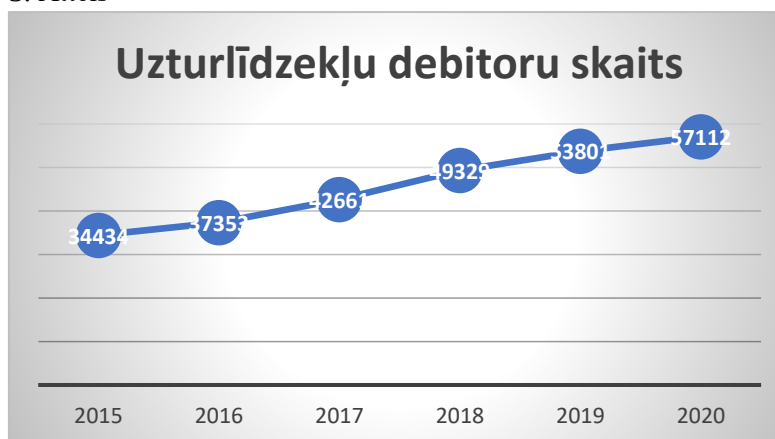
3. Pielikums

2. Attēls

4. Pielikums

3. Attēls

5. Pielikums

Aptaujas rezultāti: Vidējā iedzīvotāja izpratne par terminu “Uzturlīdzekļi”

Aptauja tika veikta izmantojot Google forms aptaujāšanas rīku, aptaujā kopā piedalījās 48 respondenti.

Jautājums: Kā tu saproti terminu “Uzturlīdzekļi”

Nauda, kura tiek izmantota kādas personas uzturēšanai.
Līdzekļi, kas nepieciešami, savai un savā apgādībā esošu personu ekonomiskai uzturēšanai.
bērna ikmēneša uzturēšanas izdevumi, kurus nodrošināt bērnam ir katra vecāka pienākums neatkarīgi no viņa spējām uzturēt bērnu un viņa mantas stāvokļa un kuru minimālo apmēru, pamatojoties uz Civillikuma 179. panta piekto daļu, noteicis Ministru kabinets.
Finanšu līdzekļi, ko personai jānodrošina, lai tā varētu sagādāt sev iztikas minimumu pārtikas, apģērba un mājokļa ziņā
Līdzekļi, kas nepieciešami ikdienai. Drēbes, pārtika, zāles u.tml.
alimenti
nauda
Uzturlīdzekļi manuprāt ir finansiāli vai cita veida līdzekļi kas paredzēti lai nodrošinātu uzturētajai personai drošību, veselību un visu nepieciešamo lai izdzīvotu
izmaksas
Alimenti
Kad valsts maksā kāda vecāka vietā, līdz noteiktam vecumam.
Nauda par, ko uztur cilvēku, tādā ziņā šī nauda ir domāta, lai nopirktu cilvēkam visu vajadzīgo priekš izdzīvošanas.
Nauda/kkadas lietas nepieciešamas dzīvošanai
Līdzekļi no kuriem jāuztur kāds cits
pabalsts
Izdzīvošanas nauda
Naudas apjoms, kas jāmaksā par kāda cilvēka uzturēšanu, piemēram, bērna, vecāka, vecvecāki u.c.
Definēta laika posma maksājumi, kas domāti kādas personas uzturēšanai
Alimenti
Nauda vai citi materiāli, ko cilvēki izmanto ikdienā, lai sevi uzturētu
Līdzekļi, ar kuriem cilvēks pārtiek/ iztiek
Līdzekļi, lietas, kas ir priekšnoteiks un svarīgas
Nauda
nauda

Līdzekļi kuri palīdz kādu uzturēt
Uzturēšanas izdevumi, ko sedz (visbiežāk vecāki).
nauda kas tev nepieciešama lai izdzīvotu
Līdzekļi, naudas, pakalpojumu vai citā formātā izteikti, ar kuriem cilvēks piepilda savas vai kāda cita cilvēka dabiskās vajadzības. varētu būt arī līdzekļi ar kuriem uztur mašīnu, ēku utt.
Alimenti / piespiedu kārtā izmaksāta nauda kopīgu vecāku vai bērnu uzturēšanai
pabalsts vai alimenti
Naudas summa kura piešķirta ģimenei/apgādāmajai personai lai palīdzētu ar izmaksām kuras radušās šo uzturlīdzekļu piešķiršanas iemeslu dēļ, lai kādi tie būtu
Pabalsts
Bērna uzturēšanas izdevumi
Līdzekļi, ar kuru palīdzību vari sevi uzturēt dažādākajos virzienos, piemēram, nauda, ēdiens
Līdzekļi kas tiek izmantoti ikdienas apgādē (produkti, drēbes utt.)
nauda par ko uzturēt sevi
ēdiens
Līdzekļi, kas nepieciešami, lai uzturētu, piemēram, maksa, kas nepieciešama, lai uzturētu mašīnu un tā būtu braukšanas kārtībā.
Lietas kas palīdz izdzīvot
Uzturlīdzekļi ir bērna uzturēšanas izdevumi, kurus nodrošināt ir katra vecāka pienākums neatkarīgi no viņa mantas stāvokļa.
nauda
Pabalsti
finanses
Līdzekļi, kas ir nauda, kas tiek izmaksāta, lai bez vecāka nebūšanas līdzās, uzturētu sevi.
Nauda
Nauda
Nauda, kura tiek izmantota kādas personas uzturēšanai.

8. Pielikums – Shēmas vizualizācija.

